

تاریخ انبیاء

آتامز آدم عیله السلام دن پیغمبر بز محمد علیہ
السلام گه چه.

۱ نچی قسم.

(بید نچی طبع).

ناشری:
معارف کتبخانه سی.
قرانده.

«معارف» مطبعه سی قرانده.

КАЗАНЬ.
Электро-Типогр. „МААРИФЪ“
1918 г.

سَمِيعُ الدِّينِ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ

(۱) آدم علیه السلام

الله تعالی بوتون عالمی یوقدن بار ایتوب، بیر وگوکلرنی، آی،
قوباش ویولدزلارنی یاراتقاج، برنجی آنامز آدم علیه السلامنی طوفراقدن
یاراندی. آتکار عقل وجان بپردی. دنیادهفی هر تورلی نهرسه لرنی
بلدردی. صوگره فرشته لرگه، حضرت آدم گه سجده فیلورغه بؤیوردی.
همه فرشته لر سجده قیلدیلار، باری ایللیس کبرلنوب، آدم گه حسد
ایتوب سجده قیلما دی، سجده قیلماوی اوچون الله تعالی نساک رحمتندن
سورولدی. صوگره الله تعالی اوزینک قدرنیل آدم علیه السلام نساک صول
قابرغاسندن برنجی آنابز حضرت حوانی یارانندی. (حوا، ترک دیمکدر).
الله تعالی حضرت آدم ایله حوانی جنت گه قویندی. جنت نساک هر
نعمتندن آشاگز، اچگز، فقط شول آغاچدن غنه (۱) آشاماگز، دیدی.
بر وقت شیطان جنت که کروب حضرت آدم ایله حوانی آلدادی.
بو آغاچدن آشامه گز، جندده منگو قالورسز، دیدی.
حضرت آدم ایله حوا آشادیلار. شونسا اوچون الله تعالی آلارنی
جنت دن چغاروب بیترگه توشردی، آدم علیه السلام هندستان دهفی
سرندیب اسملی آطاوغه توشدی. حوا مکه یاغندهفی چده نیره سینه
توشدی. حضرت آدم قیلغان خطا سینه بیک قایغروب، اوکونوب توبسه
قیلدی. الله تعالی توبه سن قبول ایتوب. مکه طرفینه بارررغه بؤیوردی،
آدم علیه السلام مکه گه باروب حضرت حوا ایله کورشدی.
آنندن صوگ برگه همو ایندیبار.

(۱) بو آغاچ اینجیر یا که یوزوم آغاچی ایدی، اهل کتاب، بخدای ایدی، دیب ده قیتیلر.

حضرت حوا بولگی بولوب هر قورصاقندن برسی ایر، برسی قز ایکیشهر بالا طوغوردی اول وقتده باشقه نسللر بولماغانلقدن الله تعالی بر قورصاقندن طوغان ایر بالاغه ایکنچی قورصاقندن طوغان قزنی آلورغه بوبوردی. شول رهوشلی بیر بوزنده کشیلر اورچودی، طورمش بوللاری اویره تلوب دنباده ترکک باشلاندى.

قابل وهابل

آدم علیه السلام نك قابل، هابل اسملى ایکی اوغلی بار ایدی. قابل اوزی ایل بر قورصاقندن طوغان اقلیم اسملى قزنی آلماقی بولدی. حضرت آدم شر بعثنجه بو قز قابلغه حرام بولغانلقدن، اقلیمانی هابل گه بیرمه کچی بولغاچ، قابل راضی بولمادی. آدم علیه السلام نه یندی: «هر ایکیز قربان چالکز، قایسیکیز نك قربانی قبول بولسه، اقلیمانی شول آلور» دیب، (اول وقتده قبول بولغان قرباننی کوکدن اوت توشوب یاندر ایدی) قربان چالدىلار. هابل نك قربانی قبول بولدی، قابل موندن کونلپ هابلنی طاش ایله بهروب اوتردی، هم بیرگه کومدی. الله تعالی گهم آتاسینه زور گناهی بولدی. بیر بوزنده ایك اول کشی اوتر وچی قابل بولدی. حضرت آدم اوزینک بالالارینه هم بالالارینک بالالارینه پیغمبر ایدی. الله تعالی آکا اون کافد کتاب بیردی. اوزینک بالالارندن هم بالالارینک بالالارندن بوز مک فسر گشینى کوروب، مک یل هر ابتوب وفات بولدی. حضرت آدم دن بر یل صوڭ حضرت حوا وفات بولوب جنه شهرته کوملدى.

(۳) حضرت شیث علیه السلام

آدم علیه السلام دن صوڭ اوغلی شیث علیه السلام پیغمبر بولدی. آدم علیه السلام نك بالالاری آراسنده شیث علیه السلام، ایك عقلیبسی و کورکهم خلقیبسی ایدی. حضرت آدم آنی بارچه بالالارندن آرتق صوبه ایدی اوزی وفات بولغانده حضرت شیثنی بارچه بالالارینه پادشاه

ایندی. و بیک کوب نهره لر او گره ندی. حضرت آدم دن صوگ الله تعالی شیت علیه السلامنی آدم بالالارینه پیغمبر ایندی، هم ایللی گاغد کتاب ببردی. حضرت شیت گعبه نی طاش دن بنا قیلدی. الله تعالی گه گناهللی بولغان قابل بالالارینه فلج ایله صوغش آچدی. آدم اوغلارندن ایسک اول فلج کونهرچی شیت علیه السلام بولدی. شیت علیه السلام نسک بالالاری بیک کوب بولوب، بارچه خلق آنک بالالارندن طارالیدی.

(۳) حضرت ادریس علیه السلام.

شیت پیغمبردن صوگ آدم علیه السلام ننگ بالالاری آراسنک پتلا رفه طابنوق، کبی ناچار اشلر گوبه یندی. الله تعالی آلارنی طوغری بولغنه اونن مک اوچون، ادریس علیه السلامنی پیغمبر ایتموب بیبهردی. آکا اونوز کاغد کتاب بیبهردی حضرت ادریس خلقنی علمافه، پادشاهلارغه، امیرلرگه، عواملارغه بولدی. حضرت ادریس که ندر آدم لر اوسنلرینه عبوان تیر یسیگنه قابلاب بوریلر ایکان، ادریس علیه السلام کیوم ننگوب گیبهرگه او گره ندی، هم بیر یوزنده ایسک اول قلم ایله بازوبازدی. الله تعالی ادریس علیه السلام غه کوکده بولغان علملرنی و سرلرنی بیلدردی. صوگره اوزنده کوکده کونهردی.

(۴) نوح علیه السلام.

حضرت نوح دن بورون، آدم بالالاری آراسنده بوزوق اشلر کوبه یگان ایدی. الله تعالی آلارنی حق بولغنه کوندرمک اوچون نوح علیه السلامنی پیغمبر ایتموب بیبهردی. حضرت نوح قومن طوغری بولغنه کوندرمک اوچون بیک طرفه. آلا رفه کوب و عطف و نصیحتلر قیلدی. اوزینک اوچ اوغلی، خاتونلاری ایله سیکسان کشیگنه ایمانغه کیلدی. باشقه لاری ایمانغه کیلمه دیلر هم حضرت نوح غه بیک کوب جفا قیلدیلر. بیک کوب یللار ایمانغه چافرودده انصافغه کیلمه گاج، آلردن امید کیمسیدی، هم «ای خدایم، مین قوممنی هر نورلی یوللار بلهن حق بولغنه ایمانغه اونده دم، لکن هیچ بر فائده اینمه دی. مین بو ظالملرنی هلاک ایت» دیمپ دها قیلدی. الله تعالی حضرت نوح غه کیمه یاصرفه

بو یوردی. کیمه تمام بولغاچ، حضرت نوح ایمان کبترگان کشیلرنی هم حیوانلاردن بر ایرکهک، بردشینی آلوب کیمه گه کردی. حضرت نوح ناک، پام اسملی اوغلی، ایمان کبترمه گان ایدی؛ اول گیمه گه کرمی کافرلر ایله قالدی. نوح علیه السلام آنی کیمه گه کرورگه چاقرسهده «مین طاو باشینه منوب قونولورمن» دیب باش طارندی. حضرت نوح «بو کون هیچ کم الله ناک عذابندن طاوفه منوب گنه قونولا آلماس» دیب نصیحت قیلوب طورفانده، طوفان چغوب پامنی غرق ایندی. الله تعالی ناک قدرتبل بوتون بیر یوزن صو باصدی. نی قدر بیوک طاولار ناک ده اوستینه چقدی. بیر یوزنده قالغان حیوانلار هم کشیلر بار چاسی ملاک بولدی. آلتی آی قدر طوفان بولوب طورغاچ صولار کیمی باشلادی. حضرت نوح ناک کیمه سی جوددی اسملی طاوفه طوقنادی. حضرت نوح ناک اوچ اوغلندن باشقه کشیلرنک همه سی وفات بولدیلار. دنیاده فی خلق حضرت نوح ناک سول اوچ اوغلندن طارالیدیلر. شونک اوچون حضرت نوحغه، ایکنچی آدم دبولدی، فارا کشیلر (خبش وزنجیلر) حضرت نوح ناک هام اسملی اوغلندن طارالیدی. فرسلر، هر بلر، روملار سام اسملی اوغلندن طارالیدی. تورکلر، تاتارلار ماقوللار یافث اسملی اوغلندن طارالیدی.

(۵) هود علیه السلام

یمن دیارنده عاد اسملی خلق بار ایدی. آلاضعبفرگه ظلم ایندیلر، پتلارفه عبادت اینوب الله تعالی گه گناهی بولدیلر. آلارنی طوفری بولغه کوندرمک اوچون الله تعالی هود علیه السلامنی پیغمبر اینوب پیبهردی. هود علیه السلام آلارنی حق دینگه چاقردی، کوب معجزه لر کورسه تندی، ایمانغه کیلمه دیلر. سوگره چیشمه لرینک صولاری کپیدی، اوچ بل بیک قانی آچلن بولوب حیوانلاری اولوب بتندی. ییدی بل خانولاری بالا طوغدرمادی. مولای بولسه ده بو خلق هیرت آلمادیلار. الله تعالی دن فورقما دیلار هم هود علیه السلام گه بیک آز کشی گنه اویمانندی. الله تعالی بو خلقغه آچولانوب، بیک قانی بیله ایله ملاک ایندی. حضرت

مود اوزبینه ایمان کیتورگان کیشیلر ایله مکه گه کیتوب، عمر بن اللهفه عبادت ایله اوتکاردی.

(۶) صالح علیه السلام

صالح علیه السلام شام برله حجاز آراسنده بولغان حجر اسملی اورنده طوروجی ثمود خلقینه پیغمبر بولدی. ثمود خلقی ده عاد خلقی کی پئیلارغه سجده ایتمه یولدن چقانلار اییدی. حضرت صالح آلارنی کوب بلار وعظ و نصیحت ایتمه ایمانغه چاقرسده، بیک آزی ایمان کیتوردیلر. آلار بر کون حضرت صالحنی اویاتلی ایتمک دیب، «مین اکر حق پیغمبر بولسهک معجزه کورسهت» دیدیلر. حضرت صالح علیه السلام «نیندی معجزه استهرسز» دیگاج بر قانی طاشنی کورسه توب، «مول طاش اچندن بر توه چقسون، توه چقچاده بالا کیتورسن» دیدیلر. صالح علیه السلام دعاقلدی والله تعالی ناک قدر تیله طاشدن توه چقدی. هم چقروی ایله بالاطوغرددی. مونی کورگاج بینه بر آز گشی ایمان کیتوردی. حضرت صالح، «بو الله تعالی ناک حرم تلی توه سیدر، سز موکا تبه کز، رنجمه کز اوز کز گه هلاکک کیلور» دیدی. امامدوشمان کافرلر توهنی بوغازلادیلار. سوکره الله تعالی آلارنی کوکدن بیک قانی و قورقنچلی طاش بینه روب هلاک ایتمدی. صالح علیه السلام اوزبینه ایمان کیتورگان کیشیلر برله مکه گه باروب قالغان عمر بن عبادت برله شونده اوتکاردی.

II

(۷) ابراهیم علیه السلام

حضرت ابراهیم بابل بیرنده دنیافه کیلدی. اول بابلده طورا طورغان کلک انیلر بولمزلارغه سجده قیلالار اییدی. ابراهیم علیه السلام بهش وقتنده اوق نومبیک طوتقان دیناری باطل و بوزوق ایکانن بله اییدی. هم آلارنک بولمزلارغه عبادت ایتملر یارانمی، بلکه بوتون عالمنی یارانوجی بر الویغ ذاتنک بولورون هم عبادتنکده پالغزشول ذاتغه غنه

اوندهدی. لکن آلا حضرت ابراهیمؑ او شانمادیلار. بابل ماکمی نمرود بیک زور اوت یاقدروب حضرت ابراهیمؑی اوتقه آندی. الله تعالی پیغمبرن صافلادی، اوت الله ک قدرنی ایله بر یاغشی باقمه بولدی. بو معجزهنی کور گاج بعض کشیلر ایمان کینتر دیلر، حضرت ابراهیمؑ اوزینک جماعتلری ایله مصرغه، آندن شامغه باردی. سوکوره الله تعالی نك امری برله مکة مکرمه گه باروب اوغلی حضرت اسماعیل برله کعبه شریفنی بناء قیلدی.

سنت قبله، میبق کبسمک، استره (بریتوا) طوتوق، صاچ وصفال طاراق، مسواک ایله آقز بومق، طرائق کبسمک، و مسافر لر گه حرمت ایتمک، ابراهیم علیه السلام نك سننلر بیلر. قبر شریفلری قیس شریف یاننده، خلیل الرحمن دیگان اونددر.

۸) لوط علیه السلام

حضرت لوط ابراهیم علیه السلام نك فزانداشیلر، حضرت لوط ابراهیم علیه السلام ایله بر گه مصرغه و آندن شامغه باردی، ابراهیم علیه السلام شامغه فایتقانک حضرت لوط سادوم خلقن حق دینگه اوندهر گه ییبهر لسی. سدوم خلقی آدم بالالارندن اول کونگه قدر هیچ کم قبلماغان قباحت اشلرنی قیلار ایدی. حضرت لوط آلارنی ایمانغه اوندهدی. اول اشلرن طاشلاتورغه بیک طرشدی، اما قومی لوط علیه السلام سوزن طکلامادیلار. قباحت اشلرن آرتدرا بار دیلار. حضرت لوط «بارب» مینی بو ظالم خلقنک آراسندن قوتقار» دپ دعا قیلدی. الله تعالی نك امری برله حضرت جبرائیل بولارنک شهر لرن آستن اوستکده نه یله ندروب هلاک قیلدی.

لوط علیه السلام اوزینه ایمان کینتر گان کشیلر ایله ظالم لر آراسندن چغوب، حضرت ابراهیم نك بایننه گیلدی، عمر شریفلرن شونده اوتکوردی.

۹) اسماعیل علیه السلام

اسماعیل علیه السلام حضرت ابراهیم نك اوغلی در. ابراهیم علیه

السلام نڭ خانونی ساره نڭ بالاسی بولماغاچ؛ حضرت ساره، بالا بولماهی
 دیب هاجر اسملی جاریمه سن حضرت ابراهیم گه بیرگان ایدی. هاجردن
 بر اوغل بولدی اسمن اسماعیل قویدیلار. حضرت ساره هاجردن کونله شدی،
 آنڭ ایله بر گه طوراسی گیلیدی. ابراهیم علیه السلام، الله تعالی نڭ امری
 ایله، حضرت اسماعیل ایله آناسی هاجرنی مکه گه ایلتوب قویدی. حضرت
 اسماعیل مکه ده اوسدی. اول وقتلارده مکه تیره سینده جرهم اسملی خلق
 طورا ایدی. اسماعیل علیه السلام جرهم لر گه قانشیدی. آلازین قز
 آلوب، اون ابکی بالاسی دنیاغه کیلیدی، اسماعیل علیه السلام اوزی
 عبرانی بولسه ده، هر بچه سویله شه ایدی. الله تعالی اسماعیل علیه السلام نی
 یمن و عمالقه خلقینه پیغمبر ایلتوب بیبهردی. حضرت اسماعیل قومن ایلی
 بل قدر ابراهیم علیه السلام شر یعتینه اوندیدی. اسماعیل علیه السلام نڭ
 بالالاری بیک کوبه ایدی. قریش خلقی اسماعیل علیه السلام نڭ بالالار بیدر.
 آنڭ بالالاری مکه تیره سینه جه یلدیلر. قایدیه بارسه لارده اوستون
 بولدیلار. عمالقه خلقن بیر لر ندیج سوروب چغار دیلار، اسماعیل علیه
 السلام بوز اوتوز دورت بل عمر ایلتوب وفات بولدی. قبر شریفی
 حجر دیگان بیرده آناسی هاجر پاننده در.

(۱۵) اسحاق علیه السلام

حضرت هاجردن اسماعیل علیه السلام طوقاچ، حضرت ساره بیک
 قاپشغان ایدی. الله تعالی ساره گه ده بر اوغل بیردی. اسمن اسحاق
 قویدی. حضرت اسحاق ابراهیم علیه السلام شه بیک اوخشیدر ایدی.
 حتی کورگان گشیلر ابراهیم علیه السلام دن آبر آلبلار ایدی. الله تعالی
 حضرت اسحاق نی، آناسی ابراهیم علیه السلام سلامت وقتده شام خلقینه
 پیغمبر ایلتوب بیبهردی. اسحاق علیه السلام نڭ فیص و یعقوب اسملی
 ابکی اوغلی بولدی. فیص حضرت اسماعیل نڭ قزین آلدی و بیک کوب
 بالالاری بولدی.

۱۱-۱۲) یعقوب و یوسف علیهما السلام

حضرت اسماعیل عیص و یعقوب اسمی اوغلاری بولغان ایدی. حضرت اسماعیل الله تعالی گه دعا قیلدی، الله تعالی عیص که بیک کوب بالا بیردی. یعقوب علیه السلامکه پیغمبر لک بیردی. الله تعالی یعقوب علیه السلامنی کنعان خلقن حق دینکه اوندر اوچون پیغمبردی. یعقوب علیه السلامنک لقبی اسرائیل بولغانلقدن بالالارینه وبالالارینک بالالارینه بنی اسرائیل دیب تیلدی. یعقوب علیه السلامنک اون ایکی اوقلی بولوب، آلا آراندن حضرت یوسف نی بیگرنک آرتق سویه در ایدی. حضرت یوسف بر کون توشنده، اون هر یولدنک، قوباش و آی ناک اوزینه سجده قیلغان کوردی. بو توشنی آناحینه سویله گاج یعقوب علیه السلام بو توشندن حضرت یوسف ناک پیغمبر بولون آکلاب «بو توشکنی قارنداشلر بکه سویله مه. شیطان آدملر گه دوشمان. آلارنک کوکلینه حسد صالوب آراگزغه دوشمانق توشورور» دیدی. نیچکک بولسه، قارنداشلری حضرت یوسف ناک توشن بلدیلر، انالارینک یوسفنی آرتغراق بارانقان آکلادیلار. یوسف علیه السلامغه حسد ایدیلر. یوسف بر له قرغه چغبق دیب انالارندن صور ادیلار. انالاری رخصت بیرگاج، حضرت یوسف نی قرغه آلوب چقدیلارده، بر اولاق بیرگه آلوب باروب، یوسف نی قیوغه صالدیلار. یوسف علیه السلامنک آغالاری یغلاشوب انالارینه قانتوب، «یوسف نی بوری آشادی» دیب یالغان جواب بیردیلر. حضرت یوسف ناک کولمه گن یالغان قان ایله بویاب کورمه ندیلر. حضرت یوسف قیوده اوچ کون طورغاج، دورنجهی کون قیو بانینه بر گاروان گیلوب طوقنادی. آلا حضرت یوسف نی قیودن چغاردیلار. یوسف علیه السلامنی قارارغه کیلگان قارنداشلری گروان نی کوروب تیزگنه بوگروب باردیلرده «بو بزنک قولمز ایدی، بزدن قاجدی» دیب بیک آرزان حقیقه حضرت یوسف نی صاندیلار. یوسف علیه السلام کاروان خلقی بر له مصرغه باردی، مصر پادشاه سینک مالوزیری حضرت یوسف نی صانوب آلوب اوزینه بالا ایتدی. بر کون مال وزیرینک خانونی زلیحعه یوسف خیاننت تیلدی، دیب افترا قیلدیلارده

گناھسىز حضرت يوسىفى غېسىكە يابدېلار. مصر پادىشاھىنىڭ ئاشچىسى بولۇپ شۇ يىلى دەپس دەپس دەپس. آلاز بىر توش كوردېلار، توشلارنىڭ تەبىرىن حضرت يوسىف دىن سوراغاچ، يوسىف غەلبە السلام «بىر كۆز دەپس دىن چىقارلۇپ آصلور، بىر كۆز دەپس دىن شۇ يىلى بولور» دېدى. حضرت يوسىف نىڭ تەبىرى بىك توشنى كېلىدى. بولارنىڭ بىرى غېسى دىن چىقارلۇپ آصلدى، بىرى يا ئادىن شۇ يىلى بولدى. يوسىف غەلبە السلام ھەن غېسىدە بولدى، بىر ۋەت مىر نىڭ پادىشاھىسى بىر توش كوردېلار ھالەردىن تەبىرىن سورادى، «ھالەردىن توش نىڭ ساتا شوغىنە» دېدىلار. شۇ يىلى بولدى. ئۇنىڭ ئىشلىرى بىك كۆپ بولور، يېنى يىل قاننى آچلىق بولور» دېدى. شۇندىن سوڭ يوسىف غەلبە السلام نى غېسى دىن چىقاردىلار ھەن مىر نىڭ مال باھىسىنى ايتۇپ قويدىلار. حضرت يوسىف ئەيىكەنچە يېنى يىل آسلىقلار بىك ياغشى بولدى ويېنى يىل آچلىق بولدى. يوسىف غەلبە السلام آسلىق بولغان يىللار دە كۆپ آسلىقلارنى آنبارلارغە تونورۇپ قويدى. شۇنىڭ اوچون آچلىق يىلدە ھەر طرفدىن آسلىق آلىق اوچون خاق مىرغە كېلە باشلادىلار. بو آچلىق شام طرفىدە بولغان بولدى. حضرت يعقوب اوزىنىڭ اون اوغلىن مىرغە آسلىق آلورغە يېبەردى. آلاز مىرغە كېلىدىلار. حضرت يوسىف اوزىنىڭ آغالارنى طاندى. اما آغالارنى يوسىف غەلبە السلام نى طانمادىلار، حضرت يوسىف «مىز نېچە فارتاشسىز؟» دېدى. اون بىر فارتاشسىز بىر بىز آنا بىز ياندى قالدى، دېدىلار. حضرت يوسىف ايكىنچى كېلىگەندە اول فارتاشسىز نى دە آلوب كېلىش، كېلە مەكەز آسلىق بىر مەم دېدى. ايكىنچى كېلىگەندە بىنا مېن اسمى فارتاشسىز دە آلوب باردىلار. حضرت يوسىف آسلىق بېردى، كېتىكەن وقتلارنىدە حضرت يوسىف، بىر كېلە ايلە بىنا مېننى آلوب قالدى.

فارتاشسىز نى قىر سورا مەلاردە يېبەرمەدى. آلاز فابتوب آنالارنى يعقوب غەلبە السلام غە سويلەدىلار، حضرت يعقوب سىر ايتتى ھەن اوغالارنى يا ئادىن مىرغە يېبەردى. مىرغە بارغاچ يوسىف غەلبە السلام

اوزن آغالارینه بلدردی. آغالاری قیلغان خطالارینه اویالوب، توبه ایتوب، عفو اوتندیلر، حضرت یوسف عفو ایتدی. آناسی حضرت یعقوب نیده مصرفه چافردی. یعقوب علیه السلام یوسفدن آبرلقاچ، یغلاب کوزلری صوفر بولغان ایدی. یوسف علیه السلام بر کولمه گن قازنداشلارینه بیروب ییبهردی، آنام مونی گوزلرینه سورتسون دیندی. یعقوب علیه السلام نبیلک قوتی ابله اوغلی ییبهرگان کولمه کنی کیلوب ییتودن اول ایسنندن میزدی هم یوزینه سورتدی ده کوزلری آچلدی. موندن صوگ یعقوب علیه السلام بارچه جماعتلری ایله مصرفه کیندی. یوسف علیه السلام یاننده اون یل قدر طوردی. وفات بولغاچ اوزینک وصیتی بوینچه کنعان بیرینه ایلتوب آناسی اسحاق علیه السلام یانینه کوملدی. حضرت یعقوب دن ایلی دورت یل صوگ، یوز یکریمی بیش به شنده حضرت یوسف ده وفات بولدی. یوسف علیه السلام نك قبر شریفی حضرت موسی کیلگانچه مصرفه ایدی. موسی علیه السلام مصرفن چقاندن یوسف علیه السلام نك نابوتن آلوب حضرت یعقوب یانینه ایلتوب کومدی.

(۱۳) ایوب علیه السلام

اسحاق علیه السلام نك عیص اسمی اوغلبنك نسلندن ایوب علیه السلام دنیاغه کیلدی. الله تعالی آثا پیغمبر لک بپردی. خلقنی الله غنه عبادت ایتەرگه، طوغر بلقغه، بر بیرینه ظلم ایتمه سکه دهوت ایتدی. الله تعالی حضرت ایوبک کوب مال و کوب بالالار بپردی. بر وفات الله تعالی آنی صنماق اوچون بالالارن اوتردی، ماللارن هلاک قیلدی. ایگنلرن خراب ایتدی. ایوب علیه السلام غه بر قاتی آورو بپردی. حضرت ایوب بولارنک بارچه سنه صبر ایتدی. الله تعالی آنی ینه سلاملاندردی. ماللارن و بالالارن یا کاندن ایکی اولوش ایتوب بپردی. حضرت ایوب کورگان مشقتلرینک مکافتن آلوب طوقسان ارچ به شنده وفات بولدی.

۱۴) حضرت شعیب علیہ السلام

شعیب علیہ السلام بىك فصیح و اوتكىن سوزلى، سويله گان سوزلى بىك حكمتلى ايدى. شونك اوچون آگا خطيب الانبىا ديولى. بىر يرينه ظالم ايتسكان، اوچه وارنده خيانت قىلغان، ايكه و مدين خلقينه پينه مبر بولى، الارنى طوفر بلىق غه اوندهدى. شعیب علیہ السلام نك سوزى بىك طانلى و اثرلى بولسه ده، قومينه طوفرى بولغه كرمك نصیب بولمادى. طوفر بلىقغه هر وقت فارشى طورغانلقدن، بو قومنى الله تعالى اوت باوهر وب هلاك قىلدى. حضرت شعیب اوزينه ايماق كپتر گان كشيلىر برله مكه گه باردى. ايكى يوز يلدان آرتغراق عمر ايتسكاج وفات بولى.

۱۵) موسى و هارون عليهما السلام

حضرت موسى بنى اسرائيلين يعنى حضرت يعقوب نسلندن همراة اسملى كشيئك اوغليدر.

بنى اسرائيل اون ايكى قبيله بولوب هر قبيله حضرت يعقوب نك بر اوغليئك نسليدر. بو اون ايكى قبيله نك بار چه سینه «اسباط بنى اسرائيل» ديب ئه يتلدر. بنى اسرائيل حضرت يوسف زماننده مصرده ايدىلر. مصر نك اصل خلقى بولغان قبطيلار پتقه طابنلار ايدى. آلا بنى اسرائيلگه بىك دوهمان ايدى. بنى اسرائيلنى بىك خورلىلار، اور وناچار غده تلمده يورته لر ايدى. شونك اوچون مصر دن يپيه ره سبلىرى كىمانى ايدى. بنى اسرائيل نپچكده مصر دن قاچوب، الله تعالى طرفندن اوزلرينه وده ايتولسكان و بابالارينك يورتى بولغان كنعان ييرينه كيتونى تلبىلر ايدى.

زور كاعنلردن برسى، اول وقت مصر پادشاه سینه (فرعون گه) بنى اسرائيل دن بر بالادنياغه كبلوب، سبىك دولت نك كيتو و ينه سببى بولور، ديب خبر بىردى. فرعون بو خبر دن بىك اثرله نوب بنى اسرائيلين دنياغه كپلگان اير بالالارنى بارسن ده اوتورر گه بۇ يوردى. هر يير گه كشيلىر قويدى. بنى اسرائيلين طوغان يمش بالالارنى اوزره باغلا دىلار.

شول وقتده حضرت موسیٰ دنباغه کیلیدی، آناسی الله تعالیٰ گه
 توکل قبلوب موسیٰ علیه السلام فی صاندق اچینه قویوب نیل صوبینه
 طاشلادی. فرعون نك خانونی صوده صاندقنی کورگاچ، آلدروب آچوب
 فارادی، صاندق اچنده گی بالانی آلوب بیک باراندی و اوزینه اوغل ایتدی.
 فرعون نك خانونی بو بالانی ایمزور گه موت آناسی ازله تندی. شول وقت
 حضرت موسیٰ نك آناسی، اوزن بو بالانك آناسی ایکانن بلسر مېچه، فرعون
 بورطینه باروب حضرت موسیٰ فی موت آناسی صفنی ایله ایمزوب تر بیه
 ایته باشلادی. حضرت موسیٰ تمام اوسوب پیتدی. بر کون اورامده
 قبطیلاردن بر کشی ایله بنی اسرائیلدن بر کشی فخرشالار ایدی. حضرت
 موسیٰ گوردی ده باروب قبطیغه بر صوفغان ایدی، قبطی شوندن اولدی.
 حضرت موسیٰ فرعوندن قورقوب مدینه شهرینه قاچدی. مدینه ده پیغمبر
 بولغان حضرت شعیب نك قرین نکاحلاندی. بر نیچه وقت مدینه ده طورغاچ خانونی
 ایله مصرفه کیتدی. مصرفه بارفانده طور طاوینه اوچرادی. الله تعالیٰ
 آکاپیغمبرک پیبهردی و معجزه ایتوب بر طایاق بپردی. هم قارنداشی هارون
 علیه السلام فی ده پیغمبر ایتوم حضرت موسیٰ غه یولداش قیلدی.
 ایگیسن بر گه، مصرفه الله قی ده واسنده بولغان فرعوننی هم قومن طوفر
 یولغه اوندهر گه و بنی اسرائیلنی مصرفه آلوب چقارغه بو یوردی. موسیٰ
 علیه السلام قارنداشی هارون علیه السلام ایله مصرفه باروب فرعون فی
 هم قومن طوفر یلق و یومشاقلق ایله حق دینگه اونده دیلر. فرعون معجزه
 استدی، حضرت موسیٰ قولنده فی طایاقنی بیر گه قویغان ایدی، زور
 اژداها بولدی، فرعوننی تختی برله بوتارغه نلهدی. فرعون قورقوب
 حضرت موسیٰ دن فوتقار و وین اونندی. موسیٰ علیه السلام اژداها فی قولینه آلقان
 ایدی، ینه طایاق بولدی. سوکوره فرعون بیک کوب سحر چیلر جینردی.
 سحر چیلر بر بیر گه چغوب آغاچ و ییلرنی خلقغه یلان ایتوب کورسه تدیلر. موسیٰ
 علیه السلام طایاقن بیر گه قوبدی ده اژداها بولدی سحر چیلرانك بارچه
 یلان و ییلرن یونندی. سحر چیلر مونی کورگاچ، بارچه سی ایمان گیتردیلر
 فرعون ایمان کیترده دی. اما موسیٰ علیه السلام دن و بنی اسرائیلدن

فورقا باغلادی، بر کون فرعون موسی علیه السلامغه بنی اسرائیلنی
 مصر دن آلوب چقارغه رخصت بپردی، حضرت موسی ده بنی اسرائیلنی
 مصر دن آلوب چقادی. فرعون رخصت بپر گانینه بیک اوکئوب آلارنک
 آرتلارندن کوب عسکر ایله اوزی ده چقادی، حضرت موسی بنی اسرائیل
 برله سویش دینگیزی یانینه کیادیلار. حضرت موسی دینگیز گه
 طایبق ایله صوقچاق، دینگیز ده اون ایکی بول حاصل بولدی. بنی اسرائیل
 شول بولدن سلامت چقادیلار. فرعون ده آلا آرئندن دینگیز گه کردی.
 لکن بنی اسرائیل چقچاق ده صولار فابلانندی. فرعون بو تون عسکری ایله صوغه
 باتوب هلاک بولدیلار. آندان صولک حضرت موسی کنعان بیرن آلمق
 اوچون عمالقه خلقی برله صوغشماقچی بولدی، لکن بنی اسرائیل بز صوغشماقچی
 دپدیلار، موسی علیه السلامنک سوزین طیکلامادیلار. موسی علیه السلام
 آلارقه باوز دهاء قیلدی. بنی اسرائیل تیه صحرا سی دیگان بیرده فرق
 یل آداشوب فالدیلار. هیچ بر بیر گه کینه آلامادیلار شول وقتلار حضرت
 موسی طور طاوینه باردی. الله تعالی طرفندن تورات اسملی کتاب بیرلدی.
 حضرت موسی الله تعالی برله سویله شدی. شونک اوچون حضرت موسی غه
 «کلیم الله» دپ نه یئلدی. موسی علیه السلام طورده وقتده بنی اسرائیلدن
 سامری اسملی بر منافق بوزاو صورتی یاصاب بنی اسرائیل گه «بوزنک
 الهکردر» دیدی. بنی اسرائیل بوزاوغه سجده قیلدیلار. حضرت هارون
 بولارنی اول اشلرندن طیارغه بیک مارشدی، لکن طیکلامادیلار، حضرت
 موسی طوردن فایتوب مونی کورگچ، بیک آچولانوب بوزاو صورتین
 دینگیز گه آندی. آلارقه تورات شریفنی اوگره ندی. بنی اسرائیل فرق
 یل تیه صحرا سنده طوردیلار، بر بیر گه ده کینه آلامادیلار. شول بیرده هارون
 علیه السلام وفات بولدی. حضرت موسی بنی اسرائیلنی یوشع علیه السلام غه
 طابشروب تیه صحرا سنده کنعانغه یاقین بیرده اوزی ده وفات بولدی.

(۱۶) یوشع علیه السلام

حضرت موسی دن صولک اورئینه یوشع علیه السلام پیغمبر بولدی:

حضرت موسیٰ علیہ السلام دن سوک بنی اسرائیل نی چولدن چاروب شریعه صوبینک بانینه کیتردی. شریعه صوبنده کوپر هم کیمه یوق ایدی. حضرت یوشع ننگ معجزه سی بول شریعه صوبندن کینچدیله و اریحا شهرن آدیله. بنی اسرائیل چولده یورودن قوتلیدیله. بابالارینک ایلی بولغان کنعان بیرینه گیلدیله. یوشع علیہ السلام بنی اسرائیلگه بکرمی سبگه بل حکم ایلتوب طورغاندن سوک وفات بولدی.

(۱۷) اشموئیل علیہ السلام

بنی اسرائیل خلقی اون ایکی قبیله بولوب هر قبیله ننگ اوزینه مخصوص بر رئیس بولا وشول رئیس طرفندن اداره قیلونا ایدی. بر رئیس لرگه حاکم ار و بولارننگ اداره ایلتوب طورغان زمانلارینه «حکام دوری» دیب تبولدر. بولار هر نی قدر آبرم، آبرم وان حکومتلرگه بولنوب یه شه سئلرده، خارجدن بر دوشمان چقسه بارسی بر گه چیلوب آرارندن بر قوماندان صایلاب، اوستلرینه کیلگان دوشمان نی اوزارندن بیبره لر ایدی. موندن باشقه بنی اسرائیل قبیله لر آراهنده دینی و روحانی برلکده بیک قونلی ایدی. چونکه یوشع علیہ السلام هر لوطنانک شمال طرفنده غی «شیلو» قصبه من بوتون بنی اسرائیل خلقی او چون روحانی مرگز ایلتوب یاساغان ایدی دینی و مقدس بولغان ندرسه لر ننگ هر قابوسی اوشبوشهرگه قوبلغان ایدی. شول سببلی زور بهیره سارده بنی اسرائیل ننگ بوتونسی شونده چیلوب عبادت قیلالار و قربان چالار ایدی. و بر برسی بله کورشوب آرارنده غی، فارنداشک مناسبتلر یا ئارنالار و آرتدرالار ایدی. بتون بنی اسرائیل خلقی او چون رئیس روحانی ده بر گنه ایدی، حکام دوری بنی اسرائیل ننگ ارض موعودگه (کنعان بیرینه) باروب اورنالمقاندن باشلاب، دورت یارم عصر دن آرتغراق مدت دوام اینه، وشول مدت اچنده اون دورت قدر حاکم کیلوب کیمه. بولار ننگ بر نهچسی یوشع و ایک آخر فیسی اشموئیل علیہ السلام لدر. اشموئیل علیہ السلام اون بریل بنی اسرائیل نی اداره قیلوب طور. موننگ زماننده بنی اسرائیل خلقی اوزلرینه غالب بولغان عمالقه

فومندەن ئوچ آلور اوچون اشموئیل علیہ السلام دن بر پادشاہ صایلاب فویونی اوتنہ لر. اولدە قبول ایتوب بنیامین قبیلە سندن «طالوت» دیگان کیشینی پادشاہ ایتوب صایلی. اشبونک بلهن بنی اسرائیلدە حکام دوری بتوب باگا بر دور باشلانا، گە موکا «ملوک وری» دیب ئەبتولە.

۱۸) داود علیہ السلام

بنی اسرائیل حا کیمار ندىن اشموئیل علیہ السلام زمانندە بنی اسرائیل عمالغە خلقی ایله صوغشوق اوچون بر کیشینی باش ایتوب فویونی تل دیلر. حضرت اشموئیل الله تعالی نك امری بوینچە طالوتنی باش ایتوب فویدی. سوگره طالوت فلسطینغە باردی دە عمالغە عسکرینە فارسى طور دیلر. عمالغە نك باشی جالوت اسملی بر قوتلی ککشی ایدی. طالوت نك عسکرندە داود علیہ السلام بار ایدی. حضرت داود جالوتنی اولتردی، جالوتنی اوترگاچ، بنی اسرائیل آراسندە مشهور بولدی. حضرت داودقە خلفنك معبئی اوتدی. طالوت بو اشکە کونلەھدی، داود علیہ السلامنی اوترمە کچی بولدی. حضرت داود صافلانوب قوتولدی. آندىن سوک صوغش آراسندە طالوت وفات بولدی. بنی اسرائیلنك اونبر قبیلەسى طالوت اوغلبنە یهودە قبیلەسى حضرت داودقە ایبر دیلر. اشموئیل علیہ السلام وفات بولغاچ داود علیہ السلام گە پیغمبرك کیلدی. طالوت نك اوغلبنە ایبرگان اونبر قبیلەدە حضرت داودقە ایبر دیلر. حضرت داودقە الله تعالی طرفندن زبور اسملی کتاب کیلدی. داود علیہ السلام پیغمبر هم بنی اسرائیلنك حکمداری دە بولدی. اوز زمانندە قدس شریفنی پابنخت ایتدی. حلب، عمان هم آندن باشقە کوب شهرلر گە حکم ایتدی. حضرت داود بیک گوزەل طاوشلی ایدی طالولاردە صحرالاردە زبور شریفنی اوقیدر ایدی. ایشتکان کیشیلر نك هوشلری گیتەدر و مبارک قوللارندە تپەر، بالاوز کبی یومشارادر ایدی بر کون روزه طوتوب بر کون آشیدر ایدی. حا کم بولوب طورغان وقتندە آنادە بر کوننی حکومتکە، بر سن خانون وبالالار بنگ اشینە، بر سن خلققە وعظ ئەبتورگە، بر سن سباحتکە،

بر سن الله تعالى دن فور قوب یغلا رغه بیلگوله گان اییدی. فلس شریفه
 بیت المقدس نی یاصی باشلادی، فقط تمام اینه آلمای فرق ییل حاکم
 و پیغمبر بولوب، بینمش به شنده وفات بولدی.

۱۹) سلیمان علیه السلام

سلیمان علیه السلام ده آناسی داود علیه السلام کبی پیغمبر هم
 حاکم اییدی، آناسینک وصیتی بوینجه بیت المقدس نی ییدی یلده تمام
 ایندی. شرق و غرب باقلارنده بیک کوب مملکتنی آلدی. حکومتی بیک
 زور بولدی. یمن ده حکومت اینکان مشهور بلقیس حضرت سلیمان
 ایله کور شوب سلیمان علیه السلام گه اییدی سلیمان علیه السلام ده
 آناسی کبی فرق ییل پیغمبر بولوب طور غاج آلتمش به شنده وفات بولدی.
 اوزینک وفاتی موکنده اوزیننه اوغلی رضیغام تخت گه او طردی. لکن
 موتک قول آستنده بنی اسرائیلنک یهودا و بنیامین اسملی ایکی قبیله سی گنه
 بولوب قالغان اوز قبیله سلیمان علیه السلام نك خاص خادم لر ندی بولغان
 یور یغام اسملی ذات غه ایپهر دیلر و آکا بیعت ایتمیلر. شولای ایتموب
 بنی اسرائیل ایکی حکومت گه بولندی. بر سینه «یهودا»، ایکنچیسینه
 «بنی اسرائیل» دولتی دیولدی.

یهودا دولتی نك پای تختی قدس شریف بولوب، پادشاه لاری ده
 سلیمان علیه السلام نك بالالار ندی قویولا اییدی. وبولار نك حکومتلرینه
 خلق ده یاخشی گوز بله قاری اییدی. اسرائیل دولتی نك پای تختی
 «نابلس»، صوگره «سامریه» شهر ی بولدی. یهودا دولتی نك حالی اسرائیل
 دولتینه قاراشانده کوب یاخشی اییدی. اسرائیل دولتی آراسینه توری
 بوز و ققلار گروب حتی بار ابارا پت پرستلک گه قدر باروب بیتمیلر.
 موسی علیه السلام نك شریعتن تمام اوزوندیلر. «بعهل» اسملی پتقه طابنا
 باشلادیلار بو وقتلارده اوزلرن طوغری بولغه کوندر و اوچون الله تعالی
 طرفندن کوب پیغمبرلر ده بیبهر لدی. آلا بنی اسرائیلنک حاللرن توزه تور گه
 بیک طرشدیلار، لکن اوگوت و نصیحتلرن ملکلانا آلمادیلار. نهایت الله تعالی

اوسنلرینه آثوریه دولتن مسلط ایتندی. آثوریه حکمداری بولغان سالمانسار بوتون اسرائیل دولتن طالب غراب ایتوب کیندی. الوفلارن غراسان طرفلارینه ییبهروب اورنلارینه آثور بلردن، کلدانبلردن بیک کوب خلق کینروب اولورندی. شول وقت بنی اسرائیل ننگ فاقوب فوتولا آغانلاری یهودا دولتینه باروب صیونیلار. شولر وهشلی اسرائیل دولتی بنتوب، حکومت بالغز یهودا دولتیگن، بولوب قالدی. یهودا دولتی اسرائیل دن صوگ تاغن ۱۷۱ یل قدر قالوب دوام ایتدی لکن بو دولت آراسنده ده صوگه طابا اخلافسزلیق طارالا باشلادی. الله تعالی نی اونوتوب، پیغمبرلر قوشقان بولدن ابرل دیلار، تورات بله ن عمل اینونی فوبدیلار، نهایت بولارغه ده بابل حکمداری بغت نصر مسلط بولوب، دولتلرن طارانندی. قدس شریفی نی آلوب بیت المقدس نی غراب ایتدی، بنی اسرائیل ننگ بر قدر سن اوتروب، قالغانلارن اسیر ایتوب بابل شهرینه ییبهردی.

۲۰) الیاس علیه السلام

حضرت الیاس بنی اسرائیلگه پیغمبر بولدی. اول وقت بنی اسرائیل حق بولتن چققان ایدی. بعابک حا کمی یاصانقان بهلی اسمنگی بر پتقه طابنلار ایدی حضرت الیاس آلارنی بیک کوب وعظ نصیحت قیلدی. معجزه لر کورسه ندی، اشانمادیلار. الیاس علیه السلام نی بیک اذواجفا قیلدیلار. حضرت الیاس هر کون بولارنک آراسندن چقوب هر طاوغه باروب بالغز طورماچی بولدی. الله تعالی اول قوم ننگ مملکتلرندن برکننی آلدی، بیک قانی آچلق بولدی. بو قوم الیاس علیه السلام نی از له ب بار دیلار، آکما بیک یالوار دیلار، حضرت الیاس دما قیلدی، الله تعالی بو بلانی اوسنلرندن کورهدی. همان الیاس علیه السلام فه اوشانمادیلار حضرت الیاس بو خلقدن بیک بالقدی، آنلارنک ایمانغه کیلورلر نین امید کبسوب آرا لوندن چقدی، یا کادن بالغزلقنی اختیار قیلدی.

(۲) الیسع علیہ السلام

حضرت الباس اور نبینہ الیسع علیہ السلام فالدی. خلقنی وعظ
 نصیحت فیلا باشلادی. الیسع علیہ السلام گه پیغمبرک کیلدی. پتقه ما بونا
 طورغان بنی اسرائیلنی موسیٰ علیہ السلام نك شریعتینه اوندهدی، کوب
 بلار قومن اصلاح قیلورغه طرشدی، بیک کوب وعظ ونصیحتلر قیلدی،
 فقط قومی آنك موزن طئلامادیلار، آرالارندن بر نیچه سی گنه ایمان
 کینورسهده صوگره آلارده دوندیلر، گناهلی بولدیلار. الله تعالیٰ آلارنك
 اوستینه آثوریه دولتنن ایر کلی قیلدی.

(۳) یونس علیہ السلام

یونس علیہ السلام نیفوا خلقینه پیغمبر بولدی. آلارنی حق دینسگه
 چاقردی. بولاردن فقط ایکی کیشی ایمان ایتموب باشقلاری اشانمادیلار.
 یونس علیہ السلام، الله تعالیٰ طرفندن مز گه عذاب کیله چک دبدی. اوزی
 آرالارندن چغوب کیندی. دجله صووی یاننده بر کوبمه گه کشیلر اوتورغان
 ایدی. یونس علیہ السلام ده آرالارینه اوطوردی. اما کیمه اور نندن
 فوزغالمادی کیمه ده گی کشیلر، آرابزده بر گناهلی کیشی باردی، شونك
 اوچون کیمه بز اور نندن فوزغالمیدر، دیب قورغاصالدیلار. قورغا حضرت
 یونس گه چقدی. یونس علیہ السلام الله تعالیٰ دن اذنسز قومی آراسندن
 چغوب خطا قیلغانلغن بلدی، اوزی دیکگز گه توشدی، الله تعالیٰ نك
 امری بو نیچه آنی شونده بر بالق بوتدی. یونس علیہ السلام قیلغان اشینه
 بیک اوکئوب توبه ایتدی الله تعالیٰ توبه سن قبول ایتدی. بالق دیکگز نك
 چیتینه چقاردی. یونس علیہ السلام نك خلقی الله تعالیٰ دن عذاب کیله چکنی
 آئلادیلار، گناهلر نندن توبه ایتدیلر. الله تعالیٰ نك عذابیندن قوتلدیلار.
 حضرت یونسنی شوقر گه آلوب کیلدیلر، حضرت یونسنك گورسه تکان
 طوغری بولندن بر نیچه وقت ایر لهمادیلار.

(۲۳) شعييا عليه السلام

يونس عليه السلام دىن سوڭ بىنى اسرائيل آراىندە يا. امى طورغان اشلىرى كۆپەيدى، حضرت شعييا عليه السلام بولارنى دىنيا و آخرت عذابى ايله نورقتى. اگر پىئارغە ماينسە كز، موندى ناچار اشلىرى قىلسە كز الله تعالى نلا عذابىنە اوچرارىز ديدى. حضرت شعييا وعظمنە عيسى عليه السلام نك ومحمد عليه السلام نك گىلوون وصفانلارن وبنى اسرائيل نك پىغمبرلرنى اذا وجفا قىلوولارن بىلردى. وكيله چكە بولاچق اشلىردىن خبر بېردى. بنى اسرائيل شعييا عليه السلام نك حق سوزىنە اشانمادىلار. شعييا عليه السلامنى پېقى ايله اورنالاي كېسىدىلر.

(۲۴-۲۵) عزير و دنيال عليهما السلام

بنى اسرائيل گوب تورلى ناچار اشلىردە بولدىلار، اوزلارن طوغرى بولغە اونده گان پىغمبرلرنى اذا وجفا قىلدىلار، اوندىلر. شىر بعتدىن شى اشلىرنى گوب اشلىدېلر. الله تعالى آلا رغه بابل شەرىندە حكىم اينوچى بخت نصرنى ايركلى قىلدى. بخت نصر بنى اسرائيل دولتىن بتروب قدس شىر بىنى آلدى (۱) وبيت المقدسنى خراب ايتدى. بنى اسرائيل نك الوفلارن اسير آلوب باپلىگە كېتوردىلر. بولار آراىندە عزير ايله دنيال عليهما السلام بار ايدى. شوندىن سوڭ بنى اسرائيل ۷۰ يل قدر باپلىدە قالدىلار. بو واقعه تارىخده «بابل اسارتى» دىب يور توله بىر وقت كلدانى دولتى بىدى، بنى اسرائيل دە اسيرلىك دىن قوتلدىلار. قدس شىر بىكە قايتوب بيت المقدسنى يا كادىن يا صادىلار. بنى اسرائيل قدسكە قايتقاندە تورات شىرىنى بتونلە يادلارندىن چىققان ايدى، وبخت نصر تورات شىرىنىڭ يازما نىسخە ارىچ ياندىرغانلىقىن قوللارندە بىر دانەدە تورات نالماغان ايدى.

(۱) بنى اسرائيل دولتىنىڭ ايك زور وقتى سليمان عليه السلام زمانندە ايدى. سليمان عليه السلام حقتە ئەللى نىقتىر حكايەلر سويلەنە؛ ابن خلدون، ايكى يوز مىڭ عسكرى بار ايدى، دىب يازا.

هزیر علیہ السلام تورات شریفنی کوکلندن اوفوب یازدردی. شوندن
صوڭ نسیغله کو بهیدی.

۲۶) زکریا علیه السلام

زکریا علیه السلام سلیمان علیه السلام نڭ نسلندن ایدی. بیت
المقدسده قربان چالمق و تورات یازمق کبی اشلرنی اشلیر ایدی.
الله تعالی، حضرت زکریاغه پیغمبرک بپردی هم قارت کوننده آثا یحیی
اسملی بر اوغل بپردی. حضرت زکریا نڭ غانونی ایساغ نڭ قز قارنداشی
هنه اسملی خانوندن حضرت مریم دنیاغه کیلیدی. حضرت مریم زکریا
علیه السلام نڭ بالدزین نڭ قزی بولادر. حضرت مریم، آناسین نڭ قارنداش
بولغان ایساغ نڭ یاننده اوسدی. حضرت زکریا، حضرت مریم نی بیت
المقدسده اوزینه خاص بر بولهده تریبه قیلیدی. بر وقت حضرت
مریم الله تعالی نڭ قدرتیله کیه و گه بارمیچه بالا (عیسی علیه السلام نی)
طوقدردی. یهودیلر موڭا اشانمادیلر، زکریا علیه السلام غه افترا ایئتوب
آنی اوترمه گچی بولدنلار. زکریا علیه السلام اول ظالملر آراسندن چغوب، قاچوب
بولده بر آغاچ اچینه کردی، یهودیلر آنی آغاچ ایله بر گه کبسوب شهید ایئتیلر.

۲۷) یحیی علیه السلام

حضرت یحیی زکریا علیه السلام نڭ قارتلغنده دنیاغه کیلمش ایدی.
الله تعالی یحیی علیه السلام غه پیغمبرک بپردی. حضرت یحیی باشک خلقنی
موسی علیه السلام شریعتینه اوندیدی، آندن صوڭ عیسی علیه السلام
یا کتا بر شریعت ایله کیلسگاچ، یحیی علیه السلام ده آن نڭ شریعتنجه دینک
اوندی باشلادی. اول وفندده بنی اسرائیل نڭ پادشاهسی، هر دوس اسملی
کشی ایدی. هر دوس اوزین نڭ قارنداشین نڭ قزی هر دویهنی آلماقچی
بولدی. موسی علیه السلام شریعتنجه بو قزنی نکاحلاو آکا حال بولسهده
عیسی علیه السلام شریعتنجه درست توکل ایدی، یحیی علیه السلام «بو

قزنى آلوسىڭا درىست توڭل» دېيىپ نىكاح او قوماغاچ، ھىر دوس آچولانوب
اوز گوزى آلدندە حضرت بېيىنى بوغازلاندى.

(۲۸) عىسى عليه السلام.

زكربا عليه السلام نىڭ خاتونى بولغان ايساع نىڭ قز قارىنداشى ھنە،
ھىران اسملى كىشىنىڭ خاتونى ايدى. بو خاتون كوت وقتلار بالا طوغدىر ماغاچ
الله تەئالى دن بالا سورادى. اگىر بالا بېرىسە، بيت المقدسنىڭ خىدمىتىچىسى
ايتىرمن، دېيىپ نىز ئىتەيتىدى. الله تەئالى آنىڭ دىعامن قبول ايتوب بو قز
بېردى. مونىڭ اسمىن مېرىم قويدىلار ھىم بيت المقدسكە كېتىروب قويدىلار.
حضرت مېرىم بيت المقدس دە زكربا عليه السلام تر بېسەندە اومىدى. بو
كون الله تەئالى نىڭ امرى بىرلە حضرت جىبرا ئىل حضرت مېرىم نىڭ يېتىندىن
اوردى، مېرىم قىدرت ايلە بو كلى بولدى. زكربا عليه السلام نىڭ خاتونى
حضرت بېيىنى دىنياغە كېتىرگاچ آللى آيدىن سوڭ حضرت مېرىم دن عىسى
عليه السلام طوغدى. يھودلر حضرت عىسى نىڭ آناسىز طو ووينە البتە
اھانما دىلار. مېرىم ھىقندە يارامى طورغان سوزلر سو بىلە دىلر. حضرت عىسى
يېشىكە وقتە سو بىل شىدى «مېن الله تەئالى نىڭ قلىبىن ھىم پېغىمبىر مېن، الله تەئالى مېنىڭ
كىتاب بېردى و پېغىمبىر ايتىدى، قايدە بار سەم دە مېنى مبارك قىلدى» دىدى.
بو اشكە يھودلر عىسكە قالدىلار ھىم حضرت مېرىم گە تېبە دىلر. حضرت
مېرىم يھودلر نىڭ ضررىدىن قوتلماق اوچون، اوقلى عىسى عليه السلام نى
اوب قارىنداشى ھىيىب الفجار ايلە مصرغە باردى. ۱۲ يل مىصر دە
طورغاچ ناصو (۲) قوبەسىنە كىلدىلر. حضرت عىسى اونوز بەشىنە يېتىكچ
پېغىمبىر ك بېردى. الله تەئالى آنىڭ انجىل اسملى كىتاب ايتىردى. ياڭا بو
شېرىعت ايلە دېنگە اونەرگە بو بوردى. الله تەئالى، حضرت عىسى قە اولىكلرنى
تر كىزىك، آنادىن طوغما سو قىلارنى كوزلى قىلماق، سو اوستىندە بو رىمك
آلانە ئىلېلرنى سىلام قىلدىر كىبى الوغ معجزەلر بېردى. شولاي بولسە دە
حضرت عىسى قە، بارى اون ايكى كىشى ايمان كېتىردى. بو اون ايكى

(۲) حضرت عىسى قە ايمان ايتوچىلرگە اوشونىڭ اوچون نىمارا دىلر.

کشیگه حواریون دیلار. عیسی علیه السلام حواریونلار ایله به شرین،
 به شرین اولطرشا ایدی. یهودلر هر وقت عیسی علیه السلام نی اوترورگه
 تصد اپتوب یوریلر ایدی. بر کبچنی حضرت عیسی حواریوننی جیدی ده
 «سزنگ برکز بو کبچه طاک بلنمه سدن الک اوچ مرتبه مینی انکار
 ابتهر، برکز یهودلردن آزغنه آقچه آلوب مینی صانار» دیدی. سوکره
 رالارندن یهود شمعون اسملی برسی یهودیلردن آزغنه آقچه آلوب حضرت
 عیسی ننگ طوراً طورغان بیرون کورسه تدی. یهودیلر حضرت عیسی نی
 اوترورگه باردیلار. الله تعالی عیسی علیه السلام نی کوککگه کونتردی. حضرت
 عیسی ننگ اورنن کورسه توچی شمعوننی عیسی علیه السلام صورتند،
 بیدی. یهودیلر شول منافقنی اولتر دیلر، و آغاچه فادافلادیلار. عیسی
 علیه السلام دن صوگ آنک وصینی بوپنچه هر طرفه طارالوب حضرت
 عیسی ننگ دینن طاراندیلار، نصارا دینی عیسی علیه السلام دن صوگ کوب
 برلرگه جه بیدی، کوب ملنلر خر پستیای بولدیلار. عیسی علیه السلام ننگ
 کوککگه کونترلدکندن صوگ دین اسلام کیلگانچه آلتی یوز یل قدر
 اوندی. بو وقتده پیغمبر کیلمه دی وحی کیسلدی.
 انبیالار ننگ ایگ اولی، و بارچه کشیلر ننگ آناسی بولغان، آدم علیه
 السلام در، آخری، بارچه مخلوقاننگ ایزگوسی خاتم الانبیاء محمد صلی الله
 علیه وسلم در. اوشبو ایکی پیغمبر آراسنده بیک کوب پیغمبرلر کیلدی،
 آلارننگ صانن فقط الله تعالی بلور. پیغمبرلر بارچه سی الله تعالی ننگ
 بیکلی قوللریدر. همه سینگ ده افضل و عرمتلوسی، کاملرگی بزننگ
 پیغمبر مز محمد المصطفی صلی الله علیه وسلم در.

عبيدالله فيضي - بوي

مختصر علم حال

(دورنجهی طبعی)

بهاسی ۳۰ تین.

ناشری:

«معارف» کتبخانه سی

قزاقده.

قزاقده «معارف» مطبعه سی ۱۹۱۷ یل.

КАЗАНЬ

و سلم نك علمنى كوروب، نورلى نورلى حكمتلى سوزلارنى ايشنوب ايما
 كيترديلر. چونكە رسول الله صلى الله عليه وسلم مکه خلقينك آللر نده
 توروب اوسگان، وىر يېر گەدە بىاروب عالم اوگر ائىمگان، عالمر بر له
 اولتر داش بولماغان هم كىتاب اوقرغە اوگر نىمگان ايدى. شولاي بولوب دە
 بو قدر علم كورسە نووى اولگى بېغىمىر لوزك (عليهم السلام) و آنلر نك
 ائىلر ينك حاللر يىر بلدى وى و آخرت حاللر يىر سويلە وى، الله تعالى نى نائونماق
 و خلق نوزە نىك اوچون بولغان نصيحتلىرى وحى بلە بولماغانك اوز ندىن گنە
 بواووى نىك نىك ايدى. شول اشلر نى انصافى بلە اويلاغان كوب آدملىر ايما
 كيترو ايدىلر. مکه نك اوز خلقىن باشقە، مدينە شەھر ندىن باشقە چىت
 يىرلردن كىلوب ايما كيترو چىلر و اسلامغە كىلو چىلر كوبە يىمە كە ايدى.
 بولك بولك الله تعالى دن جبرائيل عليه السلام آرقلى قرآن اينمە گنە ايدى.
 هر اينگان سوپە و آيتلر نى رسول الله صلى الله عليه وسلم صحابىلر گە اوقور
 و آنلر غە اوگرە تور ايدى. هم وحى باز و چىلر يىمە باز درور ايدى. ايما
 كيترو مسلمان اولو چىلر كون دن كون آرتسە دە مشر كلر نك و قريش
 نومىنك قارشىللىرى و جفالرى دە همان كوبە يىمە ايدى. محمد عليه السلام نك
 اوزىنە و صحابىلر يىمە نورلى نورلى جفالر كورسە تلر ايدى.

اول ايما كيترو چىلر، دىن اسلامغا كرو چىلر.

ايرلردن اول ايما كيترو چىلر ابوبكر الصديق بولوب،
 خاتونلردن حضرت خديجة الكبرى، صبىلردن حضرت على بن ابى طالب،
 آزادلىلردن زيد بن حارثە رضى الله عنهم ايدى. ابوبكر الصديق رضى
 الله عنه يىك عقللى، توغرى فىكرلى كىشى ايدى. شونك ايچون جامىلىت
 و فنندەدە اصلا پىلرغە محبت ايتمە يىنچە پىلر نى يما كوروب، برحق دىن
 بولسە ايدى دىب، كوگلى بىلە ازله نىمە كە ايدى. رسول الله صلى الله
 عليه وسلم نى اولدىن اوك اشانچىلى و راست سوزلى، توغرى اشلر دىب
 يىك ياخشى بلە ايدى. شونك ايچون اول باشدوق بر دە توفنا و سز ايما

گیتردی. ہم کو ب صحابیلرنک ده ایمان کبتر و وینه سببچی بولدی. بونلردن
 صوڭ اوشبو گنشیلر ایمان کبتر دیلر: عثمان ابن عفان، عبدالرحمن ابن
 عوف، سعد ابن ابی وقاص، زبیر ابن العوام، طلحة ابن عبیدالله رضی الله
 عنہم و بونلردن صوڭ ابو عبیدة ابن عبد الله ابن الجراح، سعید ابن زید،
 حباب ابن الارت، ابو سلمة بن عبدالاسد، عثمان بن مظعون، عبدالله
 بن مسعود، بلال حبشی، صہیب رومی، عمار ابن یاسر و آناسی سبیہ،
 حضرت ہمرنک قرندہ شی فاطمہ بنت الخطاب ایدیار رضی الله عنہم. بونلردن
 صوڭ حمزہ بن عبدالمطلب و عمر ابن الخطاب ایمانغہ کیامشیلردن.

حضرت حمزہ ابن عبدالمطلب رضی الله عنہ نك ایمانی پیغمبر لکدن
 آلتنچی یلده بولدی. بر کون ابو جہل رسول الله صلی الله علیہ وسلم گہ
 اوجراب بیاچ سوزلر ٹہیتوب تخفیف ایتدی. رسول الله صلی الله علیہ وسلم
 آکا بر سوز دیمہ دی، صبر ایتدی حضرت رسولنک ہمی حمزہ رضی الله عنہ
 اول وقت ایمان کبتر مہ گان ایدی. شول کوننی قردن قایتقاچ ابو جہل نك
 ادبسر لکنی حضرت حمزہ گہ بر جاریہ بیان قیلدی. حضرت حمزہ ایمان
 کبتر مہ گان بولسہ ده رسول الله صلی الله علیہ وسلم ایچون، ابو جہلگہ بیک
 آچولانوب قریش لر آراسندہ طوغری گبتروب، (مینم قرندہ شم اوغلبینی
 سین نیچک سوکدک) دیدی ہم اوق جایہ سی بر لہ ابو جہل نك باشنی صوفوب
 یاردی. ابو جہل ده قریش آراسنک الوغ و اعتبار لی آدم بولدقندن آنی یاقلاب
 بعض کافر لر حضرت حمزہ کہ بابشوق بولسہ لردہ ابو جہل آلارنی توفتاندی. درمت
 حمزہ نك قرندہ شی اوغلبینہ بنم نلم تیدی، آچیغلانسہ ده صیب تو گل دیدی.
 چونکہ ابو جہل حضرت حمزہ نك مسلمان بولووتدن فورقہ ایدی. آنک
 خاطر بن صاقلاب اوز آرالارندن چقارماصقہ طر شہ ایدی. زیر حضرت حمزہ
 بیک یورہ کلی بہادر، سوزی اوتکن اولدقندن قریش آراسندہ اعتبار لی
 کشی ایدی. اگر اول مسلمان بولاقالسہ، مسلمانلر ایچون آرتہ و اورلق
 ایدی. حضرت حمزہ رضی الله عنہ ابو جہل نك باشنی یار ٹانندن صوڭ رسول الله

الله دن فوق، یوقدر معجزه کورسه تکان پیغمبر گه نیک ایندانیسک، مونه
 بز الحمد الله دین اسلام بله مشرف بولدی، باشمزی کیسه گنده فایده حق
 توگلمز) دین کلمه شهادت اوقودی. عمر آبسراب کیندی، کوگلینه بر اثر
 کیندی. بر پیرگه اولتروب، شول اونیوان کناکوز میکانده کورسه نوکوز
 ئلی دین صورادی. فاطمه (طه) دوره سی یازمیش تیر یغی عمرگه بیردی
 عمر اوقوب (له مافی السموات و مافی الارض وما بینهما و ما تحت الثری)
 آیتینی اوقوب بکنکاج اویلاب طوردی. آندن صوگ (لا اله الا هو له الاسماء الحسنی)
 آیتینی اوقودی و بر از اویغه قالدی. بو آیت شریف ارده بولغان فصاحت
 ونچکه معنی لردن اثرلنوب چاراسز بولدی هم شول ساه (اشهد ان لا
 اله الا الله و اشهد ان محمد عبد دور رسول) دین ایمان کینوردی. بونی ایشو
 بله ابونک پوجده عینه قاچمش حباب سیگروب چغوب، یا عمر میکانه ایلدی
 بولسون رسول الله صلی الله علیه وسلم (ای الله، دین اسلامنی عمر برله
 یا گه ابو جهل برله عزیز ایت) دین دعاء قبلمش ایدی، بودولت سیگا
 نصیب ایکان دینی. هم شول وقت عمر رضی الله عنه حباب رضی الله عنه
 ایله رسول الله صلی الله علیه وسلم حضورینه کیندیلار. مسلمانلر حضرت
 عمرنک فالج برله گیلدن براندن کوروب رسول الله یانینه کوروندی
 قورفسه لرده، حضرت جبرائیل وحی کینتوروب حضرت عمرنک ایمان
 کینتوردکن بلدرمش ایدی آئی رسول الله صلی الله علیه وسلم اوزینه
 کونوب طورا ایدی. حضرت عمر رسول الله یانینه کروب تیز چوگوب
 اخلاص ایله ایمان کلمه لرن اوقودی، بوکون مسلمانلرغه بیک زور
 شادلق بولدی، همه سی بردن تکبیرنه ینوب مکه اوراملارن با شغراندیلار.
 حضرت رسول و باشقه اصحاب گرامغه زور جفا قیلوچی، مسلمانلرنی
 چبرله وچی مکه کافرلرینک مشهورلری اوشبولردن: ابو جهل، عمرو بن
 مشام، ولید ابن المغیره، عتبیه بن ربیع، عتبیه ابن ابی معیط، عمارة ابن
 الولید، امیه ابن خلف، هس ابن وائل، حارث ابن قیس، اسود ابن
 عبد یفوث، اسود ابن المطالب. بو بدبختلرنک هر قابوسی خوار ذلیل
 بولوب هلاک بولمشلردن.

قریشنیڭ بنی هاشم نی جبرله وی هم شعب ابی طالب

مکه کافر لری اسلام دینینک گوندن گون هر یافغه طارالوندن
 هم خلقنک ایمانغه کیلووندن بیک قورقار ایدی. نیچکده اسلام نك آرتووینه
 آرقلی کیله لر، گشینی ایمانن بیز دررگه طاروشالر ایدی. ابو طالب هم
 باشقه بنی هاشم قبیله لری رسول الله صلی الله علیه و سالی نی هم باشقه
 مسلمانلری مکه کافر لری نك ضررندن صافیلر ایدی. اسلام دینی ده گوندن
 کون قونله نیکده وتورلی ظرفارده اسلام خبری ایشتلمکده ایدی. کوب
 طرفن خلق مکه گه کیلوب، رسول الله صلی الله علیه وسلم گه بولغوب،
 قرآن ایشتوب اخلاص بله ایمان کینر ور لر ایدی. بو سببلی مکه کافر لری
 بیک زور قایغوغه توندیلر. کافر لردن گوب تورلی جفالر کور گاج پیغمبر لکنک
 پیشهی بلند رسول الله صلی الله علیه و سالی اصحاب گرامغه (حبش) مملکتینه
 کوچرگه اذن ببردی. حبش پادشاهی اصعبه بصری اسملی، نجاشی دینه
 مشهور بر کشی بولوب نصارا دیننده ایدی. برار برار بایناق صحابیلر آنک
 کوچوب بار دیلر. اول عثمان بن عفان، هم خاتونی رسول علیه السلام نك
 نزی رقیه، وزیر ابن العوام، عثمان ابن مظعون، عبدالله بن مسعود،
 عبدالرحمن ابن هوف، جعفر ابن ابی طالب و باشقه لر هم هجرت قیلدیلر.
 نجاشی صحابیلرنی بیک یاغشی قبول ایتنی و قوناق قیلدی. صوکره مسلمانلر
 حبشگه بایناق جینالدیلر. مکه کافر لری مسلمانلرنک آرتلرندن باروب
 نجاشینی قوتورتوب، مسلمانلرنی کیری مکه گه قایتاروب ببهرور گه
 اوتنسه ارده، نجاشی آنلرنک سوزینه فلاق بیرمه دی. پیغمبر لکندن بدنی
 منه ایغانده بر کون ابو جهل هم باشقه کشیلر اتفاق یاصادیلر. (هاشم
 اروفی نیندای کشی بولسه ده آنلر ایله و بار چه ایمان کینر گان کشیلر
 ایله آلس بیرش ایتمیک، آنلردن قز آلمیق قز بیرمیک، هر اشنی
 آنلردن کبیک (بایقوت یا صیق) دبت اوز آرا آغز برانگی یاصاب
 منصور ابن عکره دیگان کشیدن عهد یازوی یازدردیلر هم اول

یازونی صافلارغه کعبه شریفه اچینه آصوب قوبدیلر، وشول کوندن بنی هاشم بوله هر تورلی معامله نی کبسدیلر، بواش الینه بنی هاشم گه بیک مشکل بولدی. آنلرنڭ بتونسی ابوطالب معله سینه چیلوب طوزاباشلادیلر. اش بیک بیتنکه قالی. مسله انلر بازار لرغه بارصالر، کافرلر حقارت قیلالر، اوزلرینه توشلی حق بلده نر سه ساتمیلر، ایمان کیتروچی لر نی قایا کورسه لر انده قوللرندن کبلسگان قدر جفالیلار ایدی. ابکی بلدن آرتغراق مسله ایلر اوشبو رهوشچه جفالانوب طوردیلر.

آی یارلووی

پیغمبرلکدن سبگر نچی یلده قریشنگ بر نیچه سی رسول الله صلی الله علیه وسلم دن اوشبو طولغان آی یارلسون دیب معجزه صورادیلر. رسول علیه السلام ده قیباچ آی ایکی گه یارلدی. بر بارطیسی حرا طاغینک بر طرفنک، ایکنچی بارطیسی ایکنچی طرفنک کورندی. کافرلر بوقدر الوغ معجزه نی کورسه لرده هنوز ایمان کیتورمه دیلر، قایسیلری سین اغوچر سڭ وقایسی لری مخرجی سڭ دیب رسول الله صلی الله علیه وسلم لایق بولماغان افترالر نی قیلدیلر. رسول اکرم نڭ آناسی بوله بر طوغمه قرداشی ابولهب هم آنڭ خاتونی ده پیغمبر علیه السلام غه هم بارچه مسلمانلرغه بیک زور دشمانلر ایدی. ابو جهل هم ولید بن مغیره لر بوله بر گه اتفاقده بولوب ملاک بولدیلر. پیغمبرلکدن اوننچی یلده حضرت جبرائیل کیلوب، کافرلر نڭ کعبه اچینه قویغان عهدلرن کوبه لر آشادی دیب خبر کیتوردی. پیغمبر علیه السلام بو خبر نی قرداشی ابوطالب که سوبله دی. ابوطالب قریش کافرلرینه باروب بو خبر نی ایرشدردی هم: «اگر محمد نڭ اوشبو سوزی راست بولسه سزده انصافقه کبلسگر، بزنی بو قدر جفاده طوتما گز، اگر یالغان بولسه مینده محمد نی صافلادن طوقتا لورمن وشرنڭ طرفنکده بولورمن» دیدی یازونی آلوب فاراچ درست چقدی. آنده سی سوزلر نڭ بارچه سون کوبه لر آشغان، فقط الله اسمی گنه قالغان ایدی. بوندن صوڭ عهد بوزادی؛ مسلمانلر طارلقدن قوتولدی.

پیغمبر علیہ السلام نیک مشهور صوغش وغزوہ لری

پیغمبر علیہ السلام مدینہ شہرینہ کوچکچا مکہ دہ اولان مشرکلر بیک فورقوفه توشدیلر، دشمانلقلرینی آرتدردیلر. نیچکده بولسه رسول الله هم مسلمانلرغه ضرر کینرمهک بولدیلر. شونک اوچون الله تعالی محمد علیہ السلام غده کافرلر بلان صوغش قیلورغه اذن بیردی. رسول علیہ السلام واصحاب کرام ایله کافرلر آراسنده بر نیچه صوغشلر بولوب کچی. مشهور صوغشلر اوشبولردر: بدر صوغشی، احد صوغشی، خندق صوغشی، خیبر صوغشی، فتح مکہ صوغشی، حنین صوغشی، تبوک صوغشی در.

بدر صوغشی.

هجرتدن ایکنچی یلده (بدر صوغشی) بولدی. بو صوغشده مسلمانلرنک صانی ۳۱۳ کشی اولوب، کافرلر مکّه یاقن اپدی. موند زور صوغش اولوب مسلمانلر کافرلرگه تمام قالم بولدیلر. بیتمش کافرنی اسیر آلدقلری کبی کوب قنیمت مالی ده تولغه توشردیلر. مسلمانلرنک بیک زور دشمانی بولغان ابو جهل بو صوغشده هلاک بولدی حضرت حمزه ایله حضرت علی بو صوغشده افراط زور بهادرلی کورسه تدیلر. اوشبو صوغشده بولغان صحابه لرگه (اصحاب بدر) دیلر. بویله قبله بیت المقدس دن کعبه شریفه گه ایله ندرلدی زکات بیرمهک ورمضان آپنده روزه توتماق فرض ایلدی، صدقه فطره بیرمهک واجب اولدی.

احد صوغشی.

احد، مدینه گه یاقن بیرده بر طاونک اسمیدر. مشرکلر بدر صوغشندن بوز اولوب قایتقاچ، هجرتنک اوچنچی یلده بیک کوب عسکر جیبوب مسلمانلردن کوچ نایتمرق اوچون مدینه گه کیلدیلر. مسلمانلرغه احد طاونده بولغوب شونده بیک قانی صوغشدیلر. بو صوغشده مسلمانلر

باشده غالب بولغانلار ایدی. لکن رسول الله نڭ آرتقه قوبغان صافچی
 عسکرلری مشرکاننڭ مغلوب بولغانلارن کوروب، غنیمت مالی آلامزه
 دیب، اورنلارن طاشلاب کافرلر آرتندن قووب کیتدیلر. شول وقت
 مشرکلرنڭ بر فرقه عسکرى مسلمانلرنڭ آرتینه نوشوب تمام آلارنى
 قاشتروب قالدردى. وشول رهوشلى مشرکلر اوستون بولدیلر. فقط بو
 اوستونلیکن کافرلرگه برده خیر کورمه دی بو صوفشده مسلمانلردن
 بنش کشى شهید اولدی. مونلر آراسنده حضرت حمزه رضی الله عنه ده
 شهید اولدی هم رسول الله صلی الله علیه وسلم نڭ مبارک یگاغی برله
 ایزنلری یارالاندى. بو یلده رسول الله صلی الله علیه وسلم زینب بنت
 حمزه الهلالیه ایله حفصه بنت عمر رضی الله عنہانی نکاحلاندی هم
 اوشبو یلده خمر اچمهك حرام ابدلدى.

خندق صوغشى.

مکه کافرلری قرده عی و شهرده گئی کافرلردن اون مک عسکر جناب
 اتقانی ایله مسلمانلرغه هجوم ایدوب مدینه نی بوزق و دین اسلامنی
 بترمهك اوچون هجرتنڭ بشنهی یلنده مدینه گسه کیلدیلر. مسلمانلر
 بو خبرنی ایشتكیچ، رسول الله صلی الله علیه وسلم صحابیلر ایله جیبلوب
 حضرت سلمان الفارسی نڭ اشارتیله مدینه نڭ چیتلرینه تیران بر
 خندق (فاناو) فازدیگور، کافرلر مدینه نی چورناب آغانده فاناو
 آرنلی ببهرمه مکه صاقلاب طوردیلر. کافرلر بکرمی کون قنر مسلمانلرنی
 چورناب طوردیلر اوشبو وقتده مسلمانلرغه بیک اوکایسز اولوب مدینه ده
 اچلق اولسه ده صوگره کافرلرده اچلق اولدی. بر کوننی کیچ بیک
 فاطی نوزان ونورالی جیل ودارول چغوب کافرلرنڭ چادرلر اوستلرینه
 اوداروب نوزردی، حیوانلری هم اوزلری آنده سونده تارقالدیلر.
 بو جیل مسلمانلرغه برده ضرر بیرمه دی. محض الله تعالی طرفندن کافرلر
 اوچون بیرلگان غناب جیلی بولدی. اوشبو صوغشى ده هر بلرنڭ ایك
 بهادری بولغان عمر و ابن عبدودنی حضرت علی رضی الله عنه صوغوب اوتردی.

حدیبیہ واقعہ سی.

پیغمبر علیہ السلام ہجرتک آلتنیچی پلندہ دورت یوز قدر صحابی
ایله مکہنی طواف قبلوب قایتماق اوچون مدینہدن چغوب، یانلرند، برور
فلچدن باشقه قورال آلماسقه قوشمش ایدی مکہ گه یافغ (حدیبیہ) دیگان
پیرگا پنسکاج مکہ خلقینه: «بز مکہ مکرمه نی طواف اوچون گنه کیلمهز،
صوفش اوچون کیلمه دک» دبه بلسگرتمه ک اوچون عثمان بن عفان رضی
الله عنه نی مکہ گه ببردی. مشرکلر حضرت عثمانغه: «طواف قبلماچی بولسه ک
اوزک طواف قبل، باشقه لرگزغه رخصت بوق» دیدیلر.

حضرت عثمان: «رسول الله طواف قبلماچ، بن بالغزغه طواف
قبلیم» دیدی. مشرکلر آچیغلانوب حضرت عثمان نی حبس قیلدیلر.
بو خبر پیغمبر علیہ السلام غه ایرشکاج اصحاب کرام: «بز کافرلرک جزالرن
بیرایک» دیو بیعتلرن یا گارندیلر. کافرلر ده بو خبر نی ایرشکاج اشک
زورغه (صوفشقه) کبته چکن اوبلاب بر معامده باصادیلار. بو معامده گه
اوشبو سوزلر یازلدی:

«بویل مسلمانلر حج قیلدی، حج اوچون کیلمه سی یلغه کیلمه ک
اون یلغه قدر هر ایکی طرف بر بر سبله صوفشمی طنچ تورمق، حج وقتنه
مسلمانلر حج قیلغانده مشرکلر مکہ نی بوشاتوب تورمق. مسلمانلر طرفندن
کافرلر طرفینه کوچکانلر کافرلر یاغنده قالوب، مشرکلر طرفندن مسلمانلر
طرفینه مسلمان اولوب باروچیلر کیرو مکہ گه بیرلرک» ایدی.

بو معامده باشده مسلمانلر اوچون بیک آغر کبی اولسه ده صوگند
مسلمانلر اوچون کوب فائده سی بولدی.

خیبر صوغشی.

هجرتنڭ یقینچی سنه سنک رسول الله صلی الله علیه وسلم خیبر قلعه سن
الماق اوچون اصحاب کرام ایله کیتوب، خیبرنی بکر می کون قاماب تورغاچ
الدیلر. مسلمانلر دن اون بيشله ب کشى شهید بولدی. اما یهودلر دن توقسان
اوچ کشى تلف اولدی. یهودلر نڭ الوغلر ندى اولان صفیه بنت حبی
امیر نوشوب انی پیغمبر علیه السلام نکاح لهدی.

فتح مکه و نقض عهد

هجرتدن آلتینچی یلده حدیبیه ده اولان عهد که بناؤ خزاعه قبیله سی
رسول علیه السلام طرفنده قالوب، بنو بکر قبیله سی قریش لری یاغندبه
فالمش لری ایدی. هجرتنڭ سبکزنچی یلده بنو بکر قریشلر نڭ بعضیسی
برلن بر گه له شوب خزاعه ار گه صوغش آچوب آنلر دن بر تپه کوشینی
اوللر دیلر. اوشبو صیددن قریش لری صلح نی بوزدیلر. بوخبر رسولم ز گه
ایر شکاچ اون مک اقدیر هسکر ایله مکه نی آلمق اوچون مدینه دن چقتی.
مکه گه کیلوب بتکاچ ده مکه خلقینڭ باشی ابو سفیان ایمانغه کیلدی.
مکه نڭ قایبر خلقی ازغنه قارشو طور سالدده آخرنده نی اشلر گه ده بله پنجه
تاپشردیلر. بووقت هجرتدن سیگزنچی ییل اولوب بکرمنچی رمضان
شریف جمعه کون ایدی.

حنین صوغشی.

پیغمبر علیه السلام مکه مکرمه نی آغاچ، طائف ایله هوازن قبیله سی
مکه نی کافر لری قولندن بیهر مهس اوچون اتفاق برلن گوب هسکر آلوب
مسلمانلر غه قارشو صوغشقه چقتیلر. بونی ایشته کماچ رسول الله صلی الله علیه وسلم
مدینه دن کیلگان اون مک و مکه دن ینه ایکی مک مجوع ۱۲ مک هسکر
تاریخ اسلام ۲.

ایله حنین گه چقدیلر. اولمبو وقت صحابه لر دن بعضیلر عسکر نك كو بلیکینه
 غرولانوب: «بو قدر زور عسکر ایله البته مغلوب اولماز» دیه تعجب
 ایتمش لر ایدی. شول سببدن (ویوم حنین اذاعجتکم کثر تسکم فلن تقن عنکم
 شیئا) آیت شریفی ایندی. صوغش وقتنده مسلمانلر کافر لر دن قورقوب
 حنین دن قاچه باشلادیلر. رسول الله صلی الله علیه وسلم بر له آنک
 تهوه سون توتوب عباس رضی الله عنه گنه اورننده قالمش در. اصحابنک
 بار چه سی آرنقه کیتسکان ایدی. پیغمبر علیه السلام بو حالنی کور گاج
 حضرت عباسکه: «نایتسونلر فقیر» دیدی. عباس رضی الله عنه فاتی آواز
 ایله قچردی. اصحاب کرام بار چه سی فایتوب بیک فاتی صوغشوب آلتی
 مک فسر اسیر آلدیلر هم بیک کوب غنیمت مالی قولغه توشردیلر.

تبوك صوغشی.

طوقزنجی سنه هجر به ده رجب آیی ایدی، پیغمبر علیه السلام
 صحابه لر گه صوغشقه حاضر بولورده قوشندی. بو وقت مابینه خلقتده
 بیشلر نك پشوب کیکله تورغان وقتنی بولغانلقدن اصحاب کرامه
 صوغشقه کینهک بیک آفر بولندی. شول سببای بو عسکرنی (جیش
 العسرة) دیه آتالیدی. اصحاب رضی الله عنهم بیک آغرانی بر لئ حاضر لندیلر
 ابوبکر رضی الله عنه بارلق مالن صوغش بولینه بیر دی، حضرت عثمان
 اوچ بوز تهوه بر لئ مک آلتون آچه بیر دی و باشقه صحابه لر ده کوب
 یار دم قیلدیلر. رسول الله صلی الله علیه وسلم اون مک آلتی، و جهوع
 اوتز مک عسکر ایله یولغه چتدی. اوچهر کشی بر آلقه نوبنله شوب
 آطلانورلار ایدی.

سفر افراط آفر بولندی، امسبیلک صومزلق لرغه گوب حدارغه
 قوفری کیلدی. تبوك که یتوب بکر می گون تورعاج تبوك خلقن جزیه
 تولر گه راضی ایدوب صلح قیلوب فایتدیلر.
 بوندن صوك رسول الله صلی الله علیه وسلم بر نیچه قبیله نر جزیه
 تولر گه مجبور ایدوب رمضان شریفده صحابه لر ایله مدینه گه فایتدی.

خلفاء راشدین رضی اللہ عنہم حضرتلری.

پیغمبر علیہ السلام نڭ ارنصالندن صوڭ مسلمانلر انفاق ایدوب
حضرت ابوبکر الصدیقنی خلیفه لیکسگه انتخاب قیلدیلر.

خلیفه رسول الله اولان ابوبکر رضی الله عنه نڭ لقبولندن برسی
(عتیق) در. چونکه پیغمبر علیہ السلام آکا (مناعتیق من النار) دیمشدر.

هم نهایت اشانچلی اولدی او چون (صدیق) لقبی ده مشهور ایدی.

رسول صلی الله علیه وسلم وفات اولغاچ منافقلردن کوبسی مرتد
اولدیلر و زکات جیوچیلرنی اونوردی لر. فقط مسکه و مدینه اهلیگینه ایدان
اوزره فالمش لر ایدی.

بوخبر اصحاب کرام حضرتلرینه ایرشکچ، آنلر بیک قایغروب
مدینه منوره مسجدینه جیلوب کیشکاشدیلر. صوڭره حضرت ابوبکر نڭ

فاپوسی آلدینه کیلوب بویله سویله دیلر: «یا ابوبکر! سزنی حضرت
رسول اوز اورنینه خلیفه ایسیر گه اشارة قیلوش ایدی. بزده سرنی خلیفه

ایتدک. سز نڭ خدمتکنز ایسینه بارچه مسلمانلر نڭ احوالن فارامق، نفتیش
ایتمکدر. اما من رسول صلی الله علیه وسلم اولگانندن صوڭ طشقه

چتمادکنز، کشیلر ایله سوزله شهه دکنز، همان بعلامقه سز، لطف ایدوب
طشقه چتمکنز، مسلمانلر صلحتن کورکنز، مرتدلر اوزرینه پساروب

آنلر نڭ باوزلقن بترمک او چون آلدان تدبیر قیلماق لازم در» دیدیلر.
ابوبکر الصدیق حضرتلری «نمازقه حاضر اووکنز» دیدی. شونندن

صوڭ اصحاب کرام نڭ بارچه سی جینالدیلر. امیر المؤمنین حضرت ابوبکر
الصدیق منبر گه چقوب اول خلققه خطبه اوفودی و دیدیکه: «ای مؤمن لر

معلومکنز اولسون که، هر کم حضرت محمد علیہ السلام نڭ تسکریسینه
عبادت قیلور، اول تسکری تر کدر. هیچ بر وقت اولمهس، و شریکی

یوقدر. ای مؤمنلر، بلوکنز منافقلر نفاقلرینی اشکاره ایتدیلر و رسول
اکرم نڭ زکاة جیوچیلرینی اولتوردیلر. اگر یز بو اشنی بیگل

کوروب شولای قالدرساق، اسلام ضعیف اولور و منافقار قوت نابارلر.
 بنی آنط ایقوب ئەبنه من که، والله آنلر ایله بزنگ آرمزده فلج اوینایا چقدر.
 بوندن صوگ حضرت همر آیاق اوستنه طوروب) «ای رسول الله ننگ خلیفه سی،
 من نه بیورساک بز شو گناطبع لر مز، لر مز، لکن اسامه گه خبر کوندره من
 اولده عسکری ایله کپلسون بو ایسه آز بر اش نوگلدر» دیدی، ابو بکر
 رضی الله عنه: «اسامه گه احتیاجمز یوق مونک جیواغان عسکرلر مزده یئار لکدر،
 مرتدارنک حقندن کیلورلر، پیغمبر علیه السلام: «فایچان سلطاننک نوکلی کامل
 اولسه، عسکر گه هیچ بر وقت دشمان غالب اولماز» دیدی، دیب جواب بیردی.
 بو خبر منافقار شه ابرشکاج، بیک قورقوغه توشوب: «بزلر نماز
 اوقیز، زکاة بیره من، هر نه قوشساک بیرینه یینکره من، ئەلینگه ندر خطا
 قیلدق بالغشددق هغو ایده من» دیه ندر ایندیلر.

حضرت ابو بکر خلافتنده یمنده هم نجدده پیغمبر لک دعوا قیلورچی
 مسیلمه الکذاب ایله اسود العنسی اسملی کیشیلر کوب کیشیلرنی
 اییره تشار اییدی. ابو بکر الصدیق عسکر بیبه زوب مونلرنی اوترتدی.
 بو صوفشده قرآن حافظ اولان صحابیلردن کوب گمسه لر شهید اولدیلر.
 شوندن صوگ حضرت همرنک اختیار یله هم باشقه صحابیلرنک اجتماعیله
 حضرت ابو بکر قرآن کریم ننگ آیتلرینی بر بیر گه جیلر وب مصحف
 شریفی یازدردی صوگره بوم صحفندن حضرت عثمان اوزی خلیفه اولغان وقتده
 نسخهلر یازدروب تارانمشدر.

حضرت ابو بکر خالد بن ولیدنی عسکر باشی قیلوب بغداد و بصره
 طرفلرینه یبهردی. شول یلده ۱۳نجی هجر یهده آلتیش اوچ یاشنده
 ابو بکر رضی الله عنه اوزینک اورنینه حضرت همرنی خلیفه قیلورقه
 وصیت ایقوب وفات بولدی. ابکی بل اوچ آی خلیفه بو اوب طو

جهبه و گردی، شهرنی صلح ایله آلدی. قدس ده اولان غریبستانلرغه امتیازلر بیروب پوب لرنی چیر کاولرنده خدمت ایدرگه ایوکلنی فالدردی. حضرت همر سیگزنچی بوون ایله رسول الله ذک بابالربنه توناشادر. هجرتدن یکرمی اوچنچی یلده ذوالحجه نك یکرمی آلطنچی کوننده (ابولؤلؤ) دېگان نصارا طرفندن شهید ایدلدی، اون بل یارم خلیفه لك ایددی. همر رضی الله عنه بیک اونکن، افراط عادل، خاطرگه هیچ قارامی، غریبتدن قل قدر آبرلمی نورغان هیرتلی بر ذات ایدی، اوله روقت «اوزکدن صوڭ خلیفه لکنی کمگه فالدرامك» دیدگده، «ترکلیگده بو اشنی بوکله سهمده اولساندن صوڭ بوکلنی آلیم» دېهشدر. اما حضرت رسول اوزلرندن رضا اولغان عشره مبشره دن آلتی کشینک کیکاشی برله کمنی خلیفه فیلسه لر اول خلیفه اولور» دېدی. آنسور حضرت عثماننی صایلا دیلر.

همر رضی الله عنه نك زماننده ممالک اسلامیه افراط زور ایدی. شرق و غرب طرفندن کوب پیرلر آلدی، نیچه شهرلرگه نیگن صالحندی. بصره، کوفه حضرت همر زماننده تاسیس قیلندی، مدینه منوره ده خزینه غنیمت مالی ایله تولدی. بنون ایران ممالکنی شام و آفریقه حضرت همر زماننده فتح قیلندیلر.

حضرت عثمان نك خلیفه لگی.

حضرت همر رضی الله عنه شهید اولغاچده عثمان رضی الله عنه خلیفه بولدی. حضرت عثمان بن عفان بن ابی العاص بن امیه بن عبدشمس ابن عبدمناف در. دیمهك بیش برون ایله حضرت رسولگه بولغهدر. حضرت عثمان اول ایمانغه کیلردن هم اول حبشه هجرت قیلرچیلردن، اصحاب کرام آراسنده بیک بایلردن و بایلقنکده یارطیسندن ارتغن الله بولینه صرف ایدوچیلردنر. عثمان رضی الله عنه اول حضرت رسول نك (رقبه) سلمی قزین نکاح لانهش ایدی. اول وفات بولغاچ رسول الله نك

ایکنچی قزی اولان ام کلثوم رضی الله عنہائی نکاحلانیدی. شول سببیدن «ذوالنورین دیب آتالیدی. حضرت عثمان اون ایکی یلندن اون ایکی گونگنه کیم خلیفه اولوب طور ددی. آنک خلیفه لگی وقتنده اسلام مسکری شرق یاغنده فی ترکستانغه قدر آلغه کیتدیلر، تون یاغندن داغستاننی اوزوب کیتدیلر، مغرب طرفنده مضبوط دیگزیبنه ایرشدیلر.

حضرت ابو بکر زماننده قرآن عظیم جیلامش ایدی. یوقر آن فی حضرت عثمان بیلگولی یازدروچیلردن یازدروب شهرلر که تاراندی. شونک اوچون حضرت عثمانغه (جامع القرآن) دیبله در. عثمان رضی الله عنه زماننکه ایران، ترکستان، آفریقه فوج ایدلگانلکدن اسلام مملکتی افراطدر جهده باییدی. بو پایلق مسلمانلر آراسنده بر نیچه طاوشلرغه ده سیبچی بولدی. آراغه اختلاف توشدی. بو اختلاف صوفش لرغه ده ضرر کینوردی. حضرت عثمان اوزبینه یاقینلاردن اولغان مروان بن حکم نی سور لسگان بیرنوشن قانتا، وب وزیر قیلمش ایدی حالبوکه بو کشینی پیغمبر علیه السلام سورگان ایدی. بو کشی کوب فتنه لر که سبب اولوب خلقنی شاولاندی. هجرتنک اوتوز بیسنچی یلنده ذوالحجة آیینک ۱۷ نچی کونی عثمان رضی الله عنه نی ۸۲ یاغنده. ویت یورطینه کوب کشی کرووب شهید ایتدیلر.

حضرت علی نك خلیفه لگی

مصر خلقی مدینه گه کیلوب حضرت عثماننی شهید ایتکاچده خلق حضرت علی نی خلیفه ایتدی. علی رضی الله عنه رسول الله نك سویکلی قارنداشی ابو طالب نك اوقلیلدر. اون یاشنده وقتندوق ایمانغه کیلیدی. بهادر لقی بتون هر بستاننده بر نچی در جهده، فضل و کمالی ابله مشهور، علم و معارفده هر کمدن اوستور، خلیفه لکککه هر کم دین اورتق لایق اولان بوزات. هجرتنک اوتوز بیسنچی یلنده خلیفه لک مقامینه اولوردی. حضرت رسولنک بالالاردن هر قابوسی اوزینک سلامت وقتنده اولوب بئدیلر. فقط حضرت علی نك زوجة مطهره سی اولان حضرت فاطمه اوزندن شوکغه

قالی. رسول الله ﷺ حلاله سی ده حضرت فاطمه دن تارالمشدر. حضرت علی خلیفه وائنده آنک خلیفه لکندن رضا اولمای معاویه ابن ابی سفیان کوب هسکر ایله صوغشوب اسلام بوزینه نارا تاب یاقدی. بو صوغشوقه (صفین) صوغشی دبرلر. حضرت طلحه، زبیر و حضرت عائشه ده هسکر ایله فارسو چغریب غربی عراقده صوغشدیلر. بو صوغشوقه (جمل واقعه سی) دیلر. اوشبو صوغشوقه حضرت زبیر ایله حضرت طلحه وفات بولعاج حضرت علیگه مخالف لرذن معاویه گنه قالدی. اول شام طرفنده اوزینه ککوب کشی ایپیرتوب خلیفه لک دعوا قیلدی. مونار حباه گه کرشوب مونگیلرینک اوچینه قرآن به یله ب: «بئز سنی قرآن ایله حکمگه چاقرامز» دیه صوغش ده غالب بولغان حضرت علی هسکر ن توقناندیلر. آخرنده هر ایکی طرفدن حکم لر صابلاب صلح یاصادیلر. معاویه نسیک حکمی حبله ایله حضرت علی حکمن آلبادی. معاویه نی خلیفه ایتمدی. بو واقعه گه (حکمه بین واقعه سی) دیلر. بو وقت مسلمانلر آراسینه تراو اختلافلر توشمش ایتمدی. اختلافلر نی نرمله ک اوچون اوچ فدائی کوفه، شام، مصرده اولان امیرلر نی اوترورگه سوز قویدیلر. بونلردن برسی شامغه باروب معاویه نی صوغدی لکن اوتره آلبادی، ایکنچسی مصرده امیر اولان عمر و ابن العاص نی اوتروم دیه باشقه بر کشینی اوندی. اوچنچسی کوفه ده خلیفه حضرت علی نی ایتره نمازینه بارغان چاغنده قاج ایله صوغوب شهید ایتمدی. بو مردار (ابن ماجم) نیک اوزنده تونوب کپسکلهب اوتردیلر. علی رضی الله عنه نی دشمانلری قهرندن قازوب آلوب حقارت قیلامونلر اوچون باشرن بیورگه گوملشمس در. حضرت علی ۶۳ یاشنده، هجرتدن قرقچی بلده رضان شریف نیک ۱۷ سنده شهید اولدی. علی رضی الله عنه پیغمبر مز نیک سوکلو کباری، حضرت فاطمه نیک ابری، ابوطالب نیک اوقلی، الله نیک آرسلا نی، علم، فضل و کمالده تیکنده یوق ایتمدی. حضرت علی دن صو ک کوفه خلقی حضرت حسن بن علی رضی الله عنهما گه بیعت بیرسه لرده حضرت

حسن فقط آلطى آى قدرى خليفه بولوب توردقن سوگره خليفه لىكى معاويه گه طابشردى.

امويه دولتى.

امويه لار اون دورت كىش اولوب بولردن اوچىسى سفىياتيه، اونىرى مروانبه در. امويه لارنىڭ اولىگى معاويه، آخرى مروان ثانى در. بوللار سىكسان يىلدىن آرتۇراق حكومت سوردىلار. بوللار اسل اسلامنىڭ قىلدىن مېجروح ايدى. طورغان كۆب اشلىر قىلسىلارده دولت اسلامىنى شرفا وغربا زور ايتدىلار، كۆب صوغشلىر قىلدىلار.

۱ بىرىنچى معاويه.

حضرت معاويه اولده شام طرفىنه مامور بولغان فارىداشى بىزىد ابن ابى سفىياننىڭ ەسكەرتىدى بىر كىشى ايدى. شامنى آلعانده صوغش دە حاضر اولدى. بىزىد شامغه والى (گوبىرقاتور) بولوب تورغانده شامده ايدى. بىزىد وفات بولغاچ وقتلى غنە شامغه گوبىرقاتور ايدوب صايلانمىش ايدى. سوگره حضرت عمر مستفلا گوبىرقاتور قىلدى وحضرت عثماندىن سوڭ اولغان قىتئەدىن قائىدە لىنوب معاويه خليفە لىك دعواسىنە توشدى هم كوچ ايله بولسىده مرادىنە يىتدى. بولنىڭ زمانىده مسلمانلار كۆب صوغشلىر قىلوب شوقىده هم شىرېدە كۆب يىرلىر آلدىلار. عبد الله ابن زىادنىڭ قول آستونى بولغان عسكەر (جىغون) صرون اونوب تىركستاننى فتح قىلدى. ابىكئىچى بىر عسكەر سوداننى آلدى. معاويه نىڭ اولغى بىزىدنىڭ قول آستونىده بولغان عسكەر استانبولنى چولغاب طورسىده تمام آلا الامادى. بو عسكەر اچىدە اولان امصاب كرامدىن (ابو ايوب الانصارى) حضرتلى هم باشقى صعا بىلردىن بىر نىچەسى استانبولده شەھىت اولوب قالدىلار. معاويه، پادشاهلىق وقتىدە عادل ونوغرى فىكرلى بىر آدم اولمىش دىز. زمان سعادتدە پېغمبەر ەلبە السلامنىڭ زكات يازوچىلاردىن ايدى. حضرت حسن

خلیفه لکنی آنجا طابشزقاچده بتون اهل اسلامغه خلیفه اولدی. سوزی
 هایت اولدی اولدندن آرغنه وتنده خلقنی اورینه قاراندی اون توفزبل
 خلیفه اولوب، مجموع قرق بلدن ارتق شامده حکومت ایدوب ۱۰ نچی
 هجر به ده بیتمش بیش یاشنده وفات بولدی.

۲ یزید بن معاویه

یزیدنك آناسی بنی کلب اروندن بر بدوی اولدندن اول
 آناسی ایله صحراده اوسهش. شول سببلی تملی سوزلی وشاعر اولمش
 ایدی. فقط هایت یه مسز توده هم افراط یاوز خلقده اولدندن اورندن
 خلقنی تمام بیزدرمش ایدی

حضرت معاویه اوزی سلامت وتندوق خلقنی کوبلهب، خصوصا
 حجاز خلقینه بیک بالنوب، حتی اصحاب گرام دنده بیعت آلمش ایدی.
 بزید دنیاده هیچ بر مسلمان قبلا آلماشق نباحثلکرنی قیلوب،
 نیامتکه قدر مسلمانلرنك پوره کلرن باندرلق نچار اشتر ایلمش
 ملاک اولدی.

۳ ایکنچی معاویه بن یزید

یزید اولگاچ خلق آنك اوغلی معاویه بن یزیدنی خلیفه قیلمش لر
 ایدی. لکن بو کشی افراط دیندار وچن مسلمان اولدندن، آناسینك ده
 نامناسب اشلرن برده یاراتدی ایدی. خلیفه اولوب، قرق کوندن آرتوفراق
 تورشاچده «خلیفه لك پیغمبر بالالزیننه تیوش، بز بو اورننی ظلم ایدوب گنه
 آلمش ایدك، بن پیغمبر اورنینه اولطوروقه اویالامون» دینه اورنینه
 وقتلی غنه (ضاق ابن قیس)نی وکیل ایدوب، پادشاهلغینی تاشلاب عبادت
 ایله مشغول بولدی.

۴ مروان بن حکم

حضرت رسول زماننده مروان بر جنایت سببلی مدینه منوره دن

مورلگان حکم بن عاصنك او قلیدر. حضرت عثمان زمانندن بیرلی مسلمانلر آراسینه توشکان اختلافلرنك، نزالارنك سببچی سی اشمو مروان در. اموی لر حضرت علی بالالارن خلیفه ایتمهس اوچون مروان کی اهلینسز بر کشینی ده خلیفه ایتدیبار.

۵ عبدالمکک بن مروان

مروان دن سوک آنک اوفلی عبدالمکک خلیفه اولوب، مهاسک اسلامیهنی اداره قیلا باشلادی. بر کشینک یاش وقتلرنده خلقی یاخش، دینگه بیک اخلاصلی ایدی.

فقط سوکره یمان کشیلر ایله قانناشوب اخلاقی بوزلیدی. مشهور حجاج ظالم نی سر عسکر ایدوب، مکة مکرمه نی چولغاب آلوب، کعبه شریفه اوستینه اوطلای طاشلر ایلوب، انواع حرمتسزلك ارنی قیلیدی. **عبدالله بن زبیر** حضورلرن اولتروب، باشن توبه ن آصوب قوییدی. مکة مکرمه نی طالادی. بعده حجاج نی (عراق) فه گو بیرونلور ایدوب بوردی. بو کشی آنده حسابن ظلم لقلر قیلوب، نیچه مگله ب گناهسز کشیلرنك قانلرن آغزدی، نه قدر هالم، فاضیل صحابه و تاهیللرنی حسسز اولتردی

شرق ایله پیر اطوری اهل اسلامك بونبای ظلم آستونده ایزلوب یاندقن گورگاج، اسلام مهلسکتینه هجوم قیلغان ایدی، لکن عبدالمکک آثما بیک نق قارشو توروب، اناطولینك بر نی قدر بیرن آلدی. مصر والی سی موسی ابن نصیر شهمالی آفریقهنی تمام فتح قیلدی. حتی اسپانیه قطع سن ده فتحه توتنمش ایدی.

ایکنچی یاندقن **عبدالرحمن بن محمد** الاشعث اسملی ذات زور بر عسکر ایله ماوراءالنهر دیگان ترکستان طرفنده کوب بیرلر آلدی. محمد بن مروان اوشانداق **کردستان** طرفلرن فتح قیلدی. عبدالمکک قدس شریف ده اولان مسجد اقصی نی توزه توب، اوستینه بر

باشل قبه باصاب آنی کعبه شریف ده گی کبی پرده لر ابله اورنساکن ایدی.
 بوندن مقصودی خلقنی کعبه شریفکه بیرونی شونده طواف قبلورغه
 تکلیفی قیلو ایدی. اموی لر دن ایک الوک آچه صوفی و چی عبدالملک لر.
 آچه سینک بر طرفنده (لا اله الا الله) ایکنچی یاغنده (محمد رسول الله) ارسله
 بالودی و دین الحق) دیه یازلمش ایدی.

ولید بن عبدالملک

عبدالملک دن صوگ ۸۶ سنه ده اوغلی ولید خلیفه اولدی. بونک
 زمانی اموی لر نک ایک صوفیچی هم ایک ترقی ایتساکن زمانا ریدر.
 هندستانغه، کاشغره الوغ ترکستانغه زور عسکر لر بیرونی ایدی. بونلر آنه
 کوب شهر لر فتح ایدوب، اسلام مملکتین زور ایتدیلر. برفره عسکر
 استانبولغه باروبده زور صوغش قیلوب، استانبولنی چولعاب طردیلر.
 ولید زماننده اسپانیا نام فتح ایدلوب، اسلامیت یاؤر و پاغنده کیلوب
 کردی. ولید پتیم بالالرنی معلم لر قویوب اوقوندی. پتیم خانلر
 صالحی، صوفیلا رغه خدمتچیلر، عالم لر هم فقیر لر گه وظیفه لر تعیین قیلدی.
 مدینه منوره ده مسجد رسول اللهی زور ایتدی. شام داغسی (مسجد
 اموی) نه هم زور ایتوب زینتله دی. اموی لر هیچ وقت ظلم دن توقنا میار
 ایدی، ولید نه قدر یخشی کورلسده مکه والی سی عبدالله قسری نه
 (ثنین) دیگان اورنغه بر قیو قاتر وتوب، بو قیونی (رمزم) قیوسی کبی
 حرمت ایدلسون دیه تکلیفی قبلورغه فوشقان ایدی، فقط الله تعالی نک
 قدر نیل، بونک صوی قورودی. ولید کعبه شریفه نک الوغ قابقارن
 آلطون دن باصاندى. شامه مسافر خانه و دار العاجزین لر بنا قیلدی.
 بونک زماننده مشهور ظالم حجاج ۵۴ باشنده هلاک اولدی. حجاج زماننده
 خراسان قاضیسی (بعی ابن یحیی) قرآن کریمگه نقطه و اهراب قوبمشدر.

۷ سلیمان بن عبدالمک

۹۶ هجری بیلک ولید بن عبدالمک وفات بولغاچ، آنک بیرینه سلیمان ابن عبدالمک کیچدی. بونک زماننده استانبول محاصره ایتولدی. لکن فتح ایدو مبسر اولمادی. بو کشی اوتسکن وتدیبر لی اولسه ده، عمری قصه اولو بیلی کوب اش کوره آلمادی. سلیمان غایت کوب آشاو ایله مشهور ایدی، کوب آشاودن حاصل اولان مرض ایله ۹۹ هجری ۹۹ مده حلب شهری یاننده (مرج دابق) دیگان بیرده وفات بولدی.

۸ عمر بن عبدالعزیز.

عمر بن عبدالعزیز بن مروان بن الحکم اموی خلیفه لرینگ آراسنده ایگ یاغشی وایک نقرالردن ایدی. آنا طرفندن حضرت عمر رضی الله عنه گه یاقن قوندلدر. بو کشی اموی لرنگ خلافتده اولاراق هر وقت دیانت، عدالت وانصافی آلفه آلوب، خلق آراسنده ظلم لغنی بتورورگه، اموی لر اختراع قیلغان بدعتنی اوچورورگه اجتهاد قیلایدی. حضرت معاویه اولگان یلدیه (مجریه ۶۰) دنیاغه کیلیدی. مدینه منوره ده انس بن مالک و عبدالله بن جعفر بن ابی طالب وصیب بن المسیب کبی فاضل لر ایله بولدی آنلردن حدیث شریف اوگورندی. آنانی عبدالعزیز وفات اولغاچ، آناسی ننگ برادری خلیفه عبدالمک ابن مروان شامغه چاقرتوب، قزی فاطمه نی هر حضرتلرینه بیرمش ایدی. عمر بن عبدالعزیز حضرتلری عبدالمک زماننده بیک زور یالغعه ایرشوب، اوزنده اولان یومارداق وایرگولسکلرنی کورسه تته باشلادی. سلیمان بن عبدالمک وفات بولغاچ، هر حضرتلری خلیفه اولوب، کمال عدالت ایله حکم ایدوب، تمام خلفاء راشدین طریقیته کرمش ایدی. بونک زماننده خلق عدل وعبادت ایله مشغول اولدی. حجاج ظالم وقتنده خلق ایرتهن

طرسه: «بوگون کهنی سویدیلر و کهنی آصدیلر» دبه صوراشورلر ایدی. عمر زمانده: «فلان، سین بوگون نیچه حدیث یادلاڭ ونه قدر قرآن ختم قیلانڭ» دبه سورله شورلر ایدی. اموی ار خطبه ارنده حضرت علی گه لعنت نه پتولر ایدی. عمر بن عبدالعزیز حضرتاری اول قیامت اشنی فالدروب، آنڭ اورنینه (ان الله یامر بالعدل والاحسان الخ) آیت شریفن اوقوزه امر قیلوب، اموی لرنگ زور قباحتلرین بتردی. آلر سولانگه، پیغمبر بالالربنه غایت احترام قیله وانلرغه فولندن کیلگان قدر تعظیم ایته ایدی. لکن اموی لرگه بونڭ بوندای باخشیلغی موافق اوله ادفندن، بیچاره نی آهو آشاتوب شهید قیلدیلر (۱۰۱ هجریده) اوزی پادشاه اولدقی حالده، اولگاج ۱۲ درهم لک (ایکی صوم قدرلی) مالی قالدش در. رحمة الله علیه.

۹ یزید ثانی بن عبدالملک

بو یزید هر اشنده عمر بن عبدالعزیز گه مخالفت قیلدی. عدالت وانصاف ایهسی بولغان ابوبکر بن محمدنی مدینه منوره والیبلکنندن توشروب اورنینه عبدالرحمن بن ضحاکنی سویدی. اوزینڭ حبابه اسملی چاریه سینده هاشق اولوب، آنی حکومت اشلربنه قاطشدردی. بونڭ زمانده امویه دولتینڭ انقراضینه سبیلر کورنه باشلادی.

۱۰ هشام بن عبدالملک

هشام خلق اوچون ضرر سز، فان توگودن بیک صافلانوجی، اوزی دولت اوچون مال جیناوا ایله مبتلا بر ذات ایدی. ۱۰۵۵ سن ۱۲۵ گه قسریکرتی سنه اولان حکومتنده اسلام مملکتی ترکستانده، آناطولییده، اءبانیاده شافطی کبکایدی. بونڭ وفاتنده خزینه مال ایله طولی ایدی.

۱۱ ولید ثانی بن یزید ثانی

بو کشی غایت فاسق، احمق، یاوز، کون تون خمر اچوایله مینلا
حنی خمردن کول یاصاب اچینه تشوب اچه ایدی. قرآن نی حقارت
قیلدردی. آز وقت پادشاهلق سورکاج اوزن اوتردیلر.

۱۲ یزید ثالث بن ولید اول

بو ننگ زماننده امویه دولتی بنوگه بوز نوتقان، کوب بیرلرده
فتنه لر قوزغالغان ایدی. یزید فتنه نی باصارغه طرشسه ده بیک آز وقت
اولان حکومتی بو ننگا ایرک بیر مهدی.

۱۳ ابراهیم بن ولید اول

یتیمش کون حکومت سورکاج الجزیره وار مینیبه والیسی اولان
اراضنده ایرک پادشاهلق اولان نوتقان ایدی.
مروان بن محمد بو ننگ قوسون ایدی.

۱۴ مروان بن محمد بن مروان

امویه لر ننگ آخری اولان بو کشی مروان ثانی، مروان حمار، مروان
الجددی اسمار یله مشهوردر، مروان افراط تدبیرلی، او بکن وینادر
ایسه ده بوز لغان دولتنی نوزته آلمادی. بیش بل آرتغراق حکومت
سورکاج، خلیفه لک حضرت عباس اوغل لرینه کوچوب، اموی لر ننگ اسمی
تمام بئدی. بو کشی اموی خلیفه لرینک ایرک آخریدر، حضرت عمر
زماننده مسلمانلر کارفندن کورسه نلسگان هیرت وقیلنغان صوفشار
مسلمانلر ننگ کم ایرکن عالم گه تانوتمش ایدی. بو ننگ ثمره سی اوله رق
اموی لر زماننده غبرنلی صوفشار همان بولوب طوردی. اسلام مملکتی
محیط آلامی دن قطای چیکینه، هندستانین استانبولغه قدر جابلدی.
اگر حجاج کبی ظالم لر، ولید کبی احمقلر، مروان کبی مفتن لر اولیامه

ابدی، اسلام مملکتی بتون باورو پاهه نارالوب، کره ارضنك كوربنه
 قران ايله حكم ايدلور ابدی. عمر رضی الله عنه زماننده بولغان صوفی
 مبیلی گیلگان چبکسز غنیمت مالی ايله مسلمانلر تمام بايقان لار، فتح
 ايدلگان مملکتلر عدالت اسلاميه آرقاننده طنج وراحت اجنه پانجاب
 گمال حربت ايله عمر ايتدلر ابدی. لکن اموی پادشاهلر ينك آل رسولك
 فيلغان يامانلق و مسلمانلرغه فيلغان ظلم قتلری، عاقبت اوز باهملر ينده
 يتوب، ملاك اولمار ينه سببچی اولدی.

دولت عباسیه

اموی لر دولت اسلامیه نی نه قدر زور ایتوب، اسلام نك شرفا
 غربا نارالماينه؛ هر وقت اسلامنی آلدن تونوب، حرب ملتن حمایه
 قبول، دولت اسلامیه نی بايتورغه كوب خدمتلر کوسترمش لر ايسه ده،
 فایده لرندن الوغ اولان ضرورلی کعبه شریفه نی یافور، پانجاب و

مدینه رسولنی طالو، حضرت حسین نی شهید ایدو، آل رسولنی و اولادنی
 حقارت ایتو کی قباحت فعل لری خلقنی تمام اوزلرندن عورتان و عین
 اوزلر ينك اياك باقنلری گون، تون رشوة آلوب طورانچ و اغانی تمام
 خلقیده بونلردن بیزمش ابدی. رسول مبین خلیفه الك آل اموی
 کوچوب، آل عباسغه اوبالادی. چونکه خلق ده پیغمبر کرم و حضرت آرتمش
 آل رسولک حرمت واجب ایدکی هر کیمکه معلوم اولدی یا بونلر مالک
 اموی لر نك بتووینه سبب اولدی. فارس و غران خلقی اول خلق اموی لر که
 دشمن اولدفلرندن، بونلر آراسانده نیچه کره لر غنومش اولمش ابدی
 ابو مسلم الغرامانی اموی لر قانن بلغه کیب آغزدی؛ هر اسانده کینلر
 ایراننی قول آستینه آلدی. ایکنچی طرفدن عباسغه لرده خلیفه لکنی
 اوزلرینه دهوا ایدوب اموی لر نی قرا باغلا دیلر. مروان العباسی عباسی لر
 فارسی بوز بکرمی مک هسکر بیدر سه ده، (زاب) صوری بوینده بونک
 هسکری ابوالعباس طرفندن بیه لرگان عبدالله نیک هسکری بیدر طرفندن

تمام بگالگان و پیریشان اولغان ایدی. مروان اوزی مصر طرفینه قاجوب کیتسه ده، آنده اولنرلش در. بو صوغش دین صوڭ دین دین بلاد رومغه، وقتای چینگندن اطلاس دیسگزینده قدر جابلش بیوک اسلام دولتی عباسی لرنک قولینده کردی.

آل عباس حضرت عباسغه منسوب اولوب، حضرت عباس ده پیغمبر لرنک آناسیل بر توغان قارنداشیدر. حضرت عباس قریش لرنک ایڭ الوغ لرندن ایدی. آنک اوغلی حضرت عبدالله الوغ عالم لردن، اصحاب کرام نك حديث علیینه ماملر لردن، آنک اوغلی علی، آنک اوغلی محمد، محمدنک اوغلی ابوالعباس عبدالله اموی لردن صوڭ ایڭ اول خلیفه اولوچی در.

خلفاء عباسیه

ابوالعباس عبدالله بن محمد اموی لرنی بیگوب، بینون مملکتی اسلامیه گه خلیفه اولغاچ، اموی لرنی هیچ آباوسز قردی. مروان بن محمد بولک قریش لرنی
آنلردن انتقام قصدیله، توفسان قدر اموی لرنک زورلرن صویوب، بهیلک طامعلا ب اوصلرنده آش مجلسی حاضرله دی. عباسیه لر آشافانده آنلرنک آباتی آختنده اولان اموی لر اکفرلش لر ایدی، عبدالله افراط دیندار، صوفی و تقوی ایدی. عباسیه لر ۱۳۲نچی هجریه ده تغذکه اوتوروب ۶۵۶نچو هجریه گه قدر مجموع ۵۲۴ سنه حکومت وردیلر. بونلردن بارلقی اوتوز یدی خلیفه کیلیدی.

بولارنک اولگبسی ابوالعباس عبدالله بن محمد بولوب بیک کوب هشیلرنک قانن اغزغانلقدن «سفاچ» لقبی بلن ده یاد اینوله. لکن شولای بولسه ده حکومتی اوچون بیک گوب یاخشیلقلری ده بولمش در. دورت یل قدر خلیفه لک ایتوب ۲۸ یاشنده وفات بولدی. ابوالعباس عبدالله بن محمد وفات اولغاچ، آنک برادری ابو جعفر المنصور خلیفه اولمش ایدی. اموی لرنک ظلمندن طویوب بتکان خلق، حضرت عباس بالالردن بیوک امیدلرده تورالر ایدی. عباسی لردن خلیفک امیدن بوشقه چغارمادیلر.

آنرا خلقنی عدالت ایله اداره قیلد قلمی کبی، علم، معارف پولینه ده بیک کوب ماللر صرف قیلدیلر. منصور علوم و فنونگه بیک مهبتلی بر خلیفه اولوب هر وقت علماً و مشایخ برله اولطرداش اولمشدر.

دینگه بیک اخلاصلی ایدی و کوب مدرسه لر بنا قیلدی. روملردن ونسطور بلردن عالم لر کبتر توب، ایسکی حکماءنک اثرلرین هر بجه گه ترجمه قیلدر مشدر.

اموی لر شام شهرین پای تخت ایدلر ایدی. خلفاء عباسیه دن عبدالله بن محمدنک پای تختی هاشمه ایدی. منصور پایتخت ایدوب بغداد شهرین بنا قیلدردی. علماءنک ایک الرغسی اولان امام اعظم ابوحنیفه حضرتلری منصور زماننده وفات اولمشدر.

امام اعظم حضرتلری.

سراج الملت و امام الامة ابوحنیفه نعمان بن ثابت حضرتلری ۸۰ نهی هجرته کوفه شهرنده دنیاغه کیلدی. افراط تقوا، غایت دیندار ایدی. فرق یل بستو گه آغان طهارتیه ایرته نمازین اوقدقن نقل ایدلر. افراط لونکن فکرلی، چیکسز ذهنلی، عالم بر ذات اولوب، صاحب مذهب ایدی. کچکاکنده نوك علم او گره نیه سه ده، سو گره حق علمگه محبت ایدوب، اول علم کلام سو گره علم فقه او گره نوب، دنیا ده مثل سز بر ذات اولمش. قرآننی کوکلندن بلور ایدی. شعرغه او شانداق ماهر اولمشدر. تقوالنی بایند مبه دن آرتق اولوب، نمازدن الک الله تعالی دن قور توب بیک کوب وقت بغلار. سو گره او قور ایدی.

هجرتدن ۱۵۰ نهی سنه ده ۷۰ باشنده وفات اولدی. جنازه سنده ۵۰ ک قدر کشی اولمشدر. رحمة الله علیه.

عباسی‌لرنڭ آخر دوری

خلفاء عباسیہ نڭ اؤل لری اولان منصور، مهدی، هارون البامون زمانلرنده دولت اسلامیه بتون دنیاده برنچی درجه مترقی مملکتلردن ایدی. هارون نڭ قول آستونداغی بیبرلری قیصرلری قول آستونداغندن نیچه الوشلر الوغ ایدی. هارون الرشید اوزن بتون دنیاغه قانندی. فرانسیه ایپیپراطوری (شارلمان) هارون ایله دوستلانوب، کوب هدیه لر بیرمش ایدی.

مأمون زماننده بغداد علم، معارف باقه سی بولوب، هر بار مینبده برنچی درجه گه ایرشدیلر بغداد شهری انواع علوم وفنون نڭ چیشمه سی اولدی. مأمون اوزی ده افراط عالم هم علم ومعارف هاشمی اولدقندن،

مأمون اولان مصلحتلرله حاضر اولور، هر وقت فن ایله مشغله نور ایدی. کیرهک امویلر، گیرهک عباسیلر اولسون خلیفه لکنی اوزلرنده گنه توتار اوچون حیدلرنی (حضرت فاطمه بالالرن) هر وقت قصه لر، خلیفه لک آنلرغه کیتودن قورقوب، کوب وقت آنلرنی اوتورلرده ایدی. خلق نڭ ده قسم اعظمی حضرت علی بالالرن خلیفه ایدر گه تایلر ایدی. امویلر موندای کشیلرنی مطلق آصدیلرده کیتیدیلر. اما عباسیه لر آنلرنی خلق فاشنده بیان کومترور اوچون: «آنلر صحابیلرنی سوگوچی، آنلر بدمذهب، آنلر شیعی» دیه مسلمانلرنی ایکی گه آیروب، اوزلرینه برتورلی سیاست (پالیتیکا) ایله مسلمانلرنی تالاشدروب تاردیلر. امویلردن هر بون عبدالعزیز حضرتلری خلیفه لک نڭ حضرت علی بالالرینه تیوش ایدکی توشنوب، آنلرنی خلیفه اینمک نیتینه توشکان ایدی. شونڭ اوچون آنی آغولاب اوتردیلر. عباسیلردن مأمون، حضرت علی بالالردن (موسی الکاظم) حضرتلرن اوزندن صوڭ خلیفه اولورغه

ری ننگ یام اسملی اوغلی بن طاوغه بنوب قوتلور من دیدی
 کیمه گه کرمدی حضرت نوح نصیحت قیلوب تورغانده تولقون
 ب بوغدی * صونکره طوفان ظاهر بولدی الله تعالی حضرت لری بتون
 بوزن صو برله تولدردی صو بیوک طاولرنی آشدی یر یوزنده فالغان
 شیلرهم حیوانلر بارچه سی هلاک بولدیلر طوفان آلتی آی قدر طوردی
 بکره صولر کیمیدی حضرت نوحنک کیمه سی جودی اسملی طاوغه توقنادی
 کیمه ده حضرت نوحنک اوچ اوغلندن باشقه سی هلاک بولدیلر
 بکره بتون دنیاده کی خلق حضرت نوحنک بو اوچ اوغلندن تارالدی
 ننگ ایچون حضرت نوحکه ایکنچی آدم دیوب ایتلدی * حضرت نوحنک خام
 سلی اوغلی ننگ نسلندن قارالر یعنی حبش لر زنجیلر، سام اسملی اوغلی ننگ
 نسلندن عربلر فرسلر روم خلقلری، یافث اسملی اوغلی ننگ نسلندن ترکلر
 قارلر مغول خلقلری کیملشدر حضرت نوح توقز یوز ایللی یاشنده
 کان وفات بولمیشدر.

هود علیه السلام

بن دبارنگ حضرت موت دیکان یرگه یقین یرده عاد قومی بار ایدی بو قوم اللهغه
 ساعلی بولدیلر بتلرغه سجن قیلدیلر بو خلق غه الله تعالی هود علیه السلامنی پیغمبر
 بوب بیاردی هود علیه السلام بونلری حق دینگه چاقردی معجزه لر
 کورساندی پدی ییل خاتونلری بالاتوغدرمدی چشمه لرینک
 بولاری کیسلدی حیوانلری اولب بتدی اوچ ییل قاتی آچلق بولدی
 بولای بولسه ده بو خلق حضرت هودکه ایشانمادیلر پک آزی ایشاندی صونکره
 بو خلق غه الله تعالی آچولانب آلارنی برفاتی ییل برله هلاک قیلدی حضرت
 هود اوزینه ایمان کیشرکان کشیلر برله مکه گه کیتوب عمرینی اللهغه عبادت
 مکه ده کچردی قبر شریفی مکه ده در

حضرت صالح علیه السلام

حضرت صالح علیه السلام شام بر له حجاز آره سنده حجر دیکان اورنده بولدی
 ثمود خلقینه پیغمبر بولدی ثمود قومیده عاد قومی کبی توغری بولدن چینه
 بتلرغه عبادت قیلر ایدی . حضرت صالح علیه السلام بو خلقنی کوب بلدی
 ایمانغه چاقردی بیک آزی ایمان کیتردی صونکره بر کون حضرت صالح
 اویاتلی ایتایک دیب (حق پیغمبر بولسانک معجزه کورسات) دیدیلر
 حضرت صالح نه استرسزدیدی بر فاطمی طاشنی کورساتدیلر شول طاشنی
 اچنک بر دوه چیقارغل اچنک بالاسیپده بولسون دیدیلر الله ننگ امری بولدی
 شول طاشدن دوه چیقادی هم بالاتوغردی بونی کور کاچ دخی بر آز کشی ایمان
 کیتوردیلر . صالح علیه السلام قومینه دوه نی بوغاز لاما کزدیدی صالح
 علیه السلامغه دشمان کافر لر دوه نی بوغاز لادیلر بالاسی آناسی چیقغان طاشنی
 اچینه قاچدی اول خلقنی الله تعالی کو کدن بر طاوش بیاروب هلاک قیلدی
 صالح علیه السلام اوزینه ایمان ایتکان کیشیلر بر له قورتیلوب مکة مکرمه
 باروب عمرینی شونک اوتکاردی صالح علیه السلام بیک آق یوزلومهابت کور
 ایدی حضرت صالح ایلیلی یاشنده ایکن وفات بولدی

ایکنچی باب

حضرت ابراهیم علیه السلام

ابراهیم علیه السلام طوفانندن منک سکسان بریل صوتک بابل یرنده طوفان
 اول وقتلرده بابلده توره تورغان کلدانیلر یولدرغه عبادت قیلر
 ایدی الله تعالی آلارنی حق دینگه کوندرمک ایچون ابراهیم علیه السلام
 پیغمبرک بوردی واوتز کاغد کتاب بوردی .
 حضرت ابراهیم قومینی هم بابل ننگ حاکمی بولغان نمرودنی حق
 اوندادی

وندادی حضرت ابراهیم گه اشانمادیلر بابل حاکمی نمرود بیک الوغ اوت
 قیروپ حضرت ابراهیمی ماخنیق برله اوتقه آتدی الله تعالی پیغمبرینی
 اقلادی اوت الله نك حکمی برله بر یخشی باغچه بولدی بو معجزه نی کوروب
 سیلر ایمان کیتوردیلر * حضرت ابراهیم اوزی ننگ ایوجماعتلری برله
 ان طرفلرینه آندن مصرغه مصردان شامغه کیتدی آندن صونک الله نك
 ری برله مکه گه باروب اوغلی حضرت اسماعیل برله کعبه معظمه یی بنا قیلدی *
 قیلدی، میوق کیسمک، استره توتوق، صاچ وصال تاراق، مسواک توتوق،
 باق کسمک، مسافر لر گه حرمت ایتمک حضرت ابراهیم ننگ سنت لر یدر قبرش ربی
 س شریف یاننده خلیل الرحمن دیگان اورنده در

حضرت لوط علیه السلام

حضرت لوط ابراهیم علیه السلامک قرداشیدر حضرت لوط ابراهیم علیه السلام
 بر گه مصرغه آندن شامغه باردی ابراهیم علیه السلام فلسطین غه قایتقاند
 لوط لوط سدوم خلقنی حق دینگه اوندار گه بیارلدی سدوم خلقی آدم
 لارندن اول وقتکه قدر هیچ کشی قیلماق قباحت اشنی قیله لر ایدی حضرت
 لوط آلارنی ایمانغه اوندادی اول قباحت اشلر نی تاشلاتورغه بیک ترشدی
 می حضرت لوطنی تنکلامادیلر قباحت اشلرینی آرتدردیلر حضرت لوط
 دن صورادی یارب بو ظالم خلقننگ آراسندین منی قوتقار دیدی الله ننگ
 ری برله حضرت جبرائیل بولارننگ شهر لرینی آستون اوسکه ایلان دیروب
 لاک قیلدی. اوستلرینه کوکدن تاشلر یاودی حضرت لوط اوزینه
 ان اینکان کشیلر برله آرالرندن چیقوب حضرت ابراهیم ننگ یانینه کلدی
 ربینی شونده اوتکار دی .

حضرت اسماعیل علیه السلام

اسماعیل علیه السلام حضرت ابراهیم ننگ اوغلیدر حضرت ابراهیم ننگ خلطونی

ساره ننگ بالاسی بولغان حضرت ساره اوزیننک هاجر اسملی جاریه سنی بالاسی
بولاسمی دیوب حضرت ابراهیمگه بیردی هاجر دن بر اوغلی بولدی اسمنی
اسماعیل قویدی صونکره حضرت ساره هاجرگه آچولاندی آننگ برله برگه
تور ورغه صبری فالمادی حضرت ابراهیم الله ننگ امری بوینچه حضرت اسماعیل ایل
آناسی هاجر نی مکه گه ایلتوب قویدی حضرت اسماعیل مکه ده اوسدی اول وقت
یمندن کلنگان جرهم خلقی مکه تیراسنک تورالار ایدی حضرت ^{دنه اول} ابراهیم آلا رغه
فاتوشدی آلا ردن قز آلدی اون ایکی قدر بالاسی دنیاغه کلدی * حضرت
اسماعیل اوزی عبرانی ایدی عرچه سویلاشه ایدی اوزندن صونک کلنگان
عرب مستعربه خلق ننگ اعلا باباسی بولدی . الله تعالی اسماعیل علیه
السلامنی یمن و عمالقه خلقینه پیغمبر ایتوب بیاردی حضرت اسماعیل قومینی
حضرت ابراهیم ننگ شریعتنه ایللی یل قدر اوندادی . اسماعیل علیه
السلام ننگ بالالری بیک کوبایدی قریش خلقی حضرت اسماعیل ننگ
بالالریدر اسماعیل علیه السلام ننگ بالالری مکه تیراسینه یایلدیلر قایسی
یرگه بار سالرده اوستون بولدیلر عمالقه خلقن تورغان یرلرندن سوروب
چیقاردیلر حضرت اسماعیل یوز اوتزدورت یاشنک وفات بولدی قبر شریقی
حجر دیگان یرده آناسی هاجر یاننده در .

حضرت اسحق علیه السلام

هاجر دن اسماعیل توغاچ ساره بیک قایغوردی الله تعالی ساره گه ده بر اوغلی
ویردی اسحق اسملی قویدی حضرت اسحق آناسی حضرت ابراهیم علیه السلام
بیک اوخشیدر ایدی کورگان کشیلر حضرت ابراهیمدن آیرمازل
ایدی الله تعالی اسحق علیه السلامنی آناسی ابراهیم دنیا ده وقتک شام خلق
پیغمبر ایتوب بیردی اسحق علیه السلامنک عیس و یعقوب اسملی ایکی اوغلی
اولدی یعقوب علیه السلامنک لقب اسمی اسرائیل ایدی شوننگ ایچ
بالالرینه

بالالرینک بالالرینه بنی اسرائیل دیب ایتلدی عیص حضرت
اسماعیل ننگ قزینی آلدی بیک کوب بالالری بولدی عیصنک بالالری روم
ولایتنه یایلدی لر حاضرده روم ولایتنده گی خلق بارده عیص ننگ نسلیدر
قبر شریفی قدس شریفی گه یقین یرده آناسی ابراهیم علیه السلام یاننده در

حضرت یعقوب و یوسف علیهما السلام

اسحق علیه السلامک عیص و یعقوب اسملی اوغللری ایگز ایدیلر حضرت
اسحق دعا قیلدی عیصکه الله تعالی بیک کوب بالالری حضرت یعقوب گه پیغمبرک
بیردی حضرت یقوبنی الله تعالی کنعان خلقینی دینکه اوندار گه بیاردی
یعقوب علیه السلامک اون ایکی اوغلی اولدی آرالرنده یوسفنی بیکرک
سوه در ایدی حضرت یوسف برتوش کوردی توشنده اون بریلدز و آی حضرت
یوسفکه سجده قیلدی لر بوتوشنی آتاسینه سویلادی یعقوب علیه السلام بوتوشدن
اوغلیننک پیغمبر بولونی آنکلادی فردا شلر نکا سویله مه سنکا دشمنلق قیلور لر
دیددی فردا شلری یوسف ننگ توشینی بلدی لر آنالرینک یوسفنی آرتقراق
یراتقانینی آنکلادی لر یوسفکه حسد ایتدی لر آنالرینه ایتدی لر : یوسف
برله بر گه قرغه چیقایق دیدی لر آنالری رخصت بیردی یوسفنی آلوب
چقدیلر ده بر آولاق یر گه باروب یوسفنی قیوغه صالدیلر اول وقتده
حضرت یوسف اون یدی یاشنده ایدی یوسف ننگ فردا شلری یغلاب آنالرینه
فایتوب یوسفنی بوری آشادی دیب ایتدی لر کولمکنی یالغان قان برله
بویادی لر آنالرینه کورساندی لر * حضرت یوسف قیوده اوچ کون توردی
دورتچی کون قیویانینه برکاروان کیلوب توقتادی حضرت یوسفنی
فیودن چیقاردیلر شول کونده یوسفنی فردا شلری قارارغه کلگانلر ایدی
کوردی لر فیودن چیققان کاروان یانینه باروب بو بزم قولمز ایدی دیب
بیک اوچسز بها برله یوسفنی صاندیلر یوسف علیه السلام کاروان خلقی

بر له مصرغه باردی مصر پادشاه سینک مال وزیر ی حضرت یوسفنی صانوب
 آلدی بالاسی یوق ایدی حضرت یوسفنی اوزینک بالاسی ایتدی بر کون
 مال وزیرینک خاتونی زلیخا ایله حضرت یوسفکه افترا قیلدیله ده حضرت
 یوسفنی حبسکه یاپدیله * مصر پادشاه سینک آشچیسی بر له شر بتچیسی
 حبسه ایدی آلا ر بر توش کوردیلر توشلرینک تعبیرن حضرت یوسفدن
 صورادیلر حضرت یوسف ایتدی بر نکز حبسدن چیقماچ اصلور بر نکز
 خواجه سینک شر بتچیسی اولور دیدی یوسف علیه السلامنک تعبیری
 توغری کلدی برسی چیقوب آصلدی ایکنچیسی شر بتچی بولدی یوسف
 علیه السلام همان حبسه قالدی * بر وقتنی مصرنک پادشاهسی بر توش
 کوردی اوزینک توش یورا وچیلرندن صورادی ساتاشوتوشی دیدیلر
 شر بتچی حبسکه باروب بوتوشنی یوسف علیه السلامگه سویلدی یوسف
 علیه السلام ایتدی یدی یل آشلق بیک کوب بولور یدی یل آچلق بولور *
 دیدی صونکره یوسف علیه السلامنی حبسدن چیقار دیله مصرنک خزینه
 ناظری ایتوب قویدیلر یوسف علیه السلام ایتکانچه یدی یل آشلق بیک
 یحشی بولدی صونکره یدی یل بیک آچلق بولدی یوسف علیه السلام آشلق
 کوب بولغان یلنی آشلقنک آرتقانینی آنبار لرغه توتروب قویدی
 صونکره آچلق یللی کلدی هر طرفدن آشلق آلمق ایچون مصرغه کله
 باشل دیله آچلق شام تیکراسنده ده بوله باشلدی حضرت یعقوب اون اوغلینی
 مصرغه آشلق آلورغه بیاردی مصرغه کلدیلر حضرت یوسف قرداشلرینی
 طانیدی آنلر حضرت یوسفنی طانیما دیله حضرت یوسف صورادی سز
 نیچه قرداش سز دیدی اون بر دیدیلر بر قرداشمز آتامز یاننک قالدی دیدیلر
 ایکنچی کلگانده اول قرداشنک زنی آلوب کیلونکز آلوب کیلما سانکز آشلق
 بیرمام دیدی ایکنچی کیلگانک بنیامین اسملی قرداشلرینک آلوب کلدیلر حضرت
 یوسف آشلق بیردی صونکره بنیامیننی بر حیل بر له آلوب قالدی قرداشلری

بیک صورادیلر بیرمدی قایتوب آتالری حضرت یعقوبکه سویلدیلر
 حضرت یعقوب صبر ایتدی صونکره اوغللرینی ینکادن مصرغه بیردی
 مصرغه بارغاچ حضرت یوسف اوزینی فرداشلرینه بلدردی آتاسی حضرت
 یعقوبنی مصرغه چاقردی حضرت یعقوب یوسف علیه السلامدن آیرلغاچ
 بقلاب کوزلری صوقربولغان ایدی حضرت یوسف بر کولمکینی فرداشلرینه
 بیروب بیردی آتام کوزلرینه سورتسون دیدی یعقوب علیه السلام نبیلک
 فونی برله اوغلی بیرگان کولمکنی ایسندن بلدی یوزینه سورتدی کوزلری
 آچلدی آندن صونک یعقوب علیه السلام اوزینک جماعتلری برله مصرغه
 کیندی آنده اون یدی یل حضرت یوسف برله برگه توردی آندن صونک
 حضرت یعقوب وفات بولدی اوزینک وصیتی بوینچه کنعان یرینه ایلتوب
 آتاسی اسحق علیه السلام یانینه دفن ایتلدی حضرت یعقوب وفات اولغاچ
 (۵۴) یلدن صونک (۱۲۵) یاشنده یوسف علیه السلام وفات اولدی یوسف
 علیه السلامک قبر شریفی موسی علیه السلام کلگانچه مصرده ایدی صونکره
 موسی علیه السلام حضرت یوسفنک تابوتنی آلوب حضرت یعقوب
 یانینه ایلتوب کومدی .

ایوب علیه السلام

حضرت اسحاقک عیص اسملی اوغلینک نسلندن ایوب علیه السلام دنیاغه
 کلدی الله تعالی حضرت ایوبکه بالالر بیردی کوب مال بیردی صونکره
 الله تعالی آنی صنماق ایچون بالالرینی اولتردی قویلرینی ودوله لرینی هلاک
 قیلدی آشلقلرینی خراب ایتدی حضرت ایوبکه بر آورو بیردی تنندن
 ایتلری چروب توشدی بتون گوده سینه قورتلریا بشدی ایوب علیه
 السلام بونلرک بارچه سینه صبر ایتدی صونکره الله تعالی شفا بیردی
 سلاملندی الله تعالی ماللرینی بالالرینی یانکادن ایکی الوش ایتوب بیردی

حضرت ایوب کورگان مشقتلرینک مکفاتینی آلدی وطوفسان یاشنده ایکان وفات بولدی .

حضرت شعیب علیه السلام

حضرت شعیب علیه السلام بیک فصیح بیک بلیغ ایدی شونک ایچون خطیب الانبیاء دیوب آتالدی ناچار اشلرگه دایمچیلق قیلغان ایکه ومدین خلقینه پیغمبر بولدی آلائی حق دینگه اوندادی حضرت شعیبنک سوزی بیک طاتلی و بیک اثرلی ایدی شولای بولسه ده قومنه حق دینگه کرمک نصیب اولمادی صونکره الله تعالی اول قومنک بارچه سینی اون یاغدیروب هلاک قیلدی صونکره حضرت شعیب ایمان کیترگان کیشیلر برله مکه گه باردی ایکی یوزیلدن ارتغراق یشا گاچ وفات بولدی .

باب ثالث

موسی علیه السلام

حضرت موسی بنی اسرائیلدن یعنی حضرت یعقوب نسلندن عمران اسملی کشینک اوغلیدر حضرت یعقوبنک لقبی اسرائیل اولغان ایچون بالالرینه بنی اسرائیل دیب ایتلدی بنی اسرائیل اون ایکی قبیله اولدی هر قبیله حضرت یعقوبنک بر اوغلیننک نسلیدر بو اون ایکی قبیله نک بارچه سینه بر یولی (اسباط بنی اسرائیل) دیب ایتلدی بنی اسرائیل حضرت یوسف زماننده مصرده ایدیلر مصرنک اصل خلقی قبطیلر ایدی بتقه تابونالر ایدی آلاربی اسرائیلگه بیک دشمن ایدیلر بنی اسرائیلنی بیک حقارت قیلر ایدی آوراشلرگه نچار اشلرگه بنی اسرائیلنی قوشه لر ایدی بنی اسرائیلنک مصردن کیتولرن استامیلر ایدی بنی اسرائیل حقارتدن قورتلمق ایچون مصردن قاچوب الله تعالی طرفندن وعده قیلنغان بابالرینک یورطی بولغان

کنعان

کنعان یرینه کیتونی تلایلر ایدی * اول وقتده مصرنگ پادشاهی فرعون
 ایدی غاییدن خبر ویرگوچیلر فرعونگه ایتدیلر بنی اسرائیلدن بر بالا طوار
 سنک دولتنگ ننگ کیتوینه سبب بولور دیدیلر فرعون بنی اسرائیلدن
 دنیاغه کلگان بالالرنی باریسنک اولتوررگه بیوردی هر یرگه کشیلر
 فویدی بنی اسرائیلدن دنیاغه کلگان ایر بالالرنی اولتره باشلادیلر * اول
 وقتده حضرت موسی دنیاغه کلدی آناسی بو حالده حضرت موسی نی الله
 صاقلر دیوب صاندوق اچینه قویوب نیل صوینه آتدی فرعون ننگ
 خاتونی صوده صاندوقنی کورگاچ توتوب آلدی آچوب قاراسه اچنده
 بر بالا بار اول بالانی آلوب اوزینه اوغل ایتدی فرعون ننگ خاتونی بو
 بالانی ایمررگه سود آناسی ازلتدی حضرت موسی ننگ آناسی اوزین بو
 بالانک آناسی ایکانونی بلدر ماینچه فرعون ننگ یورتینه باروب بالاسنی
 ایزوب تریه ایته باشلادی * حضرت موسی اوسوب یتدی بر کون اورامک
 بطیلردن برکشی برله بنی اسرائیلدن برکشی قچقرشالر ایدی حضرت موسی
 کوردیده باروب قبطینی صوغوب اولتردی صونکره فرعوندن قورقوب
 مدین شهرینه کلدی مدینک شعیب علیه السلامک قزینی نکا کلندی بر نیچه
 رفت مدینده توردی * صونکره خاتونی برله مصرغه کیتدی مصرغه بارغانده
 طور طاغینه اوچرادی الله تعالی آنکا پیغمبرک بیردی معجزه ایتوب طایاق
 بیردی قرداشی هارون علیه السلامگده پیغمبرک بیردی ایکیسنی برگه
 مصرغه الوهیت دعوا سنده بولغان فرعوننی هم قومینی حق دینگه اوندارگه
 بیوردی حضرت موسی قرداشی هارون برله مصرغه باردیلر فرعوننی
 هم قومینی حق دینگه اونداریلر فرعون معجزه استدی حضرت موسی
 طایاقینی برگه قویدی ارژدها اولدی فرعوننی تحتی برله یونارغه قصد
 ایتدی فرعون حضرت موسی دن اوتندی حضرت موسی ارژدهانی قولینه
 آلدی طایاق بولدی صونکره فرعون بیک کوب سحرچیلر بیدردی

سحر چیلر بر یر گه چیقوب آغاچلرینی ییپلرینی خلقغه ییلان ایتوب
 کورساتدیار حضرت موسی طایاقینی یر گه قویدی ارڈها بولدی
 سحر چیلرننک بار چه ییلانلرینی ییپلرینی یوتدی سحر چیلر بونی کورب بار چه سی
 ایمان کلتور دیلر فرعون ایمان کلتور مدی صونکره موسی علیه السلامن هم آنکا
 ایازگان بنی اسرائیلدن قورقه باشلادیلر* برکون فرعون بنی اسرائیل گه مصردن
 چیقارغه رخصت بیردی حضرت موسی بر کیچه ده بنی اسرائیلی مصردن آلوب
 چقدی فرعون رخصت بیرگانینه بیک اوکندی آلا ری آرتلرندن عسکر برله
 قوب فرعون اوزی چقدی موسی علیه السلام بنی اسرائیل برله سویس
 دنکزی یانینه کلدیلر موسی علیه السلام دنکز گه تایاق برله صوقدی دنکزدن
 اون ایکی یول آپلدی حضرت موسی بنی اسرائیل برله بو اون ایکی یولدن
 چقدیلر فرعونده آلا ری آرتندن کر دی بنی اسرائیل چیقوب یتکاچده صولر
 قاپلانندی فرعون عسکری برله صوغه باتدیلر* آندن صونک حضرت موسی
 کنعان یرینی آلمق ایچون عمالقه خلقی برله صوغشماقچی بولدی بنی اسرائیل
 بز صوغشمیز دیدیلر حضرت موسی ننگ سوزینی توتما دیلر حضرت
 موسی یاوز دعا قیلدی بنی اسرائیل (تیه) صحراسی دیگان یرده قرقیل فالدی
 هیچ بریر گه کیته آلمادیلر شول وقتلرده موسی علیه السلام طور طاغینه باردی
 الله طرفندن تورات شریف ویرلدی حضرت موسی الله تعالی برله سویلاشدی
 شونک ایچون موسی علیه السلام گه (کلیم الله) دیب ایتلدی* حضرت موسی طوره
 وقتنک بنی اسرائیل دن سامری اسملی بر منافق بر بوزا و صورتی یا صاب بنی اسرائیل
 شول بوزا و صورتینه تابنه باشلادیلر هارون علیه السلام بولر نی بو اشلرندن
 طیارغه بیک طرشدی تنکلامادیلر موسی علیه السلام طور دن قایتوب کوردی بیک
 آچولانب بوزا و صورتینی دنکز گه آتدی آنلرغه تورات شریفنی او گرانندی
 بنی اسرائیل قرقیل تیه صحراسنک تور دیلر بریر گه ده کیته آلمادیلر آندن صونک
 هارون علیه السلام وفات بولدی آندن صونک موسی علیه السلام تیه صحراسنک

کنعان قرینه یقین یرده بنی اسرائیلنی یوشع علیه السلام گه تاپشروب
روزی وفات بولدی وفات بولغانده حضرت موسی یوزیکر می یاشنک ایدی

۱ حضرت یوشع علیه السلام

موسی علیه السلامدن صونکره اورنینه یوشع علیه السلام کیچدی حضرت
موسی ننگ وفاتندن صونک بنی اسرائیلنی چولدن چیغاردی شریعه صونک
اینه کیتوردی شریعه صونده کوپر هم کیمه یوق ایدی حضرت یوشع ننگ
تجزه سی اولارق شریعه صوندن کوچدی لر اریجا شهرینی آچدی لر بنی
اسرائیل چوللرده یورودن قوتدی لر بالار ننگ کنعان یرینه کلدیلر حضرت
یوشع بنی اسرائیلگه یکر می سکزیل حکم ایتکچ وفات بولدی

۲ حضرت داود علیه السلام

بنی اسرائیل حاکم لردن اشموئیل علیه السلام زماننک بنی اسرائیل عمالقه
لقی برله سوغشماق ایچون برکشینی باش ایتوب قویونی تیلادی لر حضرت
اشموئیل الله ننگ امری بوینچه طالوتنی باش ایتوب قویدی صونکره طالوت
اسطینغه باردی عمالقه عسکرینه قارشى توردی لر عمالقه ننگ باشی جالوت
سلی بیک قوتلی برکشى ایدی طالوت ننگ عسکرنده داود علیه السلام بار
یدی جالوتنی اولتردی حضرت داود جالوتنی اولترگاچ بنی اسرائیل آراسنک
شهور بولدی حضرت داود گه خلقنک محبتی آرتدی طالوت بواشکه کونلاشدی
حضرت داودنی اولتر مکچی بولدی حضرت داود صافلانوب قوتلدى آندن
نونک صوغش آراسنک طالوت وفات بولدی صونکره بنی اسرائیلدن اون بر
قیل طالوتنگ اوغلینه یهودا قبیله سی حضرت داود گه ایاردیلر اشموئیل
علیه السلام وفات اولغاچ داود علیه السلام گه پیغمبر لک کلدی طالوتنگ اوغلینه
ارگان اون بر قبیله ده حضرت داود گه ایاردیلر حضرت داود گه الله طرفندن
رهور اسملی کتاب کلدی داود علیه السلام پیغمبر هم بنی اسرائیل ننگ

حکمداریده بولدی اوز زماننده قدس شریفنی پای تحت ایتدی حلب عمان
 نصیبین آندن باشقه کوب شهرلر که حکم ایتدی حضرت داود بیک گوزل
 تاوشلی ایدی طاولرده صحرالرده زبور شریفنی اوقیدر ایدی ایشکن
 کشیلر ننگ هوشلری کیتهدر ایدی مبارک قوللر نده تیمور بالاوز کی
 یموشیدر ایدی برکون روزه توتوب برکون آشیدر ایدی حاکم بولوب
 تورغان وقتندک آطنده برکوننی عبادتکه برینی حکومت که برینی خاتون
 وبالالرینک اشینه برینی خلقه وعظایتار که برینی سیاحتکه برینیک الله
 قورقوب یغلارغه بیلگولا گان ایدی قدس شریفده بیت المقدسنی یاص
 باشلادی تمام ایته آلمدی قرق یل حاکم بولوب توردی یتمش یاشندک وفات
 بولدی اورنینه اوغلی حضرت سلیمان کیچدی.

۳ حضرت سلیمان علیه السلام

حضرت سلیمان آتاسی داود علیه السلام کبی پیغمبر هم حاکم ایدی آتاسینک
 وصیتی بوینچه بیت المقدسنی یدی یلده تمام ایتدی شرق وغرب طرفلر
 بیک کوب هملکتلر نی آلدی حکومتی بیک الوغ بولدی یمنده حکومت اینکل
 مشهور بلقیس حضرت سلیمان ایله کورشوب حضرت سلیمانغه ایاردی سلیمان علیه
 السلام آتاسی کبی قرق یل پادشاه، بولوب تورغاچ آلتمش یاشندک وفات بولدی

۴ حضرت الیاس علیه السلام

الیاس علیه السلام بنی اسرائیلگه پیغمبر بولدی اول وقتده بنی اسرائیل
 حق یولدن چیقغان ایدیلر بعلبک حاکمی بعل اسمنده بر بت یاصانقان ایدی
 شو نکار تانبه لر ایدی الیاس علیه السلام آلارنی بیک وعظ ونصیحت قبلدی
 معجزه کورساتدی اشانمدیلر حضرت الیاسنی بیک اذاوجفا قیلدیلر حضرت
 الیاس برکون بولارنک ایچلرندن چقوب برتاوغه باروب یالغز تورماقی
 بولدی الله تعالی اول قومنک هملکتلر نندن برکاتنی کوتاردی بیک قاز
 آچلق

بولدی حضرت الیاسنی ازلب بار دیلر آنکابیک یالوار دیلر حضرت دعا قیلدی الله تعالی بوبلانی کوتاردی همان حضرت الیاسگه اشانما دیلر علیه السلام بو خلقدن بیک یالقتی آلارننک ایمانغه کیلو و نندن امید بولدی ایچلرندن چیقدی یانکادن یالغزلقنی اختیار قیلدی .

۵ الیسع علیه السلام

حضرت الیاس علیه السلام اور نینه حضرت الیسع کیچدی خلقنی بیک وعظ بعت قیلر باشلادی صونکره حضرت الیسع گه نبی لك کلدی بتقه تابونه ترغان بنی اسرائیلنی موسی علیه السلام ننگ شریعتینه اوندادی کوب یلر بونی اصلاح قیلورغه ترشدی بیک کوب وعظ نصیحتلر قیلدی قومی آننگ وزینی تنکلاما دیلر آلارنندن بر نیچه سی ایمان کیتوردی صونکنندن رده دوندیلر گناهی بولدیلر الله تعالی آلارننک اوستینه آثوریه دولتنی کللی قیلدی .

۶ یونس علیه السلام

حضرت یونس نینوا خلقنه پیغمبر بولدی آلارنی حق دینگه چاقردی . آلارنندن ایکی کشی ایمان ایتدی باشقه لری ایمان ایتدیلر حضرت یونس قومینه بولدی الله طرفندن سرگه عذاب کله چک دیدی اوزی آلارنندن چیقدی دجله بوی یاننده بر کیمه گه کشیلر اولترغان ایدی حضرت یونسده آلا رینه ایتدی کیمه اورنندن قوز غالمدی کیمه ده گی کشیلر ایتدی آلامزده بر غالمی کشی بار دیدیلر شوننگ ایچون کیمه مز اورنندن قوز غالمی دیدیلر بقیه سالدیلر حضرت یونسکه چیقدی حضرت یونس الله دن اذنسز قومی آلاسن دین کیتکانی ایچون قباعت اشینی بلدی اوزینی دینکرگه آتدی الله ننگ بیری بویچه دنکرده بالق یوتدی حضرت یونس قیلغان اشینه بیک اوکوندی

توبه ایتدی الله تعالی توبه سینی قبول ایتدی بالتی دنکز نك چیتنه چیقار
حضرت یونس نك قومی الله دن عذاب کیله چکنی آنکلادیلر گناهلر
توبه ایتدیلر الله نك عذابندن قوتلدیلر حضرت یونسنی شهر گه آلا
کلدیلر حضرت یونس کورساتکان توغری یولدن برنجه وقت آیرلدی

۷ حضرت شعیا علیه السلام

یونس علیه السلامن صونك بنی اسرائیل آراسنده نچار اشلر کوبایدی
علیه السلام بونلری دنیا و آخرت عذابینك قاتیلغی برله قورقتدی بئلر
تابنسانکز بوندی نچار اشلر قیلسانکز الله نك عذابینه گرفتار بولور سز دین
حضرت شعیا و عظنده حضرت عیسی نك کیلوون و محمد صلی الله علیه و سلم
صفت لرون و بنی اسرائیل نك پیغمبرلرنی اذا و جفا قیلولرون بلردی
چکده بوله چق اشلرندن خبر ویزدی بنی اسرائیل شعیا علیه السلام
توغری سوزینه اشانمدیلر حضرت شعیانی چققی برله کسدیلر .

۸ حضرت عزیز و دانیال علیهما السلام

بنی اسرائیل تورلو تورلو نچار اشلر قیلدیلر اوزلرینی حق یولغه اوندا
پیغمبرنی اذا و جفا قیلدیلر الله نك امرینی توتما یونجه شریعتدن طش اشلر
اشلیلر ایدی الله تعالی آلا رغه بابل شهرنده حکم قیل تورغان بخت نصرنی ایرکی
قیلدی بخت نصر بنی اسرائیل دولتینی بتورب قدس شریفنی آلدیلر
المقدسنی خراب ایتدیلر الوغلرینی توتب بابلگه کیتوردیلر آلا آراسنده حضرت
عزیز برله دانیال علیهما السلام بار ایدی بنی اسرائیل برنجه وقت بابل قالدی
آندن صونك کلدانی دولتی بتدی بنی اسرائیل اسیر لکدن قوتلدیلر
بیت المقدسنی یانکیدن یا صادیلر بنی اسرائیل قدس شریفک فایتقاند
تورات شریف بتونلائی یادلرندن چقدی بخت نصر تورات شریف نك
نسخه لرون یا ندرغان ایدی قوللر نده تورات شریف برده قالغان ایدی
حضرت

حضرت عزیز توراتنی کو نکلدن اوقب یازدردی نسخه لری بنی اسرائیل نولنده کو بایدی .

۹ زکریا علیه السلام

زکریا علیه السلام حضرت سلیمان ننگ نسلندن ایدی بیت المقدسه قربان بالو تورات یاز و کبی اش لرنی اش لیدر ایدی الله تعالی حضرت زکریا غه پیغمبرک برودی زکریا علیه السلام قارت ایکن الله تعالی آنکا چینی اسملی بر اوغل برودی حضرت زکریا ننگ خاتونی ایساع ننگ فرزداشی حنه اسملی خاتوندن حضرت مریم توغان مریم حضرت زکریا ننگ بالدیزی ننگ قزی بولغان حضرت مریم آناسی ننگ فرزداشی بولغان ایساع ننگ یاننده اوسکان حضرت زکریا حضرت مریمنی بیت المقدسه اوزینه مخصوص بر بولمه ده تر بیه قیلدی مونکره حضرت مریم الله ننگ حکمی بر له کیا و گه بار ماینچه یعنی آناسز بر بالا توغدردی یهودیلر اشانمدیلر زکریا علیه السلامغه افترا ایتدیلر مونکره حضرت زکریانی اوتر مکچی بولدیلر حضرت زکریا اول ظالم خلقنک آراسندن چیقوب قاچدی یولده بر آغاچ اچینه کردی آغاچ ایلان برابر کیسوب شهید ایتدیلر .

۱۰ حضرت یحیی علیه السلام

حضرت یحیی علیه السلام حضرت زکریا ننگ قارتلقنده دنیا غه کلگان، الله تعالی حضرت یحیی گه نبی لک بیرگان خلقنی حضرت موسی شریعتینه اوندی ایکن آندین صونک حضرت عیسی یانکی شریعت بر له کلگاچ آنک شریعتنجه دینگه اوندی باشلاغان اول وقتک بنی اسرائیل ننگ پادشاسی هر دوس اسملی ایکن هر دوس اوزیننک قرنباشیننک قزینی آلماقچی بولغان حضرت موسی شریعتنک فرزداش قزینی آلمق درست بولغان، حضرت عیسی شریعتنجه درست بولغان، حضرت یحیی بوقز ننگ نکاحی سنکا درست تو گل دیوب نکاح

اوقیفان هر دوس اوزیننك كوز آلدنك حضرت یحیی نی بوغاز لاتقان .

۱۱ حضرت عیسی علیه السلام

حضرت زکریا ننگ خاتونی ایساعننگ قز قرنداشی حنه عمران اسملی کشی ننگ خاتونی ایدی بیک کوب و قنلر بالا توغدرمدی الله دن بر بالا صورادی اگر الله تعالی بالا بیرسه بیت المقدسننگ خدمتچیسى ایتار من دیوندر ایتدی الله تعالی آنکا بر قز بیردی اسمنی مریم قویدی بیت المقدسکه کیتوروب قویدی مریم بیت المقدسده حضرت زکریا ننگ تربیه سنده اوسدی بر کوننی الله ننگ امری برله حضرت جبرائیل مریم ننگ ینکندن اوردی حضرت مریم یوکللی بولدی حضرت زکریا ننگ خاتونی ایساع حضرت یحیی نی دنیاغه کیتورگاچ آلتی آی صونکره حضرت مریم دن حضرت عیسی توغدی یهودیلر عیساننگ آتاسز توغانینه اشانهدیلر، حضرت مریم گه افترا قیلدیلر حضرت عیسی بیشکه وقتک سویلاشدی من الله ننگ قلی هم پیغمبر من دیدی الله تعالی منکا کتاب بیردی و پیغمبر ایتدی قایدیه بولسامده بنی مبارک قیلدی دیدی بواشکه یهودیلر شاشدیلر صونکره حضرت مریم گه تیمدیلر حضرت مریم یهودیلر ننگ شرنندن قوتلمق ایچون قرداشی حبیب النجار ایله اوغلی حضرت عیسی نی آلوب مصرغه باردی اون ایکی یل مصرده توردیلر آندن صونک ناصره قریه سینه کلدیلر حضرت عیسی اوتزیاشنده ایکن پیغمبرک کلدی، الله تعالی انجیل اسملی کتاب ایندردی یانکی بر شریعت برله خلقنی دینگه اوندارگه امر قیلندی الله تعالی حضرت عیسی غه اولولر نی ترگزیمک آنادن توغمه کوز سزلر نی کوزلی قیلحق صواوستنده یورومک کبی معجزه لر بیردی حضرت عیسی غه باری اون ایکی کشی ایمان ایتدی بو اون ایکی کشیگه حواریون دیدیلر حضرت عیسی علیه السلام حواریون ایله یاشرون یاشرون اوترشادر ایدی یهودیلر هر وقت حضرت عیسی نی اولتررگه قصد قیلوب

قیلوب یوریلر ایدی برکیچنی حضرت عیسیٰ حواریوننی ییدی آلا رغه ایتدی (سز ننگ برنکز بوکیچه تانک بولماسدن الوک مینی انکار ایدر یهودیلردن بر آز آچه آلوب بنی صاتور) دیدی صونکره آرارلردن یوداشمعون اسملی بریسی یهودیلردن آچه آلوب حضرت عیسیٰ ننگ توره تورغان برینی کورساتدی یهودیلر حضرت عیسانی اولتررگه باردیلر الله تعالیٰ حضرت عیسیٰ علیه السلامنی کوکگه کوتاردی حضرت عیساننک اورنون کورساتکان شمعوننی حضرت عیسیٰ صورتینه قویدی یهودیلر شمعوننی حضرت عیسیٰ دیب اولتردیلر و آغاچقه قاداقلدیلر حضرت عیسیٰ دن صونک حضرت عیساننک وصیتی بوینچه حواریون هر طرفگه جایلدیلر حضرت عیسیٰ ننگ دیننی تاراتورغه طرشدیلر حضرت عیساندن صونک نصارا دینی کوب یرلرگه یایلدی کوب ملتلر خرستیان بولدی حضرت عیسیٰ علیه السلام کوکگه کونارلگاچ دین اسلام ظاهر بولغاچحه آلتی یوزیل قدر اوندی بوقدر وقتده پیغمبر کلهدی الله ننگ وحیی کسلدی انبیالرنک اولی بارچه آدمیلرنک آتاسی آدم علیه السلام ، آخری بارچه مخلوقات ننگ خیرلوسی اولان خاتم الانبیاء محمد المصطفیٰ صلی الله علیه وسلم بوایکی پیغمبر آراسنده بیک کوب پیغمبر کلگان حسابلرینی فقط الله تعالیٰ بلور بارچه سی الله ننگ سوکلو قوللریدر همه سیننک افضلی هم شریعتجه کاملراگی پیغمبر مز محمد المصطفیٰ صلی الله علیه وسلمدر .

محمد المصطفیٰ صلی الله علیه وسلم

* * اوشبو بابدن بدر واقعہ سینہ چه عالم جان البارودی اثری * *

محمد صلی الله علیه وسلم ننگ نسب شریفی

محمد صلی الله علیه وسلم عرب قومندین قریش قبیلہ سندین ایدی محمد صلی الله علیه وسلم عبد الله اوغلی . عبد الله عبد المطلب اوغلی ، عبد المطلب هاشم اوغلی ، هاشم عبد مناف اوغلی ، عبد

مناف قَصِيَّ اوغلی ، قَصِيَّ کلاب اوغلی ، کلاب مَرَّة اوغلی ، مَرَّة کعب اوغلی ، کعب لُوئی اوغلی ، لُوئی غالب اوغلی ، غالب فِهْر اوغلی ، فِهْر مالک اوغلی ، مالک نَضْر اوغلی ، نَضْر کَنانَه اوغلی ، کَنانَه خَزِیمَه اوغلی ، خَزِیمَه مَدْرِکَه اوغلی ، مَدْرِکَه الیاس اوغلی ، الیاس مَضْر اوغلی ، مَضْر نَزَار اوغلی ، نَزَار مَعْد اوغلی ، مَعْد عَدنان اوغلی ، عَدنان دین صونک آدم علیه السلامگه قدرلی بیک آچیق بیلگولی دکلدیر

محمد صلی الله علیه وسلم ننگ آناسی ننگ نسب شریفی

محمد صلی الله علیه وسلم ننگ آناسی آمنه وهب قزی، وهب عبد مناف اوغلی عبد مناف زهره اوغلی

رسول الله صلی الله علیه وسلم ننگ دنیاغه کلیشی

وتربیه روشی

رسول الله صلی الله علیه وسلم مکه شهر ننگ بیع الاوّل آییننگ اون ایکنچی کوننده دوشنبه کون تانک وقتنده طوغدی میلادی تاریخ ایله بشیوز آلتمش توقزنجی یل آپریل آیینده ایدی . آناسی عبد الله شام کاروانی برله مدینه گه وارغانک رسول الله صلی الله علیه وسلم ننگ طوغوندین ایکی آی الوک مدینه ده وفات بولغان ایدی باباسی عبدالمطلب محمد دیو آنادی وهم تربیه سینده شروع قیلدی مکه خلقی یاش بالالرنی مکه ده توتماینچه ایموزمک وتربیه قیلدی ایچون سود آناسینه ویروب یخشی هوالی قرغه و آلرغه یبار لر ایدی شول عادت اوزره رسول الله صلی الله علیه وسلم ننگ دخی بنو سعید قبیل سندین حارث اسملی کشی ننگ خاتونی حلیمه گه ویروب یبار دیلر حلیمه رسول الله صلی الله علیه وسلم ننگ ایددی و سود آناسی بولدی رسول الله صلی الله علیه وسلم

سلم بش یاشنده وقتنده آناسی وفات بولدی سکز یاشنده چاغنده باباسی
 عبدالمطلب وفات بولدی باباسندین صونک رسول الله صلی الله علیه وسلمنی
 طالب تربیه ایتدی ابوطالب رسول الله صلی الله علیه وسلم ننگ آناسی
 برله بر توغمه ایدی عبدالمطلب ننگ اوغلی ایدی اون ایکی یاشنده
 سفنده رسول الله صلی الله علیه وسلمنی ابوطالب شام شهرینه آلوب وارماق
 بوب سفر گه چیقدی شام ولایتنده بصری دیگان شهرده جر جیس اسملی
 حیرا دیو مشهور راهب ننگ صومعه سی یانینه قوندیلر حیرا رسول الله
 صلی الله علیه وسلمنی هر وقت کولا گالاب یوری تورغان بلوطنی کورگاچ
 ابوطالبکه (بو بالانی شامغه آلوب وارماغیل یهودلردن زیان تیار بوبالا
 غیر زمان پیغمبری بولسه کرک) دیو آنکلاتدی ابوطالب حیرادین اول
 وزلرنی ایشنکاچ رسول الله صلی الله علیه وسلمنی مکه گه فایتاردی رسول الله
 صلی الله علیه وسلم یکر می بش یاشنده وقتنده حضرت خدیجه بنت خویلد مالی
 برله سودا ایچون ینه شامغه سفر قیلدی حضرت خدیجه ننگ سودا وکیلی
 مسره دخی برگه ایدی بوسفرلری ده برکتلی بولدی وکوب فائده حاصل
 بولدی مسره یولده رسول الله صلی الله علیه وسلمدن عجب اشلر کوردی
 بتقاچ خدیجه گه سویلدی بو محمد الامین نیکمه آدم بولمس عادتدین طش
 علامتلری بار دیو آنکلاتدی حضرت خدیجه اولده برتوش کوروب
 ننگ بلوکللی بولغان یقین قرنداشی ورقه بن نوفل دین یوراتمش ایدی
 سن اخیر الزمان پیغمبری ننگ خاتونی بولور سن (دیو یوراتمش ایدی
 قول سبیدین حضرت خدیجه زور امیدده تورادر ایدی اوشبو سفردین
 بتقاچ حضرت خدیجه رسول الله صلی الله علیه وسلمگه وارماق بولدی رسول الله
 صلی الله علیه وسلم ابوطالب وباشقه ار وغلری برله کینکاش صونکده حضرت

خدیجه فی نکاحلندی اول وقت حضرت خدیجه قرق یاشنده طول خاتون ایدی
رسول الله صلی الله علیه وسلم ننگ اینک سیوکللی خاتونی اوشبو (خدیجه الکبری)
رضی الله عنها ایدی آنک اوستینه رسول الله صلی الله علیه وسلم خاتون آلمادی
قاسم، عبد الله اسملی یکی اوغلی زینب، رقیه، ام کلثوم، فاطمه اسملی دورت
قزی اوشبو خدیجه رضی الله عنها دن .

عربلرک ایسکی حاللری

رسول الله صلی الله علیه وسلم زمانینه قدر مکه عربلری مشرک ایدی
بتلرغه تابنوچیلر ایدی آرالرنگ نصرانی ویهودی یوق حکمنک ایدی شعر ونسب
علمندین باشقه علملری یوق ایدی آرالرند یاز و او قوغان و یاز و تانوغان
کشی بیک آز ایدی آتالری ابراهیم پیغمبر علیه السلام دن قالغان کعبه
شریفه فی الوغ توتسه لرده اچینه و اطرافینه بتلر قویمشر ایدی ابراهیم
علیه السلام دن قالغان دیننی بوزغانلر ایدی لات عزى، منات، هبل، یغوث
اسملی مشهور بتلری وار ایدی آرالرنگ پتته تابنودن بیک از کشی سلامت ایدی
ولکن اوزلری زیرک یوزکللی جو مارد سوزگه اوستا اویاتلی و ناموسلی
توغری سوزلی قوناقنی بیک حرمت ایتوچان قرن داش و توغانغه یاردم
قیلوچان خلق ایدی آرالرند قریش قبیله سی آرتغرق و قدر لیرک قبیل
ایدی وهم قریش اروغلاری آراسنده هاشم اروغی حرمتلیرک اروغ ایدی
رسول الله صلی الله علیه وسلم ننگ پیغمبر لکینه قدر لی بولغان قسقه چه احوالی
محمد صلی الله علیه وسلم یاشلکنندین کورکام خلقلی ایدی فقیر لرگه یاردملی
وعاجزلرگه شفقتملی راست سوزلی وهم آز سوزلی بیک ادبلی وهر اشند
بیک توغری ایدی مکه خلقی آراسنده بیک توغری وهر اشنده اشانچلی
بولغانلقدین (محمد الامین) دیو آتاقلانغان ایدی یاز و یازمادی وهم یاز و
او قومادی

اوقومادی هیچ کمدین علم او گرنمدی حتی اول وقتده مکه تیکراسندک علم او گراتوردای اوقومشلی کشی یوق ایدی مکه خلقی آراسندک بتقه تا بنهقی عادت بولغان ایسه ده محمد صلی الله علیه وسلم اول اشدین پاک ایدی هیچ وقتده بتقه حرمت ایتمدی و آنکاسجده قیلمدی و قیلونی سویماس ایدی الله تعالی کونکلینه سالو برله مکه یاننده غی (حرا) تاغنده آولاقده الله تعالی گه عبادت قیلور ایدی قایوچاقده نیچه کونلک آزق آلوب وارب عبادت برله اوتکارر ایدی قرق یاشینه قدرلی اوشبو روشده ترکلک ایتدی .

پیغمبر لک کلیشی

رسول الله صلی الله علیه وسلم قرق یاشینه ایر شکاچ الله تعالی طرفندین حضرت جبرائیل علیه السلام) آرقلی وحی کلدی اول (اقرء باسم ربک الذی خلق) سوره سینی حضرت جبرائیل رسول الله صلی الله علیه وسلم گه اوقودی اولکی وحی وهم اول اینکان سوره اوشبو سوره بولدی الله تعالی دن خلقنی اسلام دینینه اوندار گه پتلاغره عبادت قیلودن طیارغه بیوروق کلدی شول وقتده رسول الله صلی الله علیه وسلم ننگ پیغمبر لکی ظاهر بولدی وشول وقتدن اوق مکه خلقینی دینگه اوندای باشلادی .

پیغمبر لک کلگاچ مکه ده گی احوالی

محمد صلی الله علیه وسلم گه حضرت جبرائیل علیه السلام وحی کلتوره باشلادی کک بولغان ساین الله تعالی ننگ سوزینی (قرآنی) آیت آیت ایندرر ایدی رسول الله صلی الله علیه وسلم الله تعالی ننگ بیورغنیچه خلقنی دینگه اوندای باشلادی اول باشده پتلاغره عبادت قیلودن طیوب الله تعالی گه خا صلاب عبادت قیلورغه واوزینی راستلاغره دیمیلار ایدی (لا اله الا الله محمد رسول الله) دیواقرارر ایتوکه بیورر ایدی و آز آز اینگان قرآن آیتلرینی

خلقه اوقور ایدی باشد هر ق ایمان کلتور وچی آن بولدی قریش قبیله سی
 آنا بابا دینندین چقمایمز ایسکیدن عبادت قیله کلگان پتلموزنی تاشلامایمز
 دیدیلر ورسول الله صلی الله علیه وسلم گه تورلی تورلی جفالر قیلدیلر وایمان
 کلتورگان صحابیلر گه ده جفاتیکورر گه طرشدیلر ایمان کلتورمش صحابیلر
 کوب جفا و بلا کورسه لرده چدادیلر وایماندین دونمادیلر وهم رسول
 الله صلی الله علیه وسلم مکه کافرلرینک تورلی تورلی جفا و بلالرینه صبر
 ایدوب هنوز دینگه اوندار ایدی هر کمنی یومشاقلق برله وعظ و نصیحت
 ایدر ایدی کورکام خلقه دیملر ایدی جاهلیت زماننده بولغان ایمان
 خلقلر دین عقلغه وانسانیتکه خلاف اشلردین طیار ایدی پتلموزنی گه ده
 یاراقسزلقینی ، عبادتنک باری الله تعالی گه تیوشلی ایدوکنی آچیق آچیق
 ایتور ایدی خلقنک قارشوینه قاراب حقنی ایتودن وحقغه اوند او دین
 توقتاماس ایدی پیغمبرلکینه معجزه سورغان کشیگه تورلی معجزه لر
 کورساتور ایدی بایتاق آدمیلر قرآن آیتلرن ایشکلاچ بو آیتلر برده
 آدمی سوزینه اوخشامای البته الله تعالی دین اینگان بولور دیوبلوب ایمان
 کلتور دیلر وقایولری رسول الله صلی الله علیه وسلم نیک یاشلکندین بیرو
 کورکام خلقلی دنیاغه اخلاص سز هر اشنده توغری عمرنده اصلا یالغان
 سویلمگان کشی بولغانلقندین البته بوسوزلریده راستدر دیوب اشانوب
 ایمان کلتورگان وقایولری محمد صلی الله علیه وسلم نیک علمینی کورب
 ونورلی تورلی حکمت سوزلرینی ایشدوب ایمان کلتور دیلر چونکه محمد
 صلی الله علیه وسلم مکه خلقینک کوز آلنلرنده توغوب اوسکان ایدی بر
 یر گاده واربع علم اوقغان دگل ایدی عاملر برله اولتور داش بولغانی یوق
 ایدی یازو یازارغه اوگر نمگان ایدی وهم کتاب اوقرغه اوگر نمگان ایدی

مولای بوله توروب بو قدر علم کورساتوی اولگی پیغمبرلرک (علیهم
 السلام) و آنلرننک املتربیننک حاللرینی بلدروی و آخرت حاللرینی
 یان ایتوی الله تعالینی تانوتماقی و خلق نوز ایتمک اوچون بولغان نصیحتلری
 وحی برله بولغاننک اوز ندینگنه بولوی مکن دگل ایدی اوشبو اشلرنی
 اصافی برله اویلاغان کوب آدمیلر ایمان کلتورور ایدیلر مکه ننگ اوز
 ملتدین باشقه مدینه شهر ندین و باشقه چیت یرلردین کلوب ایمان
 کتور وچیلر و اسلامغه کیلوچیلر کوبایمکده ایدی و بولک بولک الله تعالی
 دین حضرت جبرائیل علیه السلام آرقلی قرآن اینمکده ایدی هر اینگان
 سوره و آیتلرنی رسول الله صلی الله علیه وسلم صحابیلرگه اوقور ایدی و آنلرغه
 اوگرانور ایدی وهم وحی یاز وچیلرینه یازدره وارر ایدی ایمان
 کتور وچیلر و اسلام دینینه کور وچیلر کون بکون آرتسه ده مشرکلرننگ
 وقریش قومینک قارشیلقلری و جفالری هنوز کوب ایدی رسول الله صلی
 الله علیه وسلمنک اوزینه و صحابیلرغه تورلی تورلی جفا و بلالر کورساتورلر
 ایدی . اول دین اسلامغه کورگوچیلر و مکه ده ایمان کلتورگوچیلر : ایرلردین
 اول ایمان کلتورگوچیلر ابوبکر الصدیق ، خاتونلر دین خدیجه الکبری
 مبیلر دین علی ابن ابی طالب ، آزادلوردین زید بن حارثه رضی الله عنهم
 ایدی ابوبکر الصدیق رضی الله عنه بیک عاقل توغری فکرلی کمسنه ایدی
 شوننگ ایچون جاهلیت وقتنده ده اصلا بتلرغه محبت ایتما ینجه آنلرنی یمان
 کورب بر حق دین بولسه ایدی دیو کونکلی برله ازلانکی بار ایدی
 رسول الله صلی الله علیه وسلمنی اولدین اشانچلی راست سوزلی توغری
 اشلی دیو بیک آرتق بیله ایدی شول سبب دین باشده اوق برده توتقار سز
 ایمان کلتوردی وهم کوب صحابیلرننگ ایمانغه کلورلرینه سبب بولدی

بونلر دین صونک ایمان کلتور گوچیلر اوشبولردر عثمان بن عفان، عبد
 الرحمن بن عوف، سعد ابن ابی وقاص، حمزه بن عبدالمطلب، زبیر بن العوام
 طلحه بن عبیدالله، رضی الله عنهم بونلر دین صونک ابو عبیده بن عبدالله بن
 الجراح، سعید بن زید، خباب بن آرث، ابوسلمه بن عبدالاسد، عثمان بن
 مظعون، عبدالله بن مسعود، بلال حبشی، صهیبر ومی، عمار بن یاسر و آناسی
 سمیه حضرت عمر ننگ قرنداشی فاطمه بنت الخطاب ایدیلر رضی الله عنهم
 بونلر دین صونک حمزه بن عبدالمطلب عمر بن الخطاب ایمانغه کلدیلر .
 حضرت حمزه بن عبدالمطلب رضی الله عنه ننگ ایمانی
 نبوتدین آلتنجی یلک برکون ابوجهل رسول الله صلی الله علیه وسلم گه او چراب
 ایمان سوزلر ایتوب تخفیف ایتدی رسول الله صلی الله علیه وسلم بر سوز دیمای
 صبر ایتدی رسول الله صلی الله علیه وسلم ننگ عمی حضرت حمزه اول وقت
 ایمان کلتور مگان ایدی شول کوننی قردن فایتقاچ ابوجهل ننگ ادب سزکنی
 حضرت حمزه گه بر جاریه سویلدی حضرت حمزه هنوز ایمان کلتور گان بولسه ده
 رسول الله صلی الله علیه وسلم ایچون ابوجهل گه بیک آچیغلا نوب قریش آراسنک
 توغری کلتور وب منم قرداشم اوغلینی سن نیچون سوکدنک و اوق جایه سی
 برله ابوجهل ننگ باشینی یاردی ابوجهل ده قریش آراسنک کبرلی و اعتبارلی
 آدم اولدقندین آنی یاقلاب بعض کافر لر حضرت حمزه گه یا بشمق بولسه لرده
 ابوجهل توقاتدی حمزه ننگ قرنداشی اوغلینه تلم تیدی آچیغلا نسه ده
 عیب دگل دیدی فی الحقیقه ابوجهل حضرت حمزه ننگ مسلمان بولوندین
 قورقا ایدی آننگ خاطر ن صاقلاب اوز آرالنر دین چیقار مسقه طروش ایدی
 چونکه حضرت حمزه بیک یورکلی بهادر، سوزی اوتکون قریش آراسنک قدرلی
 کشی ایدی مسلمان اولسه مسلمانلر ایچون بیک زور آرقه بولور لیق ایدی

حضرت حمزه ابو جهل ننگ باشینی یارغاندین صونگ رسول الله صلی الله علیه وسلم پانیه وارب واقعہ نی سویلدی رسول الله صلی الله علیه وسلم ایمان کتورسه مادانا چاقینی حضرت حمزه گہ آنکلاتدی حضرت حمزه فی الحال کلمہ شہادت بتوب ایمان کتوردی ،

﴿ حضرت عمر رضی الله عنه ننگ ایمانی ﴾

حضرت حمزه ایمان کتورگاچ مسلمانلر بیک شادلانلر مسلمانلرغہ حضرت حمزه رضی الله عنه بیک زور قوت بولدی قریش بو وقعہ دین صونک بیک مسرتلندیلر (بولای بولسه محمد ننگ ایشی بیک کوبایه اشلی قوتلنه نبرک بر علاج قیلاقی) دیو سویلشدیلر هر قایوسی برتورلی مکر بتوب کوردیلر. ابو جهل محمدنی اولتور مکدین باشقه چاره یوقدر مکر نی اولتورسه بو قدر توه و آلتون ویرر من دیو قدر دی حضرت عمر رضی الله عنه اول وقتده ایمان کتورمگان ایدی وهم قریشینک کینکاشنک ایدی. ابو جهل سوزینه قارشو (بو اشنی مندین باشقه کشی قیلہ آلماس) دیو اورندین قوزغالدی قریش یاق یاقدین حضرت عمر نی ییللندیردیلر و کورتاردیلر و شوندن اوق حضرت عمر قاقینی آلوب رسول الله صلی الله علیه وسلمنی ازلاب کیتدی یولده قزقنداشی فاطمه بنت الخطابک وکیاوی سعید بن زید ننگ ایمان کتور و لرون ایشدوب بیک آچیغلاب اول نرننگ اولرینه کیتدی، آنلر سورہ طه اوگرانوب و اوقب اولترر ایدیلر خباب بن ارث رضی الله عنه دیگان صحابی آنلرغہ اوگرانوب اولترر ایدی عمر ننگ بیک شدت و غیرت برله کلگانینی کورگاچ اوق کلام شریف یازغان کاندلرین باشور دیلر خباب ده اوننگ برپوچماغینه قچدی عمر (نی اشلاب اولتره بد نکزنی اوقی اید نکز) دیو بیک شدت برله صورادی بونلر (بر نرسه ده یوق) نرسه لرده عمر (سز محمد ننگ سحرینه آلدانغان ایکانسز) دیوکیاوی سعیدنی

یا قاسدین توتوب یرگه سالدی خاتونی فاطمه آرالامق بولغاچ عمر آنک یوزینه سوغوب یوزینی قاناتدی قرداشی فاطمه رضی الله عنها ننگ یوزی قزل قانغه بویالغاچ عمر ننگ شفقتی کلدی آچیغی باصولدی فاطمه غیرت دینه گه کلوب ای عمر الله دین قورقما یسنکمو بوقدر معجزه کورسنگان پیغمبرگه اینانمایسنک ، مونه من وایرم الحمد لله دین اسلام برله مشرف اولدق باشمزنی کسار ایسانکده قایتما یمز دیو کلمه شهادت کلتوردی عمر آبطراب کیتدی وکونکلینه بر اثر حاصل بولدی اولتوروب شول اوقوغان کتابنکزی منکا کورساتنکزدیو صورادی فاطمه سورّه طه یازغان کاغدنن چیقاروب ویردی عمر همان اوقودی (له ما فی السموات وما فی الارض وما بینهما وما تحت الثری) آیتینه ایرشکاچ اویلاب توردی آن دین صونک (لا اله الا هو له الاسماء الحسنی) آیتینی اوقودی وبر آز اویلادی بو آیتلرده بولغان فصاحت ومعانی اثر ایتدی طاقتسز بولدی شونده اوق (اشهد ان لا اله الا الله واشهد ان محمدا رسول الله) دیو ایمان کلتوردی مونی ایشتوبرله پو چما فقهه قاچقان خباب سیکروب چیقوب تکبیر ایتدی یا عمر سنکا بشارت رسول الله صلی الله علیه وسلم (ای الله ، دین اسلامنی ابو جهل برله یا که عمر برله عزیز ایت) دیودعا ایتکان ایدی بودولت سنکا نصیب اولدی دیدی شول ساعتده عمر رضی الله عنه خباب رضی الله عنه برله رسول الله صلی الله علیه وسلم حضورینه کیتدی لریراقبین کورگان مسلمانلر عمر رضی الله عنه قاچ برله کلون دین قورقوب رسول الله صلی الله علیه وسلم یانینه یالغوز کرون دین قورقسه لرده رسول الله صلی الله علیه وسلم گه حضرت جبرائیل علیه السلام وهی کلتوروب حضرت عمر ننگ ایمان کلتوردیکنی بلدرگان ایدی رسول الله صلی الله علیه وسلم کتوب توره ایدی رسول الله صلی الله علیه وسلم حضورینه کروب آلدینه تز چوکدی رسول الله صلی الله علیه وسلم یا عمر ایمان کلتوردیدی حضرت عمر حاضر تمام اخلاص ایله کلمه شهادت اوقودی

نمودی مسلمانان را بیک زور شادلق حاصل بولدی همه سی بردن تکبیر
 ندیلر تکبیر آوازی مکه ننگ اوراملرینه ایشدندی
 سول الله صلی الله علیه وسلم گه وصحابیلرغه بیک یمان جفا قیلغوچی مکه کافرلریننگ
 شورلری والوغلری اشبولر ایدی ابو جهل، عمر و بن هشام، ولید بن المغیره،
 بنی بن ربیعہ، شیبہ ابن ابی معیط، عمارة بن الولید، امیة بن حلف، عاص بن وائل
 مرث بن قیس، اسود بن عبد یغوث، اسود بن المطلب اخیرده بوبدختلر خوار
 ذلیل بولب هلاک بولدیلر .

قریشیننگ بنی هاشمنی قسولری (شعب ابی طالب)

مکه کافرلری دین اسلامنگ هر یاقغه تارالوندین وحلقننگ اسلامغه کر وندین
 بیک تورقالر ایدی هر وقت اسلامنگ یوزگه چیقوندین آر تقلی کلورلر هر
 کمنی ایمانندین بیزدرگه طرشالر ایدی ابوطالب و باشقه بنی هاشم قبیلہ سی
 رچه سی اسلامغه کلگانی کلمگانی رسول الله صلی الله علیه وسلمنی و باشقه
 مسلمانلر نی کافرلر شرنندین سافرغه طرشور ایدیلر ولکن اهل اسلام کوندین
 عون کو بایما کک و هر طرفک دین اسلام خبری ایشدلمکده وتورلی یاقدین
 ملق مکه گه کلوب رسول الله صلی الله علیه وسلمنی کورب قرآن ایشدوب اخلاص
 بدب ایمان کلتورمکه ایدی بو اشدین مکه کافرلری بیک قایغوده ایدیلر
 سفمبر لکدین بشنچی یلده کافرلر دین کوب جفار کورگاچ رسول الله صلی الله
 علیه وسلم صحابه لر گه حبش ملکیتینه هجرت ایتمک ایچون اذن ویردی
 بش پادشاهی اصحه بحری اسملی نجاشی دیو مشهور پادشاه ایدی
 صاری دیننده ایدی آلنلی آرتلی بایناق صحابه لر آنده واردیلر عثمان
 بن عفان، زوجه سی و رسول الله صلی الله علیه وسلم ننگ قزی رفیه، وزیر
 بن العوام، عثمان بن مظعون، عبدالله بن مسعود، عبدالرحمن بن عوف
 بن ابی طالب وغیریلر وارمشلر ایدی رضی الله عنهم نجاشی صحابیلر نی
 بیک قبول ایتدی وقوناق قیلدی باره باره حبش ملکیتنده مسلمانلر بایناق

جیلدیلر مکه کافر لری آرتلر ندین وار ب نجاشینی و سوسه قیلوب صحابیلر نی
 مکه گه قایتاروب یبارر گه صور اصالر ده نجاشی ایرک ویرمدی نبوتدین یدچی
 سنه ده برکون ابوجهل و باشقه کافر لر اتفاق ایتدیلر که هاشم قبیلہ سی کم
 بولسه ده آنلر برله و بارچه مسلمانلر برله آتش ویرش ایتمایک قز آتش
 قزویرش قیلمایق آنلردین هر تورلی معاملہ نی کسایک دیواوز آرا اتفاق
 ایدشوب منصور بن عکر مه دیگان کشیدن عهد نامه یازدر دیلر اول نامه نی
 کعبه اچینه آسوب قویدیلر وهم هاشم قبیلہ سی برله معاملہ نی اوز دیلر هاشم
 قبیلہ سینہ و باشقه مسلمانلر غه بیک آغر بولدی بارچه سی ابوطالب محل سینہ
 ییلوب ترور ایدی بازار غه بارسه لر تورلی حقارت کورر ایدیلر کافر لر
 بونلر غه تیوشلی بها برلن گنه نرسه ساتماس ایدیلر مسلمانی فایده کورسه لرده
 قوللر ندین کلگان قدر جفا قیلور ایدیلر ایکی یلدین آرتقراق اوشبور وشد
 حبسه تورغان کبی تور دیلر .

آی یارلمقی

نبوتدین سکز نچی سنه ده قریش ننگ بعضیلر ی رسول الله صلی الله علیه وسلم گه
 ایتدیلر که اوشبو تولغان آی یارلسون دیو معجزه سور ایلر رسول الله صلی الله
 علیه وسلم دعا قیلدی آی ایکیگه یارلدی بر یارطیسی حر اناغیننگ بر طرفند
 ایکنچی یارطیسی ایکنچی طرفنده کورندی اوشبو قدر بیوک معجزه کورسه لرده
 هنوز ایمان کلتور مدیلر قایولری سحر چی قایولری باغوچی فلان دیو
 هیچ اوخشاوسز بهتان وافترالر قیلدیلر
 رسول الله صلی الله علیه وسلم ننگ عمی (آناسی برله بر توغمه سی) ابولهب
 و خاتونی دخی رسول الله صلی الله علیه وسلم گه و بارچه مسلمانلر غه بیک دشمن
 ایدیلر ابوجهل ولید بن المغیره لر برله اتفاقده بولغان حالده هلاک بولدیلر
 نبوتدین اونچی سنه ده جبرائیل علیه السلام وحی کلتوردی و ایتدی که
 کافر لرننگ

لر ننگ كعبه اچنده گى عهد نامه لرنده گى يازولر ين كيبه آشادى الله
 ندين باشقه بر حرف قالمدى ديدى رسول الله صلى الله عليه وسلم بو خبر نى
 ابوطالبگه سويلدى ابوطالب كافر لر گه واردى واوشبو خبر نى ايتدى
 ايتدىكه (محمد ننگ اوشبو سوزى راست بولسه سزده اتصاف ايدنكز
 بو قدر تارلقده توتمانكز اكر يالغان بولسه منده سز ننگ طرفنكز دين
 ورمن محمد نى تاشلار من) ديدى

هجر تدن صونكغى احوال مبار كه

رسول الله صلى الله عليه وسلم مكده مشر كر دين اوزينه وايمانغه كلمش صحايب لر غه
 رلى جفالر وچدامسز اذالر كورگاچ ومكده كر گنچه دين اسلامنى يوزگه
 وارو قيون كورنگاچ مدينه شهرينه كوچدى مدينه شهر نده اولدين
 انغه كلمش صحايب لر كو بايگان ايدى آنلر بيك شادلانوب اتفاق برله
 اول ايتديلر الوغ وكوچك اير و خاتون رسول الله صلى الله عليه وسلم ننگ
 كينه زور شاد قلر ايتدى مكه دن كوچكان صحايب لر نى بو اشوب اولرينه
 نوب تر بيه ايتديلر

رسول الله صلى الله عليه وسلم مدينه گه بش چاقرم چمالى (قبا) ديگان يرده مسجد
 لى رسول الله صلى الله عليه وسلم اوزى وصحايب لر بر گه اشلاب تمام ايتديلر
 ن اسلامده سالونمش اولگى مسجد اوشبو قبا مسجد يدر صونكره مدينه
 نده ايكنچى مسجد سالديلر .

ده و اطرافده اولغان مسلمانلر مدينه گه كوچوب بايتاق مسلمان يبولدى
 ن بكون ايمان كلتور وچيلر واسلامغه كر وچيلر كو بايه باشلادى مسلمانلر ننگ
 لرى قوتلنه باشلادى دين اسلام خبرى كوب ير لر گه ايشدلى يراق
 دين كلوب دين و شريعت اوگرانوب اذن برله ير لر ينه قايتوچيلر وار
 نى مدينه لك صحايب لر دن دين اسلامنى كوچايتور كه بار چه مسلمانلر غه

یاردم ایتارگه بیک تر وشدیلر شول سببدین آنلرغه (انصار) دیواسم ویرلدی
 یار دمچیلر دیمکدر مکه طرفندین کوچوب کلمش صحابیلر چین باشه اسلامنی
 قبول ایتوچیلر واسلامنی ساقلاوچیلر ایدی آنلرغه (مهاجر ون) دیواسم
 ویرلدی کوچوچیلر دیمکدر . رسول الله صلی الله علیه وسلم مدینه گه کلگاج
 دخی سوره سوره آیت آیت قرآن اینار ایدی صحابیلر گه اوگراتوب وحی
 یازوچیلرغه یازدره وارر ایدی مکه ده اینگان سوره و آیتلرگه (سوره مکه
) (آیه مکه) مدینه ده اینمشلرینه (سوره مدینه) (آیه مدینه) دینولدی
 رسول الله صلی علیه وسلم ننگ مشهور غزوه (صوغش) لزی
 رسول الله صلی الله علیه وسلم مدینه شهرینه کوچکچ مکه کافرلرینک دشمنقلری
 آرتدی حسدلری کوچایدی مسلمان لرنک کو بایمکندین و کوچلری
 آرتمقدین بیک فورقوده ایدیلر نیچوک بولاسه ده رسول الله صلی الله علیه وسلم
 اوزینه و باشقه ایمان کتورمش آدمیلرگه تورلی یاق برله ضرر قصدند
 بولدیلر چیتده گی عربلرگه خبرلر یباروب مسلمانلرنی هلاک ایتواراده سنه
 بولدیلر شوننگ ایچون الله تعالی صوغش برله بیوردی رسول الله صلی الله علیه
 وسلم و صحابه لر مکه کافرلرینه وغیریلرگه صوغش ایتدیلر .
 رسول الله صلی الله علیه وسلم ننگ مشهور راک صوغش لری اوشبولر در
 بدر صوغشی ، احد ، صوغشی . خندق = احزاب صوغشی ، خیبر صوغشی
 فتح مکه ، حنین صوغشی ، تبوک صوغشی .

بدر صوغشی

بدر صوغشی هجرتدین ایکنچی یلده بولدی مسلمانلر ننگ ساتی اوچیلر
 اون اوچ ایدی مکه کافرلری منک قدر وار ایدی بو صوغش بیک زور صوغش
 بولوب مسلمانلر غالب بولدیلر و بیک کوب غنیمت مالی برلان یتمش کشی
 اسیر آلدیلر مسلمانلر ننگ اینک زور دشمنانی بولغان ابو جهلده بو صوغش
 اولترلدی

شردی رسول الله صلی الله علیه وسلم ننگ قرنداشی حضرت حمزه ایله
رت علی کرم الله وجهه بوضوغشده بیک بهادرلق کورستدیلر
موغشده بولغان صحابه لر (اصحاب بدر) دیو مشهوردر بویلدہ قبلہ
المقدسدن کعبه اللهغه ایلندی رمضان روزہسی ، زکات ، فرض اولدی
فطرہ واجب بولدی

احد صوغشی

مدینه گه یقین برطاغ بولوب باشقه تاغ لرغه توتاش بولمغانغه (احد)
ب آتالمشدر . هجرتننگ اوچنچی یلنده بدر صوغشده بوزیلوب قایتقان
بیک کوب عسکر ییغوب مسلمانلردین اوچ آلمق ایچون مدینه گه
مکان وقتده اهل اسلامغه احد تاغنده اوچراب شونده صوغشدیله بوضوغشده
مانلر غالب بولغانده غنه صحابه لر رسول الله صلی الله علیه وسلم ننگ بیورغینه
بقه چه بولغانلقلرندین کافر لر اوستون بولدیله لکن بو اوستونلکدین
برکه فائده کورنمیدی بونده حضرت حمزه بن عبدالمطلب برله برکه
ش کشی شهید بولوب رسول الله صلی الله علیه وسلم ننگ مبارک ینکاغی
ایر نلری یاره لندی بویلدہ شراب اچمک حرام قیلندی رسول الله صلی الله
وسلم بویلدہ حفصه رضی الله عنها ایلہ زینب بنت حزیمه الهالیه نی جفتلندی

خندق صوغشی

بنتننگ بشنچی یلنده قریش کافر لری اتفاق برله قردهغی وشهرداگی
بلردین اون منک قدر عسکر ییوب مدینه نی بوزمق ودین اسلامنی
بیک ایچون مدینه گه کیتدیله بولارننگ بوفکر ن اهل اسلام ایشونکاج سلمان
سی (رضی الله عنه) ننگ فکری برلان رسول الله صلی الله علیه وسلم اصحاب
ن برکه جیولوب مدینه ننگ چیتلرینه بر تیرن فناو (خندق) قازدیله
کلر مدینه نی محاصره قیلغانده مسلمانلر خندق آرقلی یبارماس ایچون

صافلادیلر بووقنده مشرکالر یکریمی کوندین آرتق محاصره قیلب توردیلم
 مدینه ده آچلق بولوب صحابه لر گه بیک آغزلق کلگان بولسه ده برآز دین مشرک لر ده
 آچلق بولدی . کافر لر مدینه نی محاصره وقتنده برکیچنی بیک قاتی توزانلی
 توفراقلی ییل چیغوب کافر لر ننگ چادر لرین باش اوستلرینه کیتروب
 توزردی کافر لر اوزلری بار چه سی آنده موند تارالدیلر بو ییل مسلمانلر غه
 ضرر بیرمدی فقط الله تعالی طرفندین کافر لر اوستینه بیارلگان عذاب بولدی
 بو صوغشده عر بلرننگ اینک بهادری بولغان عمر بن عبدوننی حضرت علی
 کرم الله وجهه قاپی ایله ایکی کیسک قیلدی .

حدیبیه واقعه سی

هجرتننگ آلتنچی یلنده رسول الله صلی الله علیه وسلم منک دور تیوز قدر
 صحابه برلن مکّه مکرمه نی طواف ایچون مکّه یولینه چیقدی ویانلرنده برر
 قانچدین آرتق قورال آلماسقه قوشدی مکّه گه یقین یرده حدیبیه گه یتکاج
 رسول الله صلی الله علیه وسلم مکّه خلقینه (مکّه مکرمه نی طواف ایچون کله مز)
 دیو بلگرتک ایچون عثمان بن عفان رضی الله عنه نی بیاردی مشرک لر (طواف
 قیلنچقی بولسانک اوزنک طواف قیل باشقه لر نکزغه رخصت یوق) دیدیلر
 عثمان رضی الله عنه (رسول الله طواف قیلما ینچه یالغز طواف ایتیم) دیگاج
 مشرک لر حبس ایتدیلر بو خبر رسول الله صلی الله علیه وسلم گه ایشد لگاج
 اصحاب مشرک لر ننگ جزالرین بیرایک دیوب بیعتلرین یانکار تدیلر
 مشرک لر بو حالنی بلگچ نچار بولا چاغینی بلوب بر معاهده یاسادیلر
 بو معاهده گه : بو ییل حج قیلما ینچه مسلمانلر ننگ مکّه گه کر ولری کیله سی
 یلغه قالمق ، اول یل ایکی آرا ده صوغش بولماس سزلق ، حج وقتنده مسلمانلر
 حج قیلغانده کافر لر کعبه نی بوشالتمق اسلام طرفندین قریش طرفینه کوچکانلر

بول ایدیلوب قریش طرفندین اسلام طرفینه مسلمان بولب چقغان کشی
بول قیلنمازلق کبی شرطلر کردی . بومعاهدہ اولده مسلمانلرغہ بیک
غرتویولسده صونکندین مسلمانلر ایچون بیک کوب فائده سی بولدی .

خیبر صوغشی

حجرتنک یدچی یلنده محرمنک اورتالقنده رسول الله صلی الله علیه وسلم خیبر
نغہ سن آلمق ایچون صحابه لر برلن کیدوب اون کون محاصره قیلب تورغاچ
آدی لر بو صوغشده مسلمانلردین اون بش کشی شهید بولب یهودیلردین
طوقسان اوچ کشی تلف بولدی یهودیلرنک الوغلرندین صفیه بنت حبیب
سیرلر اچنده آلوب بویلدہ رسول الله صلی الله علیه وسلم صفیه نی جفتلندی

فتح مکه و تقض صلح

حدیبیه صاحنده بنو خزاعہ رسول الله صلی الله علیه وسلم عقدندہ بولب بنوبکر
قریش یاغندک ایدیلر هجرتنک سکزچی یلندک بنوبکر قریشلرنک بعضیسی
برلان بر گالاشوب خزاعه برلن صوغشوب خزاعه دین بر نچه ذاتنی اولتوردیلر
بوسبیدین حدیبیه صالحی بوزلدی بوندین صونک رسول الله صلی الله علیه وسلم
محابیلردین اون منک کشی برلان مکه نی آلمق ایچون مدینه دین چیقدی
مکه گه کلوب یتکاج مکه خلقینک باشی ابوسفیان ایمانغه کلدی بوسبیدین
مکه خلقی بر آزارشی تورسه لرده نی اشلرگه بلماینچه تابشرلدیلر
۲۰ نچی رمضان جمعه کون ایدی :

حنین صوغشی

رسول الله صلی الله علیه وسلم مکه نی فتح قیلغاندین صونک طائف برلن
موازن قبیله سی مکه نی مشرکلر قولنده قالدرمق ایچون بر گالاشوب

مسلمانلارغه قارشى صوغشقه چيقديلر بونى ايشتكاج رسول الله صلى الله عليه وسلم مدينه دین کلگان لون منک مکه دین ایکی منک صحابه بر لان حنین گه چقديلر بو وقتده صحابیلر دین بعضیلر ی بوقدر عسکر بر لان مغلوب بولماز دینیلر عسکر کوبلکینه عجب ایتدیلر بوسبب دین (بو حنین اذ اعجبتکم کثرتم فلن تعن عنکم شیئا) آیت کریمه سی ایتدی صوغش رقتنده اهل اسلام کافر لر دین قورقوب حنین دین فاجه باشلادیلر بعض روایتده فقط رسول الله صلى الله عليه وسلم بر لان توه سون توتوب عباس (رضی الله عنه) اورنلر نده فالدیلر باشقه لر بار سیده آر کیتکان ایدیلر رسول الله صلى الله عليه وسلم بونى کور گاج حضرت عباسکه قچقر فایتسونلر دیگان عباس (رضی الله عنه) قچقر دی وصحابه لر فایتوب بیك فاتى صوغشقاچ مشر کلر نی اولتر گاندین باشقه آلتی منک اسیر آلدیلر و بیك کوب غنیمت مالی آلدیلر

تبوك صوغشى

هجرتنک توقز نی یلنده رجب آینده رسول الله صلى الله عليه وسلم خلققه صوغشقه حاضر لیر گه قوشدی بو وقتده یمش ننگ حاضریتوب کله تورغان وقتى بولغانغه صحابه لر گه حاضر لئنگ آغر بولدی شونکا کوره بو عسکر نی (جیش العسرة) دیوب آتالدى اصحاب (رضوان الله عليهم) کوچلک بر لان حاضر لندیلر ابوبکر رضی الله عنه بار مالن بیردی عثمان رضی الله عنه اوچپوز توه بر لان منک آلتون آچه بیردی بور وشچه حاضر لئوب رسول الله صلى الله عليه وسلم بر له اوتز منک کشی واون منک آت بر گه ایدیلر بو وقتده یولده بازغانک بر آتقه اونچر کشی توغری کلگان دین اوچر اوچر نوبتلشوب